

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

Opvscvla Spiritvalia - I. Horologium Asceticum. II. Principia Vitae
Christianae. III. Manuductio ad Coelum. IV. Via Compendii ad Deum. V. De
Sacrificio Missae. VI. De Discretionem Spirituum ... Operum Eminentiss.
Cardinalis, Tom. I

Bona, Giovanni

Parisiis, 1677

Principia Vitae Christianae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9969

PRINCIPIA
ET
DOCUMENTA
VITÆ
CHRISTIANÆ.

PRINCIPIA
ET
DOCUMENTA
VITAE
CHRISTIANAE

ELECTIS DEI PER UNIVERSUM ORBEM DISPERSIS IOANNES

Miseratione divina

Tituli Sancti Bernardi ad Thermas S. R. E. Presbyter

CARDINALIS BONA

Gratiam & pacem quæ superat omnem sensum.

*H*inc libellum Vobis offero, quæ par est venera-
tione, felices anima, vasa honoris & misericor-
dia, genus electum, gens sancta, Filii Dei desti-
nati ad gloriam ante mundi constitutionem,
qui pretioso sanguine Christi redempti, & à servitute pecca-
ti dono gratiæ ipsius liberati, ignominiam crucis non erubesci-
tis. Vobis enim datum est nosse mysteria regni cælorum,
qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque
ex voluntate viri, sed ex Deo nati estis. Vos elegit Pater cæle-
stis in partem sortis Sanctorum, ut essetis sancti, & immaculati
in conspectu ejus in charitate, in quo predestinati estis, non se-
cundum opera vestra, sed secundum propositum voluntatis
ejus. Pro Vobis Dei Filius oravit, cum transiturus de hoc
mundo ad Patrem dixit: Manifestavi nomen tuum homini-
bus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos
dedisti. Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro
his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Pro mundo autem
non oravit, quia omne, quod est in mundo, concupiscentia
carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vite,
quæ non est ex Patre. Ideo non audiunt verba vite; qui de

L ij

mundo sunt: & si audiunt non intelligunt, quia animalis
 homo non percipit ea, quae sunt spiritus Dei. Et Christus
 quidem lux vera est quae illuminat omnem hominem ve-
 nientem in hunc mundum, sed mundus eum non cogno-
 vit, nec videt eum, nec scit eum, nec spiritum veritatis
 potest accipere. Hoc est autem iudicium, & causa damna-
 tionis reproborum, quia lux venit in mundum & di-
 legerunt homines magis tenebras, quam lucem; erant enim
 eorum mala opera, & omnis qui male agit, odit lucem. Quid
 si in vita, & praedicatione sua Christus lux fuit, praecipue
 tamen universo mundo in cruce resplenduit; lignum enim il-
 lud, in quo errant fixa membra morientis, etiam cathedra fuit
 docentis. Audiamus ergo quid nos doceat. Id nimirum docet
 moriens, quod docuerat vivens: qui non bajulat crucem
 suam, & venit post me non potest meus esse discipulus.
 Crucem igitur amplecti, & Christi sequi vestigia salus nostra
 est: in cruce plenitudo meritorum reperitur: & hac Christia-
 norum sublimior philosophia, scire Christum, & hunc crucifi-
 xum. Atque utinam hac principia, & documenta Vita Chri-
 stiana legentibus aperiatur Deus cor ad intelligendum, dispellens
 tenebras ignorantiae, & sanans animas languores, ut erepti de
 potestate tenebrarum ad agnitionem veritatis perducantur.
 Huius rei gratiam Deum oro, ut det illis virtute corroborari per
 spiritum eius in interiorum hominem, ut charitas in eis magis
 ac magis abundet, ut sint sinceri & sine offensa, repleti fructu
 iustitiae, Deo per omnia placentes, sine querela, & sine repre-
 hensione. Hoc votum meum pro illis est: pro me autem Deum
 precor, ut mentem meam luminis sui claritate perfundat, &
 meam imbecillitatem brachii sui potentiam confirmet, ne qui
 aliis praedico, moribus doctrinae repugnantibus reprobis efficiar.
 Vos etiam rogo amici Dei, & oves pascuae eius, memores mei
 estote in orationibus vestris, ut quod haec pagina docet, operibus
 comprobem, meisque legibus obtemperem, eo vires largiente
 qui dixit: Sine me nihil potestis facere: qui cum Patre, &
 Spiritu sancto unus est Deus, unus est Dominus, gloriosus
 & superexaltatus in saecula. Amen.

PRINCIPIA ET DOCUMENTA VITÆ CHRISTIANÆ.

PARS I.

De Vita Christiana, ejusque fine, & officiis.

§. I. De tribus generibus Christianorum.

UM omnem Christianorum multitudinem in Catholica Ecclesia viventium, eorumque mores & instituta veluti è specula prospicio, tria quasi eorum genera mihi videor deprehendisse. Unum est eorum, qui Christi doctrinam & exempla in spiritu veritate sectantes, se re & nomine Christianos esse perpetua & exactissima Evangelicæ perfectionis exercitatione ostendunt: Deo enim servientes, & in lege ejus die ac nocte meditantes carnem suam cum desideriis & concupiscentiis crucifigunt, nullis adversitatibus victi, nullis prosperitatibus depravati. In hoc autem genere nonnulli eminent, quorum virtutes ultra humanam conditionem assurgunt. Servant siquidem continentiam usque ad tenuissimum victum & perpetuum jejunium: puritatem custodiunt usque ad cujuscunque etiam licitæ delectationis contemptum: patientiam exercent usque ad cruces, & flammæ: se ipsos abnegant usque ad omnimodam abjectionem & odium sui: divitias spernunt usque ad patrimonium distributa pauperibus: Deum diligunt usque ad supremum gradum, qui in hac vita haberi potest: omnes denique virtutes in gradu heroïco possident, ita ut mi-

Lij

rentur cæteri, qui eos vident, & fateantur imbecillitatem suam, quia ad tantam perfectionem pervenire non possunt. Sed horum numerus ad paucissimos redigitur, & vulgo ignotos, qui sibi ac mundo mortui & crucifixi, vitam degunt absconditam cum Christo in Deo.

Alterum illos complectitur, qui orthodoxæ fidei professione contenti his rebus duntaxat, quæ foris apparent, Christiani hominis officia contineri arbitrantur; timentes quidem Deum, sed & cupiditatibus suis tanquam idolis suis servientes. Ad Sacramenta frequenter accedunt, sed tanta animi remissione & socordia, ut ex frequentia nihil proficiant: à gravioribus peccatis abstinere satagunt, leviora negligunt: exteriores religionis actus non omittunt; sed terrenis affectibus immergi, sibi que semper & propriis commodis addicti, quid sit vita interior, quid perfectio Christiana, quid ascensus mentis in Deum, quid abnegatio rerumque omnium abdicatio, sine qua neminem posse suum esse discipulum toties Christus docuit, aut prorsus ignorant, aut discere nolunt: & si quis eis sanctioris vitæ documenta proponat, illa ad Monachos & Anachoretas ablegant, stulto & lacrymabili errore decepti.

Tertium genus illos omnes comprehendit, qui ideo Christiani dicuntur, quia à Christianis parentibus orti, & aquâ baptismatis regenerati inter Christianos commorantur: moribus autem deteriores sunt infidelibus, improbi, sceleribus pleni, abominabiles, quorum immensa multitudo est.

§ II. *Tertium genus Christianorum describitur.*

HI sunt qui ore Deum fatentur, factis negant: corpus enim suum ejusque commoda nimis amantes, & sæculi legibus pertinaciter adhærentes contra Evangelicam veritatem ita se obdurant, ut se esse Christianos penè erubescant. Fovent quotidie peccata sua, & flagitiis in consuetudinem versis etiam verecundiam perdiderunt.

Nihil sapiunt nisi terram, bonaque & mala solius corporis voluptate perpendunt, & sic omnes vitæ suæ actus disponunt, ut veluti bruta animalia corporis sensibus obsequantur. Maximum bonum judicant opes, quas si bonis artibus nequeunt, malis assequi student. Nihil illis turpe, nihil indignum, dummodo pecuniis affluant, & dignitatibus, quibus ad injuriam Creatoris sacrilegè abutuntur; & quod olim de quibusdam Græcis dictum legitur, ædificant quasi semper victuri, vivunt quasi altera die morituri. Hæc autem faciunt, quia verbis Domini non credunt, & humanæ conditionis obliti longam sibi annorum seriem pollicentur. Quiescunt in rebus transeuntibus, quæ rursus ab aliis occupandæ sunt, nihil solliciti de permanentibus, quia de æternitate non cogitant. Torquet illos ambitio, dissolvit libido, inflat superbia, lacerat invidia, agitant cupiditates, & justitiæ fastidio laborantes sic Dei mandata averfantur, ut ferè etiam excreantur. Clamat Christus beatos esse pauperes, beatos qui lugent, qui persecutionem patiuntur: isti ex adverso beatos illos dicunt, qui divitiis ad satietatem abundant, qui super alios dignitate eminent, quos omnes venerantur. Edixit ille suum discipulum esse non posse, qui non renuntiat omnibus quæ possidet: isti quæ habent cum amore retinent, cum dolore amittunt; imò & aliena concupiscunt, & si nemo prohibeat, cum injuria rapere parati sunt. Aliqui etiam Ecclesiæ addicti, qui solum Christum partem suam esse professi sunt, suæ promissionis immemores nummos non cessant nummis addere, possidentes sæpenumero sub Christo pauperes quæ sub locuplete mundo non habebant. Præceptum Domini est, ut diligamus inimicos nostros, atque his, qui nos oderunt beneficia rependamus: isti & odio habent, & contumelia afficiunt, & si factis nequeunt saltem animo offendunt. Jubet ille, ut auferenti tunicam dimittamus & pallium; ut dexteram maxillam percutienti sinistram præbeamus: quis est qui obtemperet? imò quis est qui hoc sive mandatum, sive

consilium non contemnat, non irrideat? Percurrat qui voluerit Christi Evangelium, ejusque sectatores recenseat, paucissimos reperiet, qui ad ejus præscriptum vivant, qui ipsum quâ par est æstimatione, & veneratione prosequantur. Sed nec legere, nec audire dignantur, & iniquas mundi fabulationes, atque insanias falsas verbo Dei anteponunt, vel ex hoc ostendentes se ad illos pertinere, qui verba Dei non audiunt, quia ex Deo non sunt. Cum sit igitur hominis Christiani Deo fideliter credere, ejus consiliis obsequi, ejus parere mandatis; sit absque dubio, ut qui hæc spernit & conculcat, Christianus non sit: fides enim sine operibus mortua est, nec quicquam prodest magni nominis prærogativa, si mores illi & officia non consentiunt. Inter Christianum & infidelem non sola fides discrimen ponere, sed vita etiam & mores debent, ut vera religio à falsa operibus distinguatur. Qualis enim fides illorum esse potest, qui sic Deo credunt, ut ejus mandata contemnant? Similes dæmoni isti sunt, qui credit & contremiscit: atque utinam deteriores non essent, nam dæmon credulitatem habet & timorem: hi fidem jactant, timorem non habent.

§. III. *Peccatum originale causam esse omnium malorum.*

CAusam hujus pravitatis nemo potest ignorare, cui nota sit primi hominis prævaricatio. Amissa enim justitia originali in tot mala incidit vitiata naturæ massa damnata, ut eorum multitudo omnem vincat eloquentiam. Hinc vita traducitur plena laboribus, & doloribus plena vitiis & iniquitatibus, suoque ponderi proclivis ad malum. Hinc horrenda illa profunditas ignorantiae, quæ mentem nostram tenebrosa quadam caligine involvit: hinc cæca & indomita concupiscentia, quæ animam deprimat & affigit humi. Hinc aversio à Deo & amor rerum pereuntium, atque ex hoc mordaces curæ, insana gaudia, lites, discordiæ, rixæ, hæreses, sacrilegia, infandæ libidines, ac totius ferè humani generis æterna damnatio. Illa siquidem fuit impiæ

rebellionis iustissima pœna ut qui propria voluntate in superbiam elatus Deum deseruit, ab eo desertus sit; & qui libero arbitrio bene uti noluit, cum posset; jam ipso ad bonum uti & Deum diligere sicut oportet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, aut quæ recta sunt cogitare nequeat, nisi gratia & misericordia divina ipsum excitet & præveniat. Homo igitur sibi relictus amoris sui pondere ad se ipsum convertitur, sibi que soli incubans, in se tanquam in centro requiescit. Atque utinam omnes Christiani hanc veritatem bene perciperent; nam si se captivos esse sub lege peccati & ad omne bonum ineptos agnoscerent, ab eo utique auxilium continua & ferventi oratione peterent, qui operatur in nobis & velle & perficere; & à quo omne lumen & robur & omnis sufficientia nostra procedit. Sed jacent plerique in profundo sepulti & miserando errore delusi suam cœcitatem, suosque languores amant & se sanos existimant, quia nesciunt se ægrotare.

§. I V. *Occasio, & scopus hujus libelli.*

HÆc cum sæpius mente revolverem, vitæque tractæ perditos dies in amaritudine animæ meæ recogitarem, duplex me cura invasit, quarum una præteritum tempus, altera futurum respiciens de utroque anxium & sollicitum reddidit. Nam si dies antea actos simul ad esse jubeo & serium de iis examen instituo, horri mihi sunt tot divinæ legis prævaricationes & toties violata fides, qua Christo in baptismo nomen dedi, abrenuntians sathanæ, cunctisque operibus & pompis ejus: prædetque me gratiæ Dei infidelem fuisse. Si verò mentis obtutum in ea figo quæ ventura sunt, Dei tremenda judicia expavescō, & veniæ ac salutis incertus totis artibus contremisco. In his igitur angustiis constitutus statui, Deo opitulante, mihi ipsi primùm, tum aliis, quos eadem calamitas premit, efficaciter succurrere & remedia præscribere, quæ semper in promptu sunt, ut imbecillitas

memoriae assiduâ lectione reparetur, viamque perfectionis arripere cupientibus prolixâ inquisitionis labor absit. Nam quia omnis disquisitio veritatis fit ex quibusdam principiis, quæ à Philosophis Axiomata, à Medicis Aphorismi dicuntur, quibus præcipuarum rerum compendium, ac veluti medulla continetur; propositum mihi est in hoc libello quidquid de vita sanctè instituendâ in sacra primùm Scriptura, tum in codicibus Sanctorum Patrum & piorum scriptorum diffuse legitur, ad certa quædam & magis necessaria vitæ Christianæ principia restringere, quæ brevia sint & concisa & paucis multa comprehendant. Porro hoc unum est necessarium, à quo summa rerum vitæque beatæ tota ratio dependet, scire quid sit Christiane vivere. *Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, anima verò suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Matth. 16. 26.* Quid verò perversius magisque insanum, aut dici, aut fingi potest, quàm Christiani nomine gloriari, vitamque prorsus alienam à Christi doctrina & exemplis instituere? Vanum est nomen, cui vita non congruit.

§. V. *Cur vitæ Christianæ documenta multi discunt, pauci exequuntur.*

HÆc autem præcepta facile possunt omnes legere, discere & meditari; Sed quod valde dolendum est, eorum germanam vim, & notionem pauci assequuntur. Facile omnes agnoscimus iter ad cælum parandum esse abnegatione, jejuniis, vigiliis, carnis castigatione, multisque tribulationibus; sed in actionibus nostris aliter sentire videmur. Facile dicimus oportere Christianum calumnias, persecutiones, tormenta, & ipsam mortem libenter pati; sed cùm hæc mala proxima sunt, cùm vitæ periculum imminet, tunc caligo mentem obumbrat, & quod ante dilucidum videbatur, incredibili obscuritate circumfusum apparet. Humiles sumus, cùm à nemine vilipendimur: patientes, cùm nihil molestiæ occurrit.

Documentis vitæ Christianæ assentimur, quando nos non attingunt: cum verò ad nos pertinent, tunc irrepunt terrenarum cupiditatum illecebræ, mentemque confundunt; & ea in molliorem sensum, nobisque commodiorem interpretamur. Latet enim veritas caligine obvoluta, eamque oderunt homines ob insitam illi austeritatem, quam natura nostra peccato vitata pati non potest: & quia virtutibus amaritudo, vitiis voluptas admixta est; illa offensi hac delintri, præcipiti cursu in vitia ruunt, & posthabita veritate mendacium amplectuntur. Quod si aliquando præceptores audiunt, qui ipsam veritatem proferant, ac veluti oculis exponant, quamvis agnoscant se in tenebris & umbra mortis ambulare, & aliquo modo ad lucem aspirare incipiant, in suas nihilominus tenebras relapsi oculos claudunt, ne oblatum lumen aspiciant; similes dormientibus, qui expergisci conantur, sed alto sopore demersi protinus in somnum remerguntur. Nemo igitur mirari debet, si multa proponimus, nihil exequimur: tum quia difficultates, quæ in bonis actionibus solent occurrere, non prævidemus, illisque apparentibus retrocedimus, tum quia magis in propriis viribus, quàm in Dei adjutorio confidimus, & ideo ingruente tentatione deficimus, ut discamus non nostræ virtutis esse, sed divinæ misericordiæ, quod vincimus: tum quia denique multum speculationi, parum affectui incumbimus, & leges bene vivendi in doctrina potius, quàm in conscientia habere volumus, scientiam divinam studiosè inquirentes, non ut mores habeamus, quos illa instituit, sed ut ad hominum laudes per ejus ostentationem perveniamus. Inanis autem labor est sapientiam discere, & insipienter vivere.

§. VI. *Regulas Evangelicæ perfectionis non solis Religiosis, sed omnibus Christianis traditas esse.*

Quia plurimi sunt, qui tradita à Christo Christianæ perfectionis documenta nec discere, nec servare

volentes, ne illa temere abjecisse videantur, ad illos dumtaxat spectare asserunt, qui claustris inclusi à sæculi curis alieni sunt, ostendam evidenter quàm sit inanis & falsa eorum persuasio, ut hoc errore sublato veritas patefacta clarescat. Verissimum quidem est duplici statu Christianorum vitam distingui, mundano & religioso; uterque tamen, diverso licet tramite, ad eundem terminum tendit: & quod attinet ad praxim virtutum, ad mundi contemptum, ad paupertatem spiritus, ad amorem crucis, par utriusque conditio est, hoc solo intercedente discrimine, quod religiosi solemnium votorum ac regularum vinculis devincti, strictiori jure quàm mundani ad perfectionem tenentur: in reliquis una & eadem vitæ ratio ab utrisque requiritur, unum & idem Evangelium omnibus prædicatum est. Cumque Deus nihil præcipiat nisi charitatem, nihil prohibeat nisi cupiditatem, nulla in his differentia, nulla exceptio personarum reperitur. Præcepit Salvator noster, ne quis verbum otiosum loquatur rationem de illo redditurus in die judicii: ne quis irascatur; ne quis concupiscat, nec ullam videmus positam esse distinctionem inter Monachos & conjugatos. Simili modo cum dixit beatos esse qui lugent, infelices qui rident: cum docuit nos oportere semper orare, omnibus renuntiare, vitam odisse, nos ipsos abnegare, injurias patienter ferre, intrare per angustam portam, nullum certè hominum genus exclusit. Paulus item Apostolus, cum omnibus Christianis etiam conjugatis filiosque nutrientibus scriberet, nonne ab illis omnem exigit vitæ monasticæ disciplinam? *Habentes, inquit, alimenta & quibus tegamur his contenti simus. 1. Tim. 6. 8.* Quid amplius ab Anachoretis requireret? Petrus quoque & Jacobus Apostoli, nonne ad omnes Christi fideles scribebant, cum eos hortabantur, ut essent sancti, integri, perfecti, in nullo deficientes? *1. Petr. 1. 15. Jac. 1. 4.* Christus denique cum dixit, *Estate perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est. Matth. 5. 48.* sermonem habuit ad omnes in se cre-

gentes, quibus altissimum sanctitatis scopum præfixit, ut omnes qui per adoptionem *filii* Dei nominatur & sumus, Patris perfectionem æmulemur. Magna itaque cunctis Christianis sanctitatis necessitas indicta est, ne à paterna hereditate tanquam degeneres excludantur.

§. VII. *Hujus libelli utilitas & exhortatio ad perfectionem.*

I Deo contemptis omnibus, quæ bona mortales putant, huic soli curæ incumbendum est, ut per Christi vestigia ad Evangelicæ perfectionis culmen properemus. Ad hoc referuntur quæcumque in hoc libello collecta sunt, ut superatis sensuum præstigiis & veritate comprehensâ, quasi in regionem originis nostræ revertamur, de vitiis triumphaturi, & in perpetuum regnaturi. Filii hujus sæculi persuadere conantur perfectionem rem difficillimam esse, nec posse in hoc mundo inveniri, ut segnis effectus homo quærere non audeat, quod se consequi posse desperet. Sed volenti nihil difficile & quidquid arduum est, gratia Dei facile reddit. Tanta est autem pulchritudo justitiæ, tanta jucunditas æternæ lucis, tantus splendor incommutabilis veritatis, ut si unius tantum diei morâ in ea manere liceret, innumerabiles hujus vitæ anni pleni deliciis & omni affluentia temporalium bonorum merito contemnerentur. Scriptum est enim. *Quia melior est dies una in atriis tuis super millia.* Psal. 83. Nemo autem mirari debet, si quæ aliquando in hoc tractatu repetita occurrant; connexa sunt enim virtutum documenta, & hæc est vis veritatis, ut quo propius ad ipsam accedimus, eò frequentius in eandem incurramus. Si quæ verò aspera & difficilia, si quæ graviora & humanæ fragilitatis vires excedentia videantur, meminisse juvabit regnum cælorum vim pati, nec esse condignas passiones hujus temporis, quamvis unus omnes sustineat, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Brevis labor est, merces æterna.

§. VIII. Quàm necessaria sit Christiano ultimi finis
consideratio.

NEc verbis exprimi, nec mente concipi potest, quanta sit inter Christianos ultimi finis ignorantia. Si nulla esset æternitas, si nihil post hanc vitam sperandum, aut timendum foret, numquid aliter viveremus? Paucissimi sunt, qui seriò considerent hoc unum sibi & gravissimum negotium in hac vita peragendum esse, ad quod omnia dirigere, cui totis viribus incumbere oportet, ut quisque scilicet finem suum consequatur, qui propter se appetitur, & non refertur ad aliud, de quo Philippus Apostolus loquebatur cùm dixit, *Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. Ioan. 14. 8.* Finis enim, qui est Deus, ejusque clara visio, sufficit nobis, quia ejus non erit finis. Cætera nugæ & vanitates sunt, & afflictio spiritus. Docet nos corporis figuratio ad quid nati sumus. Erecto enim vultu creavit nos Deus, ut cælum aspiciamus, unde origo nostra, ubi patria est. Plerique tamen pecudum more in terram proni nihil quærunt, nihil sapiunt nisi terram; ac veluti lethargo oppressi vix ad magnos clamores, atque etiam admoto igne caput attollunt. Tum paucis verbis imperfectè prolatis rursus obdormiunt, & verba salutis nec audire volunt, nec audita percipiunt. Verbum Domini est, *Querite primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Matth. 6. 33.* Nos autem de regno Dei nihil solliciti, pecuniam primum quærimus, & sæculi dignitates atque voluptates & huic soli curæ intenti sumus. Ille docuit nos, unum esse necessarium. *Luc. 10. 42.* nos in multa distrahimur, quæ nihil aliud sunt, quàm impedimenta salutis. Ait ille, ut eadem hominibus faciamus, quæ nobis volumus ab illis fieri *Matth. 7. 12.* nos ex adverso ea facimus aliis, quæ nolumus ab illis pati. Ille dixit, *Nolite judicare. Matth. 7. 1.* nos aliorum severissimi judices in fratrum oculis festucas arguimus, trabes in nostris non videntes. Præcipit ille, ut ipsum toto corde, & super omnia

nia diligamus *ibid.* 22. 37. nos opes & voluptates plusquam ipsum amamus, præferentes ei quidquid naturæ depravatæ errores fovet, quidquid blanditur concupiscentiæ. Inanis igitur est, quod ad nos attinet, prædicatio crucis, inutilis incarnatio Verbi, inefficax virtus Sacramentorum, quando quidem ita vivimus, ac si nullam Dei & ultimi finis notitiam haberemus. Cumque vita cujusque animalis in operatione sibi congruâ consistat, nostra autem propria operatio sit cognitio, & amor Dei, quicquid operamur huic fini conveniens, salutare est; quicquid extra illum, inutile & vanum; quicquid contra illum, perniciosum.

§. IX. Cùm omnes velint esse beati, cur non omnes beati sint.

OMnium qui ratione utuntur certa sententia est, velle homines beatos esse. De ipsa autem beatitudine multæ & magnæ controversiæ excitatæ sunt, in quibus Philosophi studia sua & otia contriverunt, ut discerent quæ sit vita beata, cujus appetitio Christianis & infidelibus, sapientibus & insipientibus communis est. Sed in quo vera beatitudo consistat, soli Christiani norunt, qui fide credunt fontem totius felicitatis, & finem omnium appetitionum Deum esse, qui est summum bonum & finis ultimus, quem super omnia amare debemus, ut in ejus fruitione quiescamus. Satis autem deplorari non potest innumerabilium Christianorum cæca perversitas, qui cùm beatitudinem vehementer exoptent, nihil tamen agunt, quo illam adipisci valeant: ita enim deluditur eorum mens falsa quadam felicitatis imagine, ut præsentium suavitatem illecti nihil appetant, quod sensum excedat. Ideo beati esse volunt, nec possunt; quia actiones suas ad finem ultimum dirigere nōlunt, ex quo fit, ut miseri sint, non quod velint miseri esse, sed quoniam ea volunt, ex quibus inevitabilis miseria sequitur, ipsis etiam invitis. Sicut in circulo quantumvis amplo unum est medium quod centrum vocant, ad quod omnes lineæ vergunt, & quamvis circuli ambitus in partes innumerabiles secari queat;

nihil tamen verè est præter illud unum, quod quasi quodam æqualitatis jure omnibus dominatur: ita animus unum Deum semper quærere & ad illum tendere debet; à quo si recedit, multitudine obruitur, quæ ipsum unum invenire non sinit. Hoc unum à nobis exigit Deus, quia hoc solum necessarium est. Cætera omnia si desint nihil necessarium deest, quandoquidem nec quod vivamus necessarium est. Quod si vita necessaria non est, multò minus quæ ad illam spectant. Qui autem vivit necessitate officij, uni Deo vivere & servire debet. Ita enim in hoc mundo constituta est rationalis creatura, ut si converteatur ad bonum incommutabile, fiat beata, si ab eo avertatur, misera sit.

§. X. *Omnia ad Deum referenda esse pura intentione.*

Cum omnes in hoc mundo peregrini simus, & viatores, qui ad patriam perginus, necessarium nobis est indefinenter progredi, ac seridè disquirere quò tendamus, quo fine, & qua intentione operemur, & ad quid presentibus studiis spectemus. Homo enim operatur propter finem, & quò purior est operantis intentio, eò perfectius est opus. Bonum opus intentio facit, intentionem dirigit fides. Impiorum & reproborum est illa vox, *Ergo fruamur bonis quæ sunt. Sap. 2. 6* nam Deo frui, creaturis uti debemus. Et omnes quidem creaturæ, quantum est ex parte Dei, semitæ sunt, & modi, quibus ad ipsum perducimur: malitia verò nostra impedimenta sunt, quibus ab eodem avertimur, & à scopo abducimur: quoniam, ut ait Sapiens, *Creatura Dei in odium facta sunt, & in tentationem animabus hominum, & in insipientium pedibus insipientium. Sap. 14. 11.* Insipientium, inquit, qui Deum ducem non sequuntur, qui ab ejus lumine mentis oculos avertunt. & decus creaturarum amantes, in umbra & obscuritate perambulant, eò languidiore ad perferendam Dei lucem effecti, quo magis umbræ inhærent. Quod si omnes creaturæ ad hoc conditæ sunt, ut iis utamur ad finem ultimum consequendum

consequendum, avellenda ab illis affectio est, & ad Deum transferenda, qui finis est. Etenim finis appeti & amari debet sine fine & termino, quia ejus bonitas summa est & independens, illa vero quæ ad finem perducunt eatenus amantur, quatenus ad ipsum finem consequendum juvant à quo eorum bonitas pendet. Christiani igitur hominis est quicquid cogitat, quicquid loquitur, quicquid agit ad Deum referre, non ore duntaxat, aut minus fervida spiritus applicatione, sed toto animi conatu, & affectu à rebus terrenis prorsus avulso: nam sæpe decipimur specie re-cti & relabimur in nos ipsos, nostra potiùs commoda, in ipsis etiam spiritualibus exercitationibus, quàm Deum quærentes. Ideò Scriptura dicit arctam, & difficilem esse viam salutis, quia natura corrupta divinis rationibus ac puræ intentioni repugnat, & ad se omnia refert: cum autem hæc repugnantia assiduo usu, & delectatione divinæ legis superata fuerit, lata fit via, levia mandata, jugum suave.

§. XI. *Vnde proveniat quod plerique à fine aberrant.*

PRæclare & ex alta sua sapientia mortalium sapientissimus dixit, *Stultorum infinitus est numerus. Eccl. 1. 15.* Maxima enim, ac pene infinita hominum turba intolerabili ac perpetuis lacrymis deploranda insania transigit in nugis dies suos, carnem spiritui, tempus æternitati, terrena divinis præponens; donec miserabilis vitæ actio in horribilem mortis tragædiam definit & in puncto ad inferna descendunt. Si de lite vincenda, de acquirenda possessione, aut de consequendâ dignitate sermo sit; nulli parcitur labori, exhauritur ærarium, evolvuntur libri, prisca monumenta excutiuntur. At cum agitur de cœlesti regno, de sempiterna beatitudine adipiscenda, dormiunt omnes, nemo excitatur, nulla diligentia, nulla cura adhibetur. Pro his quæ corpus afficiunt & lædunt, cujuscumodi sunt fames, sitis, frigus, æstus, dolores, infirmitates, sensa habemus infallibilia, ex quibus fit, ut omne studi-

C. Bona Opusc. Spirit.

M

um nostrum, omnisque industria in his evitandis continuè occupetur. Ad animæ autem famem, frigus, ægritudinem & alia mala, omni prorsus sensu caremus, ac si pars hominis nobilior & excellentior, quàm vivimus, quàm ratiocinamur, quàm similes Angelis sumus, aut extranea foret, aut omnino non esset. Vincit nimirum & prævalet pars animalis & hæc fragilis vita plus diligitur, quam sempiterna, nec in alio omnis nostra sollicitudo attentius occupatur, quàm ut homo brevi moriturus aliquanto seriùs moriatur. Provenit hoc primùm ex crassâ & supinâ ignorantia, sive potius ex inadvertentia, nesciunt enim plerique, aut non considerant ad quid conditus sit homo, quem sibi debeat in omni parte vitæ suæ scopum præfigere & qua via ad illum possit pertingere, sicut scriptum est, *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde. Jerem. 12. 11.* Provenit ex multitudine & sævitia hostium in nos irruentium, quorum laqueos nemo potest evadere, nisi à Domino exercituum conterantur. Cingunt enim nos & obsident, caro fragilis, mundus blandiens & agmina dæmonum insidiantium. Provenit ex defectu luminis, cuius in mundo profunda nocte sepulto maxima inopia est, nec illud in oratione ab eo exquirimus, qui solus potest discussis tenebris mentem nostram illuminare. Provenit tandem ex segnitie & inconstantia, quia virtus in desiderio est & non in opere: & cum ad praxim veniendum est, difficultate territi recedimus. Et omnes quidem ad Christum pervenire vellent, sed post illum ire nemo vult: eo frui vellent, sed non imitari: ipsum assequi desiderant, sed non sequi. Vellent lucrum sine labore coronam sine certamine. Placent præmia, displicet lucta.

§. XII. *Decipimur specie rekti.*

OMnis mundi felicitas & quicquid vulgus amat, ac plurimi æstimat, instar picturæ est, quam si quis ad fallum & exiguum lumen præsentis temporis, quasi

ad lumen lucernæ intueatur, speciem aliquam pulchritudinis habere videtur, quâ allicit & trahit ad se: sed si ad lucem æternitatis, quasi ad radios fulgentissimi solis intropiciat, clarissimè perspiciet nihil aliud esse, quàm deformem & vix adumbratam imaginem & inpositam linearum confusionem. Obscura nimirum est oculis mundi lux Evangelii, quæ in tenebris lucet, sed tenebræ eam non comprehendunt. Hæc sola nos illuminat, ut quid intersit inter bonum & malum, inter verum & apparens discernere & pretiosum à vili separare valeamus. Per hanc veritatem cognoscimus, quæ permanet in æternum, quæ habitat in interiori homine, instruens nos non hæere in pulchritudine creaturarum, sed earum nitorem ita percurrere, ut ad rerum omnium conditorem per amorem recurramus. Hæc docet nos soli Deo adhærere, omnemque fiduciam in ipso ponere, non in Principibus, non in amicis, nec etiam in fratribus, quia cum singuli propria principia & fines habeant, proprioque commodo studeant, tamdiu nobiscum erunt, quamdiu nos utiles credent ad proprios fines consequendos: cum verò ex nobis nullum emolumentum sperabunt, procul à nobis recedent. Cavendum igitur ne species decipiat nos, ne solatium & felicitatem quæramus in creaturis, quæ non sunt, nec pretium habent nisi ab errore vulgi & ab ignorantia & cæcitate nostra, relicto Deo bonorum omnium fonte, qui solus verè est & extra quem nec quies, nec pax reperitur. Infelicissimus homo est, qui ab eo recedit qui summè est.

§. XIII. *Humana vitæ cursus, & perversitas.*

Hoc circulo humanæ vitæ cursus irrequieta vertigine perficitur, & circumvolvitur. Edunt homines; bibunt, dormiunt, rursusque surgunt, ut iterum gulæ, & somno indulgeant. Opes congregant & non est finis acquisitionis eorum. Jucundè vivere volunt, tardiùs mori. Inter baptismum & extremum halitum congeries quædam & confusio intercedit sacrarum & profanarum actio-

num, sacramentorum & criminum, confessionum & relapsus. Nulla dies sine labe transigitur, omnesque passim in incertum currunt, absque ulla sui finis consideratione. Et omnes quidem currunt, sed pauci omnino sunt, qui perveniant ad metam. Non enim considerant qualis in cœlo gloria parata sit illis, qui triumphato sæculo Christi fidem & legem custodiunt. Fecit Deus mundum, & in eo creavit hominem ad imaginem & similitudinem suam, tribuens illi intellectum, ut factorem agnosceret; voluntatem, ut diligeret; memoriam, ut memor esset mandatorum ipsius ad faciendum ea; sensus ad serviendum ei; linguam ad enarrandas & decantandas laudes ejus. Universa autem quę in mundo sunt propter hominem condidit, eique cuncta subjecit, ut ipse Creatori subjectus rebus omnibus ad salutem suam & ad Dei gloriam uteretur. Sed voluptatum illecebris depravati mortales ad infima deprimuntur, Deique donis tam interioribus, quàm exterioribus, scientiis, divitiis, honoribus, ipsaque valetudine & vita nonnisi ad commoda corporis, & ad injuriam Creatoris utuntur: quibus si rectè uterentur, ornamentum animi forent, vitę præsens subsidia & ad finem ultimum consequendum aptissima instrumenta. Tanta est hominis perversitas & malitia, ut in sui perniciem convertat quę sibi à Deo tradita sunt ad perpetuam beatitudinem comparandam.

§. XIV. *Via recta ad finem est, ut quisque suam crucem ferat.*

Debet omnis homo, ut finem suum citiùs consequatur, vitam suam dirigere secundum rationes æternas, & per viam statui suo convenientem ad propositam sibi metam properare. Sed non omnes hoc servant, plurimi enim stulto errore delusi viam sibi ad finem proprio arbitrio præscribunt, illam deserentes quam divina providentia unicuique destinavit. Sicut princeps militiæ regis Syriæ nomine Naaman, quamvis optaret à lepra sanari, remedium tamen facillimum ab Elizæo præscrip-

tum recusabat, illud præferens quod ipse sibi finxerat, solo Prophetæ tactu se sanandum putans, jamque iratus lepram suam secum ferens recedebat; nec unquam curatus fuisset; nisi postmodum servi fidelis admonitione sapientior factus indicatum à sancto viro remedium adhibuisset. Ita plerique propriam sibi semitam sternunt quæ perveniant ad finem, multa decernentes à proprio statu & instituto aliena, quibus exequendis vel facultas deest, vel occasio, vel obstant quæ prætermitti nequeunt quotidianæ occupationes. Ex quo fit, ut semper in desideriis sint, & nihil unquam, quod ad finem obtinendum proficit, operentur. Via autem brevis & expedita illa est, quam Christus ostendit dicens, ut qui vult ipsum sequi, accipiat & ferat crucem suam: suam, inquit, non alienam: à Deo acceptam, non à se inventam: non quæ temerè usurpetur & vires excedat; sed quam paravit divina sapientia, quæ simul ferendi vires subministrat. Cavendum igitur primò ne mens aberret à fine, quem qui nescit, illa quoque ignorat quæ ad ipsum perducunt. Tum cognito fine, quoniam diversæ occurrunt semitæ ad ipsum pergere volentibus, illa præferenda & eligenda, quæ proprio statui conveniat, ut quisque videlicet crucem suam ferat, sicut Dominus præcepit. Porro crux singulorum hæc est, officio suo exactissimè fungi, adversitates quotidie occurrentes patienter ferre, & ad perfectionem sui status nulla prætermisâ occasione se ipsum erudire. In omni loco, & statu christianam perfectionem consequi licet & pervenire quo tendimus, si in vocatione sua quisque permaneat.

§. XV. *Conditiones ultimi finis, & cur ab illo plerique aberrant.*

Ultimi finis duæ sunt conditiones, quod sit bonum perfectum & quod sit per se sufficiens, ita ut vitam prorsus tranquillam, nulloque exteriori bono indigentem reddat, atque omnem motum terminet naturalis

M iii

desiderii, etiamsi solum possideatur. Quicumque enim indiget, illud quo indiget adipisci desiderat: qui autem aliquid desiderat, non quiescit donec illud consequatur. Hæ verò conditiones in solo Deo reperiuntur, qui summum & perfectissimum bonum est, & solus potest omne desiderium nostrum explere. *Satiabor*, inquit Propheta, *cum apparuerit gloria tua. Psal. 16. 15.* Verumtamen humani generis vitium execrabile est, ut summum bonum illud esse definiat, quod præ cæteris ita diligit, ut ab eo amoveri non possit, quamvis propriæ conscientiæ iudicio id malum esse non ignoret. Tanta vis est perversi animi, ut nec alieno, nec proprio iudicio acquiescat. Ideò plurimi sunt, qui aut veri finis ignorantiam, vel perversæ voluntatis vitio falsa potius bona quàm vera sectantis, à summo bono aberrant, nec ipsum unquam assequuntur. Hi semper miseri & detestabiles rerum ordinem turbant, atque confundunt, à Deo averfi, & creaturis tamquam fini adhærentes, sub sentibus esse delicias computant, tenebras amant quibus involvuntur, corpus mortis quod gestant, laqueos inter quos ambulant, locum afflictionis quem inhabitant, nec horribilem iudicis sententiam adversus sui finis desertores pertimescunt. *Ambulant*, sicut ait Apostolus, *in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiam, quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum; qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitia, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam. Ephes. 4. 17. Æstimant lusum esse vitam nostram, & oportere undecunque etiam ex malo acquirere. Sap. 15. 12.* Fitque sæpius divino iudicio, ut dum nequiter vivunt, illud demum perdant quod salubriter credunt, similes insipientibus, qui dicunt in corde suo, *Non est Deus. Psal. 13.* Fontem hujus perversitatis jam supra indicavi, nec unquam fatis commemorabitur, etiamsi millies reperatur. Peccavit Adam & non solum justitiam quam acceperat, sed scientiam quoque boni perdidit, totamque propaginem in se tanquam in radice

vitiauit. Hæc autem corruptio immenso pondere hominem gravat, magnoque impetu inclinat, & urget ad carnis voluptates, ad effrænem sensuum licentiam, ad exercendam super alios potestatem, ad sui rerumque suarum æstimationem, ad otium & fugam laboris. His accedit in intellectu obscuritas, ignorantia, falsa rerum apprehensio, incerta judicia, errores, mendacia, & à seriis cogitationibus aversio: in voluntate infirmas, veri boni neglectus & languor, atque inertia ad resistendum pravis motibus appetitus rebus caducis semper affixi. Idcirco de viro iniquo scriptum est, *Non est Deus in conspectu ejus, inquinata sunt via illius in omni tempore. Psal. 9.* Ignorato autem Deo, cui debent cuncta servire, veræ etiam virtutes ignorantur, quæ finibus non officiis, à vitiis discernuntur. Anima verò ab hac diabolica captivitate, & à miserrima servitute peccati per gratiam Jesu Christi Salvatoris nostri liberata, Deo firmiter adhæret, in quo omnia reperit quæ ab omnibus desiderari possunt, summâque pace & tranquillitate in ipso quiescit, nihil quærens, nihil optans extra ipsum: nimis enim avarus est, cui Deus non sufficit.

§. XVI. *Alia assignatur causa ob quam multi ultimum finem non assequuntur.*

Cum rationi consonum sit, idque omnes fateantur, futura præsentibus, divina terrenis, perpetua brevibus, anteponenda esse; satis intellectu difficile est, cur plerique mortalium, qui corde hoc credunt, & ore prædicant, factis tamen negat: in actibus quippe & negotiis carnalis vitæ occupati, augere redditus, agros colere, pecuniam undecumque congregare, dignitates consequi totis viribus student; in reliquis sic ferè se habent, ac si sensu & intelligentia carerent. Si de Deo, de vita æternâ, de christiana perfectione sermo habeatur, vel quæ dicuntur non percipiunt, vel statim obliviscuntur, quia res caducæ & temporales, quæ sensibus subjectæ sunt, men-

res eorum magis percellunt; & licet interdum quotidiana experientia urgente videant, & probent humana omnia fugacia esse, ac tenui filo pendentia; protinus tamen sensibus cedunt, ad ea redeunt, quibus dudum assueti sunt. Hujus autem infelicitatis causam potissimam esse diximus primi parentis prævaricationem, ex qua velut rivuli ex fonte ignorantia, inopia lucis, tentationes & inconstantia emanarunt. Nunc verò alia occurrit sedulo consideranda imbecillitas, scilicet spiritus nostri non percipientis quæ sunt spiritus Dei, & res etiam terribiles languide & confusè concipientis. Peccati fœditas, mortis amaritudo, tremendum Dei judicium, æternum gehennæ incendium leviter apprehendi solent, ut sunt quædam verba in auribus sonantia, quare vim nullam habent salutare motus excitandi. Illam videlicet eamque minimam partem propositæ rei apprehendimus, quæ sensum percellit, reliqua non attendentes, quæ mentem excitare & afficere queunt. Sic in peccato ea dumtaxat prospicimus, quæ temporaria sunt, multoque magis displicet nobis propriæ dignitatis & existimationis diminutio apud homines, quam Dei offensa & reatus interminabilis pœnæ. Sic hominis morientis sola symptomata consideramus, quæ foris apparent, ea omittentes, quæ ipsi morti connexa sunt, & ad animam spectant. Judicium, & gehennam, quia à sensibus remota sunt, ita percipimus ac si ad nos nullo modo pertinerent. Rerum autem, quæ sensibus jucunda & grata sunt, solam superficiem quâ placent intuemur, & deplorabili amentia nos felices arbitramur, dum illis momento fruimur, futuri in æternum infelicissimi. Animam esse immortalem nemo ignorat, multique Philosophi doctissima nobis de ejus immortalitate commentaria reliquerunt, sed de futuro statu animæ suæ post mortem nemo recogitat, nemo sollicitus est, ac si cum corpore interiret. Plerique enim nec ex fide, nec ex ratione vivunt, sectantes temere quæ sensus appetunt & ea fugientes, quæ illis molesta sunt, ac si in hac vita nihil aliud agendum sit, nihil in altera timendum.

§. XVII. *Filii Dei sumus & ejus Spiritu vivendum nobis est.*

SI quis hoc animo percipere posset ac jugiter meditaretur se filium Dei esse pretioso Christi sanguine redemptum & in spem vitæ æternæ regeneratum, hanc solam nobilitatem in pretio haberet, nihilque terrenum sapiens, sola æterna ac divina mente revolveret, & ad Patrem semper aspirans sic vitam instituere satageret, ut talem filium decet. Sicut in theatro, qui regis personam agit, tametsi actio illa inanis sit, & ad vanam otiosæ plebis delectationem inventa: seriò tamen curat, ne quid agat, aut dicat, quod Regis dignitatem dedeceat: quanto magis Christiani, qui mortem Domini annuntiant, donec veniat, totis viribus eniti debent, ne quid Christo indignum in verbis & operibus suis appareat? Quemadmodum pictor ut præclarum opus efficiat, nunquam ab exemplari, quod sibi imitandum proposuit, oculos & mentem avertit: ita Christianus in omni actione, & sermone perfectissimam Christi vitam, & mores tanquam prototypon numeris omnibus absolutum sibi ante oculos ponere, & sic operari, sic loqui, sic vivere debet, ut nunquam ab ejus exemplis declinet. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit & ipse ambulare. Spiritus, qui dominatur in nobis, spiritus Adæ est, per quem redacti in servitutem diaboli, nobis ipsis propriisque commodis firmiter adhæremus. Quia verò naturâ filii iræ sumus, si ipsam naturam sequimur, omnia opera nostra ex voluntate sathanæ, qui nos durissima servitute premit, perficientur. Ab hac autem captivitate Christi sanguine liberati ex gratiæ principis operari debemus, ejusque corpori inhærere, cujus membra facti sumus. Adam primus homo de terra terrenus fuit, Christus secundus homo de cælo cælestis. Igitur sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis. 1. Cor. 15. 47. sollicitè caventes, ne qui Christiani dicimur, tanti nominis dignitatem pravitate nostra perdamus. Si quis spiritum

Christi non habet, inquit Apostolus, *hic non est ejus. Rom. 8. 9.* Hic autem spiritum Christi habere dicitur, cujus vita interior & exterior vitæ Christi similis est, qui ad ejus exemplar mores suos componere, atque ita loqui, & operari studet, sicut locutus & operatus est Christus. Idem alibi monet, ne ambulet homo secundum hominem ac si diceret noli ambulare secundum hominem: sed secundum eum, qui fecit hominem: noli deficere ab eo, qui fecit te, ut spiritu ejus imbutus filius Dei efficiaris. Filius autem Dei esse non potest, qui à spiritu Christi alienus est.

§. XVIII. *Iustus ex fide vivit.*

Q UOD radix arbori, quod fundamentum ædificio, quod rivulis fons, id vitæ Christianæ cæterisque virtutibus est fides, sine qua impossibile est placere Deo. Ideo ab illa Christianæ institutionis exordium sumendum est, dicit enim scriptura, *Iustus ex fide vivit. Rom. 1. 17.* Quæ de sapientia, ejusque laudibus, & excellentia magnificis verbis in sacris libris scripta sunt, *Sap. 7. Job. 28.* ad fidem pertinere, & res ipsa docet, & omnium sapientum consensus evincit. *Omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tanquam lutum estimabitur argentum in conspectu illius. Infinitus thesaurus est, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitie Dei. Emanatio est claritatis omnipotentis Dei, candor lucis æternæ, speculum sine macula majestatis Dei, & imago bonitatis illius.* Hæc docet nos omnem veritatem ostendens animæ quid sectari, quid diligere, quid fugere debeat. Docet nos bona hujus mundi mala esse, & mala bona, si patienter tolerantur. Docet contemni oportere quicquid corporeis oculis cernitur, quicquid sensus attingit. Ab illa discimus Deum, & nos ipsos cognoscere, in qua notitia salus, & perfectio nostra consistit. Ipsa ab erroribus insanæ multitudinis ereptos vera nos Sapientia imbuit, & in auram veræ libertatis à sæculi captivitate educit. Discrepant toto cælo, mundi hujus & fidei principia: cumque Christus, à quo fidem accepi-

mus, falli non possit, hinc evidenti conclusione deducitur oportere nos ex fide vivere, ejusque principia sequi, falsam verò & perniciosam mundi doctrinam detestari. Advertendum tamen & solerter considerandum est, nullam in nobis venam esse, nullam pæne facultatem, quæ non impellat ad principia fidei destruenda, & evertenda. Summum hominis studium, summa cura hæc est, in hoc seculo com nodè vivere; de æternitate altum silentium. nulla cogitatio. Ad hoc maximum malum infelices mortales adigit spiritus Adæ, & concupiscentia, quæ regnat in mortali corpore. Qua de causa gemunt omnes sancti Dei dicentes, *Non quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum hoc ago. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Rom. 7.* Respondet autem Apostolus, *Gratia Dei per Iesum Christum.* Gratia enim liberat nos à cæcitate, & ab infirmitate ut videamus quæ recta sunt, & ad ea peragenda robaremur.

§. XIX. *Fundamentum vitæ Christianæ abnegatio sui, rerumque omnium abdicatio.*

Magna fidei potentia est, quæ cum sit immobilis, immutabilis, inconcussa; similem sibi Christianum efficit qui ex nuda & simplici fide vivit, & operatur. Nihil enim videt, nihil optat nisi Deum & in eo pacatissima tranquillitate quiescit, quia ipse solus lux ejus, & dulcedo est, & omnium rerum plenitudo, Nullam autem in hoc mundo delectationem habet, nec in filiis hominum sperat, in quibus non est salus: nam cum omnia, quæ sub cælo sunt, fluxa, & caduca sint, qui ipsis innititur, cum ipsis pariter labitur; qui verò nititur immobili, non movetur. Sicut Beati omnia vident in Verbo, sic nos debemus in fide omnia intueri, itaut vita nostra nihil aliud sit, quàm viva imago fidei; ejusque veritatis expressio: nec in ulla re gloriemur, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, quæ ab asseclis mundi ignominia judicatur. Primus homo in statu innocentiae finem ultimum consequi poterat, innoxio &

legitimo usu deliciarum, quas illi Deus paraverat in paradiso voluptatis. Postquam verò deseruit Creatorem, totumque genus humanum antequam gigneret peccato infecit, aliam ad consequendum finem divina Sapientia viam adinvenit, viam scilicet crucis, & abjectionis, per quam Christus incescit, & quam omnibus indixit prædicans abnegationem, rerumque omnium abdicationem, *Si quis vult, inquit, post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Luc. 9. 23.* Item, *qui non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Luc. 14. 26. 33.* Hoc est fundamentum vitæ Christianæ, hæc supereminens scientia Christi, dura & contraria spiritui hujus mundi; hæc summa vitæ beatitudo, hæc altissima Philosophia terræ sapientibus ignota, scire, & sequi Christum & hunc crucifixum; seipsum odisse & quicquid mundus amat, ac magni æstimat, divitias, honores voluptates; & vice versa amare quæ ille odit, paupertatem, dolores, sui contemptum ærumnas, tribulationes. Magna autem gratia est necessaria ut hoc principium rectè intelligatur: major ut delectet; maxima, ut operibus comprobetur.

§. X X. *Infamia hominum, qui sponte damnari volunt.*

CUm æterna supplicia illis dumtaxat destinata sint qui cad illa damnari volunt, sibi que locum in iis præparant sponte peccando; æterna quoque gaudia omnibus volentibus parata sint; quis non crederet vacuum esse infernum, cœlique regnum plenissimum, & infinitâ multitudine refertum? Quis enim sibi persuadere poterit reperiri hominem tantæ dementiæ, qui velit in perpetuum miser esse cum facile possit æterna beatitudine frui? è contrario tamen paucissimi sunt, qui regnum cœlorum consequantur, damnatorum verò tanta est turba, ut illorum comparisone electorum numerum exiguum esse Scriptura nos

doceat, dicente Christo, cum de his loquitur. *Nolite timere pusillus grex. Luc. 12. 32.* Quæ est igitur tanta hominum infania, ut potius miseri in æternum, quam felices esse velint? Quis in ardentissima siti labris poculum admo- veret si vel levissimam suspensionem haberet admixti veneni? & tamen passim committuntur peccata quibus luendis æternum ignem succensum esse non suspicio non opinio sed fides certissima est. Tam horribilis dementiæ causam veræ fidei defectui plerique adscribunt, quod licet in multis verissimum esse certa experientia constet; hoc tamen in plurimis defectui attentionis & considerationis tribuendum videtur. Quamvis enim credant infernum esse, neminemque damnari nisi in hac vita volens, & lubens locum sibi in tormentis peccando præparet, hujus tamen veritatis statim obliviscuntur, si quidem phantasia bono sensibili affixa, sensuumque voluptate obbrutescens, omnem aditum claudit futurorum considerationi, nec finit intellectum advertere in quam horrendam perpetuoque duraturam amaritudinem carnis delectationes desinant, & quam facile nobis sit in hujus vitæ momento futuram calamitatem evadere, & gaudia sempiterna adipisci. Atque utinam hæc homines scaperent, & intelligerent, ac novissima providerent, nam cum proprium sit hominis cogitare, & meditari, ordo cogitationis est, ut in suo fine cognoscendo mens ante omnia occupetur. Omnem errorem, & ignorantiam superat, negligere hominem salutem suam.

§. XXI. Character veri Christiani.

Homo Christianus est, qui Christi fidem, & legem proficitur, ejusque vitam, & virtutes imitatur. Hoc nimirum a nobis exigit Christianæ fidei professio, ut omnia terrena transcendentes vivamus vitâ divinâ. Apparuit, ad Titum 2. 11. inquit Apostolus, gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè & justè & piè vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem & adventum gloriæ

magni Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semet ipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate & munderet sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Sicut doctor vocari nequit, qui literis præditus non est, nec exercitum ducere potest, qui nescit arma tractare; nec artificis nomen assumit, qui artis peritiam non habet: ita Christianus dici non potest, qui Christi sectator non est. Veri ergo Christiani sunt, qui abnegatis sæculi desideriis Deum solum amant totis viribus, totâ virtute, ac proximum in Deo & propter Deum, nihil in eo quærentes nisi Deum & nemini se præferentes, quia in generatione gratiæ omnes æquales sunt: qui sobriè & justè viventes, ita in cunctis se gerunt, ut nihil in eis appareat quod possit offendere intuentes: qui bonis exterioribus sicut ægri pharmaco utuntur, nihil appetentes quod ab alio possit auferri: qui nemini placere appetunt, nemini timent displicere, nisi Deo: qui corpus suum oderunt tanquam corpus peccati, ipsumque jugiter castigant, ne insolescat: qui firmam in omnibus constantiam servant & universo mundo celsiores nullis minis, nullis persecutionibus, aut contumeliis terreri possunt, aut commoveri: qui tam in prosperis, quàm in adversis eadem fruuntur mentis serenitate, nec unquam à lumine veritatis recedunt: qui desiderio futurorum damnant præsentia, & ex fide, spe & charitate viventes credunt quod nondum vident, sperant quod nondum tenent, optant quod nondum possident: qui Deum ita amant, ut nullum pro illo laborem, nullum periculum subterfugere parati sint, etiam si nullum pro ejus gloria certantibus præmium propositum esset: qui divinæ misericordiæ & propriæ conscientiæ fiducia regnum Dei expectantes, dicere possunt cum Apostolo, *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, de reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illum diem justus iudex. 2. Tim. 4. 7.* Gaudent cum digni sunt pro nomine Jesu contumeliam parti, eumque diem se perdidisse credunt, in quo nihil pro Christo passi

sunt. Eorum gloria, felicitas, sapientia in his consistit, quæ à mundo ignominia, miseria & insania æstimantur. Carnalis prudentiæ falsa principia detestantur, oportere nimirum divitiis affluere, à nemine sperni, super omnes eminere: fidei verò veritates sectantur docentis opes contemnere, abnegare seipsum & in nulla re gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. Denique in omni vitæ ratione ita se gerunt, ac si omnis eorum sermo & operatio clamarent, *Regnum meum non est de hoc mundo. Ioan. 18. 36.* Alta quidem & difficilia hæc sunt, sed regnum Dei vim patitur, idque omni conatu dignum est, quod non nisi à vim inferentibus possidetur.

§. XXII. *Quomodo debeat Christianus opera sua perficere.*

Debet Christianus omnia opera sua in pace & mansuetudine perficere & ad omnes rei, vel negotii circumstantias attendere, ad locum, ad tempus, ad personas & præcipuè ad finem. Cavebit autem à præcipiti celeritate quæ repentino potiùs naturæ impetu, quam ratione & divinæ gratiæ motione ad agendum impellit. Cavebit ab inconstantia & levitate animi, ad diversa & inutilia facilè evagantis ut præsentior sibi sit & aptior ad Dei illustrationes recipiendas, quibus statim & alacriter parebit. Quicquid sibi agendum erit, seridò advertet ne animo præoccupato aggrediatur, alioquin in rebus discernendis cæcutiet & multa illi excident, de quibus meritò accusari poterit & reprehendi. Cujusque actionis initio opem & lumen à Deo petet; tum sedulo examinabit quam partem in illa habeat Deus quam ipse sibi vindicet: in progressu animadvertet, ne delectatio, & complacentia mentem alliciat, & à proposito fine amoveat: in fine cavebit ne sensim subrepens inanis gloria quicquid bene peractum est, vitiet & contamine. Hoc autem præcipuè fixum animo habebit ne hominum laudes, sed Dei gloriam quærat, & ad nihilum suum respiciens elatas cogitationes in semine suffocabit. Nulli negotio externo se ingeret, nisi vocatus à Deo. Tunc verò prompto animo obediet

optans anathema esse à Christo pro fratribus suis : hujus enim vitæ perfectionem non in Dei fruitione sitam esse scit, sed in ejus voluntate adimplendâ. Nihil super vires aggreditur, rebusque gerendis affectum, & mentem non applicabit, ultra quàm necessarium sit, ut inde nihil depereat libertatis, & pacis. Omnis commotio, & effusio ad exteriora spiritum Dei extinguit, & animi serenitatem obnubilat. Sicut Angelus Tobiae comes nullum officium prætermittebat hominis mercede conducti, semper tamen cum Deo erat : ita vir probus humanis quidem negotiis attendit, atque iis interdum, sicut & cæteri absorberi videtur ; sed cor ejus cum Deo manet : & si corpore versatur in terris, mens tamen in cælis est, ubi meliori sui parte ab omni terræ affectione liber commoratur.

§. XXIII. *Debent opera bona propria vocationi convenire.*

Nihil interest inter negotia ad quæ obeunda ratione proprii status & conditionis quisque tenetur, & maximum negotium æternæ salutis ; nemo enim certius salutem suam operari potest, quàm si officio suo bene fungatur. Subtilissimum nostræ perfectioni laqueum tendit Sathan, cum desideria in nobis excitat magnarum rerum, alio loco & in alia vocatione agendarum : spiritum enim occupant, & mentem distrahunt, ne rei attendat quæ præ manibus habetur, & quæ ad proprium munus pertinet. Maximopere hallucinatur, qui statu vitæ jam prudenter electo, locum aptiorem Deo serviendi in alio vitæ genere sibi fingit, & quærit ; in suo siquidem munere explendo segnis nihil agit ubi est, dum multa, & magna molitur ubi non est. Cumque perfectio vitæ Christianæ à singularum actionum bonitate, & rectitudine pendeat, ingentem illi obicem ponunt, qui quotidianas exercitationes, quas proprii officii ratio ab illis exigit, negligenter, & oscitanter peragere consueverunt, quia nimirum ubi non sunt ibi animus eorum est. Horum vita continuum bene vivendi exordium est ; multa decernunt, nihil exequuntur, frondibus

dibus abundant, fructibus carent; quia ad instar arboris sæpius translatae nullo stabili loco radices figunt.

§. XXIV. *Quomodo Christianis vivendum sit.*

ITa Christianis vivendum est, ut ab illecebris ventris & gulæ, ab immodesto corporis cultu, ab inanibus ludorum negotiis, à torpore pigritiæ, ab honorum ambitu, à laudis cupiditate, ab amore pecuniæ abstineant. Itam omnino pellant, & alteri non faciant quod pati nolunt. Nihil remissè agant, nihil audacter, nihil fictè, aut per simulationem. Quodcunque officium vitæ Christianæ, quæcunque exterior virtutis exercitatio, si careat interiori spiritu & veritate, nihil aliud est, quàm hypocrisis & actio scenica. Solent nonnunquam viri nefarii præclara Sanctorum gesta in theatro repræsentare. Hic Martyris constantiam, ille Virginis modestiam, aut Apostoli, vel Christi heroicos actus egregiè simulant; sed actione peractâ alienam personam deponunt, suamque turpem & impurissimam suscipiunt. Simili modo qui opera exteriora in solam speciem & inanem ostentationem exercent, veluti histriones sunt & scenici joculatores, qui omni virtute & sanctimonia destituti, viri sancti personam in scena gerunt, quorum vita & mores nihil aliud, quàm fabula sunt. Ideo pauci ad Christianæ perfectionis fastigium pertingunt, quia opera sua in spiritu veritatis non perficiunt. Prævalent Christi exemplis & præceptis, falsa mundi axiomata, & communes virtutum notiones à naturæ insitæ perversis hominum opinionibus depravatæ ad vitia detorquentur. Cum ergo inter homines falsis doctrinis imbutos vivamus, debet quisque in seipsum crebro inquirere, an & ipse ignoret quæ recta sunt & an rectè fungatur officio suo. Via veritatis una est & immutabilis, per quam qui recto tramite cupit incedere, non terram intueri debet, sed cælum; non homines sequi, sed Deum, qui via, veritas & vita est.

§. XXV. *Opera exteriora spiritu interiori animanda.*

CAvendum ne sensus in actionibus nostris primam sibi sedem usurpet, indè etenim omnia mala emergunt. Sensuum occasus veritatis exortus est. Ideo vix possumus nobis ipsis polliceri aliquid nos egisse, quod omni ex parte bonum fuerit, quia licet gratia impellente, & cooperante multa propter Deum operari cœperimus, non sumus gratiæ fideles, statimque labimur ad nos ipsos. Episcopo Sardis dictum est ab Angelo, *Non invenio opera tua plena coram Deo meo. Apc. 3. 2.* Nam preces, jejunia, eleemosynæ & alia ejusdem generis opera plena sunt coram hominibus, qui solam faciem vident, sed vacua coram Deo, qui intuetur cor, nisi purâ & simplici intentione divini beneplaciti perficiendi & spiritu interiori impleantur. In Evangelio decem Virgines commemorantur, quarum quinque fatuæ exclusæ sunt à nuptiis, non defectu virginittatis, aut lampadarum sive operationum, sed quia defecit oleum bonæ intentionis & sanctarum affectionum. Idem nobis eveniet nisi opera nostra spiritu interiori & Dei amore animentur, ut placeant Deo. Vita exterior apud omnes Christianos eadem est, sed sicut horologii extrema facies ab interioribus rotis pendet, & ab intimâ corporis constitutione vividus color procedit: ita boni à malis ex interiori spiritu discernuntur. Regnum Dei intra nos est.

§. XXVI. *Operum perfectio unde oriatur.*

SIcut qui multum comedunt semper viribus imbecilles sunt, corpore malè affecto & ad extremam maciem redacto; qui nimirum stomachi sui mensuram ignorantes, plus illi ingerunt, quàm ferre possit: alii ex adverso frugali mensa contenti, quia cibum exiguum sumunt, & qui faciliè digeritur, validis semper viribus sunt, & ad extremam senectutem incolumem vitam producunt. Ita nonnulli, quamvis multa peragant opera bona, nihil ferè in

via Christianæ perfectionis proficiunt, quia videlicet præpostero cursu ambulantes, tunc se maximè progredi putant, cum plura quamvis remissè & segniter operantur; cum potius eniti debeant, ut ea quæ agunt, ferventiùs in dies & perfectiùs peragant; in hoc enim operandi modo perfectionis incrementum consistit, non in tepida operum congerie & multiplicatione. Alii verò parum operantur & in amore Dei plurimùm crescunt, quia quæcunque faciunt, etsi minima & pauca sint, majori semper fervore, ac puriori intentione perficere student; atque ita se gerunt in omnibus operibus suis, ut in fine singulorum magnum illud verbum Christi in cruce pendentis non immeritò usurpare queant, *Consummatum est*, Ioan. 19. 30. Perfeci quod Deus à me in hoc opere exigebat, ferventer & quantum imbecillitas mea cognovit & potuit, sine imperfectione, quantum scilicet & velle & operari ille dedit mihi, qui dixit, *Sine me nihil potestis facere*. Ioan. 15. 5. Eadem ratione sic quamlibet diem transigunt, ut nocte adveniente possint fidenter dicere, *Consummatum est*. Sic denique vitam instituunt, ut ejus cursu peracto, verè affirmare queant se omnia consummasse, quæ Deus illis præceperat. Qui sic vivit, Christianè vivit, nec timebit in die mala.

§. XXVII. *Præsentia Dei utilitas.*

NUllum præstantius documentum ad quælibet opera exactè perficienda, quàm Deum in singulis rebus intimè præsentem intueri, qui eis motum & vitam & esse largitur, & omnia in omnibus operatur. Hæc nobis necessitas indicta est, omnia opera nostra optimè peragendi, quia Dei obtutum intimos quosque recessus penetrantem effugere nunquam valemus. Ipse nos replet, in quo vivimus, movemur & sumus; nec unquam nos deserit, nisi ab ipso averti ad creaturas convertamur. Hæc autem sunt veteris Adæ corrupta semina: quæ in nobis vigent, prava scilicet affectio ad sensuum illecebras, quibus à Dei præ-

sentia mens evocatur. Si enim ab amore creaturarum liberi essemus, Deum proculdubio in omni loco præsentem cerneremus, quemadmodum Christus spondit dicens: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Matt. 5. 8.* Verè magna & inexplicabilis est multitudo divinæ dulcedinis, quam Deus abscondit timentibus se; sed revera abscondita est & illi soli eam percipiunt, qui vident & gustant quàm dulcis est Dominus. Neque enim satis est habere thesaurum, ut quis dives sit, sed scire insuper debet se illum possidere, ejusque pretium & usum agnoscere. Nos autem in nobis thesaurum habemus immensum & inæstimabilis pretii, summum & infinitum bonum: cur ipsum negligimus & post atomos apparentium bonorum currimus, quæ sitim nostram explere non possunt? *Filii hominum usquequo gravi corde; Ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium; Psal. 4. 3.* cum Deo præsentem omni momento frui possitis? Divites sumus & nescimus. Beatorum spirituum felicitatem prægustare possumus & non curamus: quia nimirum parti inferiori, ac sensibus jugis Dei præsentia molesta & gravis est, & vim quam patiuntur, conantur excutere & partem superiorem ad se trahere. Et quia divina consolatio aliquando subtrahitur, ad terrenam protinus labimur, nisi per fidem Deum præsentem intueri & cum eo intimo affectu miscere colloquia satagamus. Hoc documento ipsemet Deus patrem credentium Abrahamum ad perfectionem erudit dicens: *Ambula coram me & esto perfectus. Gen. 17. 1.* David quoque in Psalmo ait: *Providebam Dominum in conspectu meo semper, propter hoc latatum est cor meum. Ps. 15. 8.* Jugi enim lætitia fruitur, qui fontem omnium bonorum præsentem habet.

§. XXVIII. *Cur difficilis videatur Sanctorum imitatio.*

AD exempla Sanctorum vitam, mores & actiones nostras componere difficillimum arbitramur, quia ipsos mente concipimus quasi homines alterius naturæ,

exutos corpore, celestis patrię possessione beatos, ubi nemo irascitur, nemo concupiscit, nemo tentatur: ubi pax summa, lætitia inenarrabilis, lux splendidissima, & status omnium bonorum aggregatione perfectus. Sed si revera, uti par est, illorum cupimus sequi vestigia, aliter considerandi sunt. Homines enim mortales fuerunt similes nobis, eadem corporis sarcinā onusti, eadem tabe carnalis concupiscentiæ infecti, iisdem malis & periculis obnoxii: & nihilominus per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam & fecerunt mirabilia in vita sua. *Helias*, ut *Jacobus Apostolus* scribit. *Iac. 5. 17. homo erat similis nobis passibilis, & oratione oravit, ut non plueret super terram & non pluit annos tres & menses sex: & rursus oravit & cælum dedit pluviam & terra dedit fructum suum.* Idem de aliis dici potest, quorum insignem sanctitatem & heroicagesta miramur; nobis enim similes & ex eodem luto compacti, atque iisdem tentationibus, dum in hac terra essent, expositi fuerunt; sed infinito propè intervallo à nobis disjuncti in hoc dissimiles inventi sunt; quod carnis fragilitatem, mundi superbiam, dæmonum insidias invictā animi virtute superarunt. Quid igitur tergiverfamur? Facile est volentibus eorum opera imitari, si exuto desidīæ veterno, non nostris viribus, sed ope divina confisi ad illud sanctitatis fastigium cōtemur ascendere, ad quod ipsi feliciter pervenerunt. Magna pars sanctitatis est, ejus efficax desiderium.

§. XXIX. Omnia ad gloriam Dei referenda.

Sententia Apostoli est, omnia opera nostra ad Deum ejusque gloriam referenda esse, ut veræ virutis rationem consequantur: *Sive, inquit, manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. 1. Cor. 10. 31.* Et alio loco, *Omne quodcunque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. Coloss. 3. 17.* Quidquid enim boni

à nobis fit, quod non fit propter Deum, etsi officio videatur bonum, deficiente tamen recto fine malum est: finibus enim, non officiis virtutes à vitiis discernuntur. Est autem officium id quod faciendum est, finis verò propter quod faciendum est. Quod si rebus creatis inhæremus & ipsas propter se diligimus sine ulteriori relatione ad Deum, damnata cupiditas est, dicente Joanne Apostolo: *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt.* 1. Ioan. 2. 15. Ratio est, quia in hoc mundo tanquam peregrini sumus & viatores, qui ad patriam pergimus, creaturis autem uti debemus tanquam vehiculis, quibus recto itinere eò feramur, quò tendimus. Deus verò diligendus est propter se ipsum, quia summum bonum est & finis ultimus, in quo solo requies, appetitus, securitas fruitionis & tranquillissimum gaudium invenitur. Hunc finem si quis ignorat, rectè quoque vivendi rationem ignorat. Cognito autem rerum omnium fine, jam scimus quò dirigendæ sint actiones nostræ & quò omnium virtutum officia referri debeant. Hinc Theologi, licet unanimi consensu asserant quasdam actiones humanas nec bonas ex se, nec malas esse, quales sunt ambulare, comedere, dormire, docent tamen eum peccare, qui re ipsa dormit, edit, ambulat & hæc non refert ad ultimum finem, quia deficit à prima & universali regula humanarum actionum, quæ est idem finis, ad quem quidquid agimus dirigere oportet. Et hoc est quod Dominus dixit: *Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Matth. 6. 22. Oculus iste intentio est, quâ quisque peragit opus suum, quæ quidem intentio si non fuerit recta, totum opus tenebrosum erit. Non est autem recta operantis intentio, nisi quicquid agit, ad summum bonum veluti ad fontem refundat. Omne bonum desursum est, & quicquid ab illo deflectit, malum est.

§. XXX. Radix omnium malorum amor sui.

Postquam primus hominum parens se ipsum immoderate amans in grande illud peccatum lapsus est, per quod totum genus humanum morti, ignorantiae & concupiscentiae obnoxium generatur & nascitur, tantâ caligine natura nostra repleta est, tantoque pondere ad terram allisa, ut Deo relicto in se ipsam deflexerit, & amisso sensu spiritualis jucunditatis ad sensuum voluptates effusa sit. Hinc dira tyrannis orta est, quam pessimus virtutum omnium hostis amor sui in omnes exercet, cujus imperio obsequentes nihil in nostris operationibus quærimus, nisi commoda, honores & delitias. *Legi enim Dei caro non est subiecta, neque enim potest. Rom. 8. 7.* sicut ait Apostolus: omnes siquidem ejus instinctus & motus ad peccatum impellunt, & in horribili damnationis statu nos constituunt. Nihil verò commodis nostris magis adversatur, quàm proprius amor, qui ad ea quærenda tanto nos ardore impellit. Cum enim Deus omnia referri ad se tanquàm ad ultimum finem præceperit, qui se in omnibus & suam utilitatem respicit, nihil certè ex operibus suis refert, quod sibi utile sit ad vitam æternam promerendam, ergo, ut ibidem infert Doctor gentium, *Debitorum sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Ad hoc urget nos Christiana religio, ut sicut exhibuimus membra nostra servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita ipsa exhibeamus servire justitiæ in sanctificationem. *Sancti eritis, dicit Dominus, quia ego sanctus sum. Levit. 11. 45.* Amor sui & propensio ad propria commoda impedit intellectum, ne principia & documenta christianæ vitæ percipiat. Quis enim poterit amanti se ipsum persuadere omnia, quæ diligit mundus vana esse & nullius momenti: honores & dignitates nihil aliud esse, quàm splendidam servitutem & afflictionem spiritus: viri foris & magnanimi esse ignos-

cere inimicis & his qui oderunt nos benefacere: satius esse divitias spernere quàm habere: gloriosius esse propter Deum subesse, quàm dominari: laudabilius vincere se ipsum & coërcere appetitum, quàm munitissimas arces expugnare? Hæc sanè dura videntur & incredibilia diligenti se ipsum, quia immoderato sui amore quasi vinculis, & catenis inextricabilibus terræ affixus solis terrenis commodis, ac delectationibus alligatur. Filii autem Dei spiritu Dei aguntur, ut non secundum carnem, sed secundum spiritum vivant. Quòd si quædam opera carnis faciunt, ex quibus expediri in hac mortalitate non possunt, ad ea se duci non sinunt ex proprio sui amore, sed ex principio supernaturali, prava desideria continuâ carnis maceratione coërcentes. Aiunt sui amatores discretionem in his, quæ ad corpus spectant, necessariam esse: sed illa optanda & adhibenda, quæ de cœlo est; nam prudentia carnis mors est.

§. XXXI. *Amor sui Babylonem edificavit.*

Constituit Deus hominem in paradiso, sed ab Adamo, in quo omnes peccavimus, à paradiso in hunc mundum, à Jerosolymis in Babylonem, à patria in exilium, à libertate in servitutem, ab integritate in corruptionem, à vita in mortem translati sumus. Sic collapsi à veritate in vanitatem, non solum similes evasimus vanitati, sed ut ait Psalmus, *Univerſa vanitas omnis homo vivens. Psal. 36. 6.* Vanus est enim secundum corpus, quod in corruptionem & mortem definit; vanus secundum animam, quæ serviens iniquitati se ream mortis æternæ facit: vanus quoad exteriora quæ pereunt & in morte relinquenda sunt. Hanc tamen vanitatem ardenti amore prosequimur, hæc mendacia sollicitè quærimus, quæ infinitis erroribus nos implicant & ex civibus supernæ Jerusalem cives efficiunt diabolicæ Babylonis. Has duas civitates duo amores fecerunt: nam civitatem Dei Jerusalem fecit amor Dei usque ad contemptum sui; Sathanæ vetò civitatem, quæ

Babylon dicitur, fecit amor sui usque ad contemptum Dei. Iter ad hanc spatiosum est & breve, iter ad illam arctum, arduum & longum: facilius enim est in terram labi & in infernum descendere, quàm ad cœlum elevari. Se ipsum igitur quisque discutiât & videat quid amet, nam si Deum amat & se ipsum spernit, cœlestis Jerusalem civis est: si autem se impensius amat, ad Babylonem spectat, è qua nobis exeundum esse clamat Scriptura dicens, *Egreddimini de Babylone. Isai. 48. 20. & alio loco. Recedite de medio Babylonis. Ierem. 50. 8.* Psalmista quoque ait, *Filia Babylonis misera, beatus qui tenebit & allidet parvulos tuos ad petram. Psal. 136. 8.* Tunc autem eximus de Babylone, cum à confusione vitiorum recedimus: tunc parvulos Babylonis, malas scilicet cupiditates, ad petram allidimus, cum Christi amore, noxia desideria exscindimus & superamus. Amor sui mors animæ est, amor Dei vita: non ergo se amat, qui se amando vitam perdit.

§. XXXII. *Omnes seipsos querunt etiam in rebus sanctis.*

Hoc certè mirabile est, quòd cum tanta diversitas hominum, humanarumque propensionum sit; omnes tamen unanimiter in hoc conveniunt, quòd nemo sibi vilis est, nemo alteri cedere aut subjici vult, nec quisquam est adeò abjectæ conditionis, qui non putet se aliquid esse, & apud alios in pretio haberi non desideret. Omnes cupiunt super alios eminere, omnes ignoscunt sibi, aliis nunquam: opiniones suas pertinaciter omnes sustinent, res suas admirantur; proprias tantùm ad inventiones, & placita probant, aliena rejiciunt: ignorantiam suam instar sapientiæ ostentant, & cum nihil sciant, nihil se ignorare arbitrantur. Virtutia, quæ habent, tegunt, & justitiam simulant quam non habent, frustra reclamante conscientia. Sed multò mirabilius est, quòd ipsi etiam viri probi, qui nihil aliud querere videntur quàm divinum beneplacitum, ejusque gloriam & honorem; occulto tamen, & aliquando vix perceptibili corruptæ naturæ instinctu in seipsos diffuunt, operantes

quod bonum & iustum est . non ut placeant Deo , sed ut
 ea meritis iucunditate fruatur, quæ ex bonis operibus ema-
 nat. Quem laqueum viris spiritualibus eò subtilius amor sui
 tendere solet, quò res sanctior, & melior est. Quid tam
 sanctum quàm Dei mandatis obedire, Scripturas legere, in
 Ecclesia prædicare, frequentare Sacramenta, & ad altare
 Domini ministrare? Hæc autem cupiditas laudis inquinare
 solet, & nisi cor suum omni diligentia custodierit homo,
 omnis labor ejus irritus est. *Si linguis hominum loquar, &
 Angelorum, inquit Apostolus, 1. Cor. 13. 1. charitatem au-
 tem non habeam, factus sum velut as sonans, aut cymbalum
 tinniens.* Et si quis distribuerit in cibos pauperum omnes
 facultates suas, & tradiderit corpus suum ita ut ardeat, ni-
 si hoc purè fiat ob amorem Dei, nihil prodest. Simili modo
 Aggæus Propheta ait, *Agg. 2. 6. Comedistis, & non estis
 satiati: bibistis, & non estis inebriati, & qui mercedes congre-
 gavit, misit eas in sacculum pertusum:* quia nimirum nihil
 profunt opera bona, cum quis seipsum in illis quærit, &
 non Deum. Cum igitur naturæ semper & ubique seipsam
 quærentis fraudes & doli subtilissimi sint, omnes animi
 recessus perscrutari, & sollicitè cavere debemus, ne in prin-
 cipio, medio, & fine actionum nostrarum, aliqua ratio se
 immisceat proprii emolumenti, quantumvis sancta, & ho-
 nesta videatur. Viræ Christianæ disciplina hæc est, non quæ-
 rere, nec amare nisi quod Dei est, & odisse quod pro-
 prium est.

§. XXXIII. *Quæ scire debeat omnis Christianus.*

SCire debet omnis Christianus quæ sint præcepta divina
 & humana, ad quæ servanda quisque tenetur. Divina
 sunt illa quæ in Decalogo continentur itemque præcepta fi-
 dei, spei, & charitatis. Fides obligat omnes ad ea credenda,
 quæ singulis fidelibus in Symbolo proposita sunt. Spe vitam
 æternam, & quæ ad eam obtinendam sunt necessaria nos
 consequi posse confidimus Dei gratiâ; & nostra coopera-
 tione; quæ omnia à Deo petimus, cum Dominicam ora-

tionem recitamus. Charitatis lege obstringimur Deum diligere super omnia & proximum sicut nos ipsos. His virtutibus perficitur homo : nam fides mentem illuminat , & dirigit , spes voluntatem ad eum erigit , charitas nos Deo unit. Est etiam præter prædicta præceptum sumendi Baptismum , & Eucharistiam , ac confitendi peccata , licet de his nihil Ecclesia præciperet. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto , non intrabit in regnum Dei : *Ioan. 3. 5.* & nisi manducaverimus carnem Christi , & biberimus ejus sanguinem , non habebimus vitam in nobis. *Ioan. 6. 54.* Pœnitentia autem à Deo illis parata est , qui baptismalem innocentiam supervenientibus culpis perdiderunt. Sunt denique humanæ leges ab Ecclesiastica , vel seculari potestate sancitæ , quas nosse oportet , ut illis , qua par est humilitate pareamus. Verum ad hæc præstanda nemo idoneus esse potest , nisi ab ejus mente ignorantiae tenebras lux vera discusserit sicut scriptum est , *Beatus homo , quem tu erudieris Domine , & de lege tua docueris eum , Psal. 93. 12.* Homo enim post peccatum sedet in tenebris , & in umbra mortis , bonumque vel malum non ex regula veritatis , sed ex sua cupiditate metitur. Divinum igitur auxilium implorandum est , ut qui jussit quod vult , det nobis quod jubet , dispellens caliginem , & sanans languorem ; expellens cupiditatem , & infundens charitatem , quoniam finis præcepti est Charitas , & qui verè Deum amat , omnibus mandatis ejus sine exceptione obsequitur.

§. XXXIV. *Interioris , & exterioris hominis differentia.*

NON de hoc tempore , non de hoc mūdo spes nostra est ; neque ad præsentis vitæ bona neque ad eam felicitatē , quam plerique mortalium sectantur , conditi sumus , sed ad æternam , quam Deus promisit , & homo nondum capit ; sicut scriptum est. *Quod oculus non vidit , nec auris audivit nec in cor hominis ascendit , quæ preparavit Deus iis , qui diligunt illum.*

1. Cor. 2. 9. Cum igitur ad gloriam sempiternam ab origine mundi nobis paratam destinati simus, error gravissimus est nō æternis, sed humanis rationibus in nostris operationibus duci, vitamque instituere non gratiæ divinæ instinctu, sed ex principiis naturæ. Felices sunt qui intima penetrant, qui cum Deo intus morantur, & nulla affectione foris tenentur. Hi sunt homines interiores, qui ad arcana Dei percipienda disponunt se, & eum in se loquentem audiunt. Qui verò rebus exterioribus moventur, qui libenter rumores audiunt, qui theatra avidè spectant, licèt honestas satagant vanitatis suæ causas prætexere, divisi sunt, interiores non sunt, sibi adherent, non Deo; delicias mundi quærunt, non cœli. Lumen quippe illis deest ad rerum divinarum notitiam necessarium; quia eas nunquam, vel rarò & obiter meditantur, unde fit ut de bonis æternis parum solliciti, *in vanitate sensus sui ambulent. Ephes. 4. 17.* sicut ait Apostolus, *alienati a vita Dei per ignorantiam.* Quò magis enim proficit homo in prudentia carnis, eò magis ignorat quæ Dei sunt: tantumque detrahatur divino amori, quantum impenditur creaturis.

§. XXXV. *Quam perniciosum sit falsas rerum ideas mente concipere.*

Sapiens est qui suis momentis ponderat res & estimat prout sunt, non sicut prædicantur & æstimantur ab hominibus. Quælibet enim res duas veluti facies habet, unam veram, alteram fucata & apparentem. Vera est quæ divinis rationibus & ideæ in mente Dei existenti conformis est: altera secundum ideas & affectus hominum, & secundum pravas amoris proprii præscriptiones efformatur. Sic Episcopatus, ut hoc utar exemplo, secundum veram, & divinam ideam est onus angelicis humeris formidandum, & servitus qua tenetur Episcopus animarum saluti consulere ad præscriptum divinarum & Apostolicarum institutionum, strictissimam de illis rationem Deo redditurus in die iudicii. In idea autem hominum Episco-

patus est dignitas, ad quam qui promovetur gradum conspicuum in Ecclesia obtinet, divitias adipiscitur, & ab omnibus honoratur: Unde fit, ut qui Episcopatum respicit secundum veram ideam, timeat, fugiat & oblatum constanter recuset: qui verò ipsum desiderat & omni conatu consequi nititur, falsas hominum ideas in mente habet, se ipsum quærens, non Deum. Idem de aliis gradibus & dignitatibus tam Ecclesiasticis, quam mundanis dicendum est: atque hinc oritur totius orbis omniumque ordinum perversitas & perturbatio, quòd veras rerum ideas & definitiones plerique ignorant & hujus mundi tenebris, ac præstigiis assueti veritatem oderunt, nec idonei sunt ad divinum lumen recipiendum, quod non nisi mundis corde communicatur. Vocabula usurpantur heroïcis Sanctorum virtutibus, Christi que sanguine consecrata; & hi quidem Episcopi, illi Sacerdotes, aut Diaconi, quidam Monachi & Religiosi, alii Reges & Principes & judices populi; omnes autem Christiani nuncupantur: sed quale sit horum nominum pretium, quæ vis & significatio, quibus virtutibus excellere debeant qui in prædictis gradibus sunt constituti, quæ singulorum idea sit, quæ leges, quæ officia, quæ definitio, nemo scit, nemo investigat; rebusque neglectis sola remansit titulorum majestas & rerum umbra, ac inanis imago. Nemo se talem exhibet, qualis dicitur, nemo sequitur Christi vestigia. Hoc autem malum operatur in nobis amor sui, vitium pessimum & subtilissimum, quod vix peritissimi agnoscunt, vix sanctissimi vincunt. Bona verò & mala hujus vitæ, si veras eorum ideas respiciamus, vix ullum discrimen admittunt, utraque enim vana sunt & momentanea & quasi nihilum computantur. Ideò David vir secundum cor Dei solam æternitatem mente versabat dicens: *Cogitavi dies antiquos & annos æternos in mente habui. Psal. 76. 6.* Et filius ejus Salomon omnium mortalium sapientissimus, recensitis omnibus tam bonis, quàm malis hujus vitæ, exclamat & concludit: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas. Eccl. 1. 2.*

§. XXXVI. *Tria Christiano necessaria, ut sibi attendat, ut tempus bene expendat, ut recte utatur Sacramentis.*

Fidelitati quam Deo debemus tria præcipuè sunt necessaria. Primum est jugis attentio ad nos ipsos & ad ea quæ operamur, cujus defectu à recto tramite aberrantes per invia & aspera proficiscimur, nostramque felicitatem quærimus ubi non est, & si ab alio ostendatur non credimus. Vsu rationis homo à feris, fide ab infidelibus distinguitur. Cum ergo temerè, sordidè, inconsideratè, ventris, vel gloriæ causa & cum impetu aliquid agit, perit hominis officium & ad feras declinat. Cum verò propter se & sua commoda ad agendum movetur, cum infidelibus computatur. Sicut artem perficiunt opera, quæ secundum artis præscriptum fiunt: ita hominem fortem, justum, modestum, prudentem faciunt opera, quæ fortiter, juste, modestè, prudenter fiunt.

Secundum est bonus temporis usus, à cujus momento pendet æternitas. Monent Philosophi solam rerum salubrium notitiam viro sapienti non sufficere, sed studium etiam necessarium est, nec permittendum, ut ulla exercendæ virtutis occasio elabatur. Volat enim irrevocabile tempus & quod inutiliter transigitur, nemo restituere potest. Volat tempus, & non advertit insipiens quid amittat. Juvat nimirum confabulari & genio indulgere, donec transeat dies: & sic teritur tempus acceptabile, sic dies & horæ prætereunt, quas ad veniam obtinendam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam misericors Deus indulget. Quod si de verbo otioso, quod nullam scilicet rationabilem causam habet, rationem reddituri sumus, quanto magis de tempore inutiliter transacto?

Terrium est rectus usus sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ, ex quorum frequentia parum proficimus, quia frigidè, ac sine prævia dispositione ad ea accedimus. Proprii verò illorum fructus sunt, si ex pœnitentia crescit in nobis humilitas & amor propriæ abjectionis: ex Eucha-

ritia suavitas & mansuetudo erga proximum & amor erga Deum. Sicut avarus diu noctuque divitiis inhians, nihil cogitat nisi lucrum & pecuniam, ita qui sæpius hæc Sacramenta suscipit sicut oportet, semper ad Deum anhelat, nec aliud potest sine ingenti molestia cogitare. Vitæ perfectæ fundamentum hoc est, omnimoda abstractio à rebus omnibus, quæ Deus non sunt.

§. XXXVII. *Pœnitentiam omnibus Christianis necessariam esse.*

OMnis Christianus sic vivere, sic mori debet, ut continuo luctu & squallore ostendat se pœnitentem esse, qui pro peccatis commissis satisfacere satagit & ab omni labe purgari. Hoc initium fuit, hæc summa Evangelicæ prædicationis: *Fuit Joannes in deserto baptizans & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Mar. 1. 4.* Ipsemet Iesus dux & legifer noster cum se primum hominibus manifestavit: *Venit in Galileam prædicans Evangelium regni Dei & dicens: Quoniam impletum est tempus & appropinquavit regnum Dei: pœnite mini & credite Evangelio. Ib. 14.* Et alius Evangelista ait, *Capit Iesus prædicare & dicere, Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum Matt 4. 17.* Præmissa est pœnitentia, tanquam dispositio ad suscipiendum Evangelium, ut anima ab omni maculâ emundata idonea fieret ad gratiam Dei recipiendam, quæ in malevolam animam non intrat, nec habitat in corpore subdito peccatis. Sacrificium placabile & Deo gratum est, cum homo resipiscens se deliquisse fatetur & agnoscens iniquitatem suam, veniam contrito corde à Deo postulat quem offendit. Hoc maximum peccati malum est contemptus Dei, nam qui peccat, Deum spernit & odit: cujus flagitii & perversitatis causa est defectus fidei & considerationis. Quis enim tantæ dementiæ, & temeritatis foret, ut legem Dei violare & transgredi auderet, si verè crederet & intelligeret quid sit Deus & quid sit ipsum offendere, cujus summa boni-

tas, infinita potentia & tremenda majestas? Ad hanc abyssum profundissimam miseriarum nos culpa originalis dejecit, ut secreta quâdam aversione velut insani fugiamus à Deo, ipsoque derelicto, in quo sunt omnia bona, volutemur in cœno fluxis & fucatis bonis adhærentes, vel quia latet veritas, vel quia compellit infirmitas. Quanta sit autem & quam deplorabilis hæc cœcitas, nemo comprehendere potest, nisi attentius meditetur tantam esse peccati malitiam, ut sola unigeniti filii Dei acerbissima passione & morte expiari potuerit. Si igitur hoc verè credimus, si peccata nostra, eorumque gravitatem perpendimus, ita dies nostri cum dolore & mœrore transigendi sunt, ut ostendamus nos veluti reos esse, qui omni momento suæ damnationis sententiam præstolantur. Facile omne peccatum à Deo condonatur, cum pœnitentia & meliori vita corrigitur.

§. XXXVIII. *Signa & fructus veræ pœnitentiæ.*

N Unquam poterunt evitari peccata, nisi sit in anima ingens eorum horror & odium: nec diuturna erunt opera pœnitentiæ, nisi sit in anima ardens desiderium acquirendæ perfectionis. Ad Sacramentum autem pœnitentiæ nunquam accedendum, nisi præter contritionem & voluntatem non amplius peccandi, aliquod semper speciale peccatum, præcis omnibus ejus occasionibus, deponatur. Et hoc erit præcipuum confessionum emolumentum, facere fructus dignos pœnitentiæ, omnem scilicet Dei offensam detestari, tremendum ejus judicium perhorrescere, se ipsum cum rubore & confusione arguere, ad omnem satisfactionem se paratum exhibere, omnem appetitum divinæ legi contrarium coercere, omnia peccandi pericula evitare, humilitatem sui que contemptum libenter amplecti, conscientiam suam frequenter discutere, & omnes ejus sinus ac latebras diligentissimè perscrutari, eradicare, destruere, evellere ab anima quod pravum est; tum in ea serere, plantare, ædificare quod sanctum & perfectum

perfectum est. Qui hoc spiritu imbutus est peccata sua ante oculos habet, aliena post tergum: de suis dolet, aliena non respicit: sua castigat, aliena excusat. Pericula timet, in quibus versatur, quæ multa sunt & assiduâ observatione præcavenda. Semper enim ad malum impellunt arcta societas, & inevitabilis necessitudo cum rebus & personis, quæ ad peccandum alliciunt; habitus vitiosi dudum contracti & proclivitas ad lapsum, quæ multò major est, quàm homines communiter credant; nam cum naturæ congenita sit, se blandè, ac fraudulenter in animum insinuat, rationis debile lumen obscurat, ipsamque conscientiam suffocat & sopit, ne ullo peccati sensu tangatur: atque ita fit ut multa quotidie perpetrentur, quorum sensum adimit affectus, qui ipsa præcipitat, & notitiam eorum tollit ipse usus malorum. Hoc videlicet habet infelix consuetudo peccandi, ut quanto amplius quisque delinquit, eò magis mentis intuitus obscuretur.

§. XXXIX. *Peccata leviora, & vitia quomodo corrigi, & extirpari debeant.*

PEccata leviora, quæ venialia dicuntur, quàm facilè perpetrantur? Nemo tamen ignorat hæc levia non esse, quæ Deum magnum offendunt, ac propterea acerbissimis pœnis in altera vitâ expianda sunt. Quia verò ab his omnibus sine speciali Dei gratia nemo potest abstinere, omni saltem conatu enitendum est, ut eorum numerus quotidie minuatur, & unumquodque contrariæ virtutis studio sigillatim exterminetur. Sicut grassante pestilentia non solum homines lue infecti, sed illorum quoque supellex, & quicquid ad illos spectat sollicitè evitantur, ne alios pestilenti morbo inficiant: ita cum agitur de peccatis, tametsi levioribus, non ipsa solum timere, & fugere oportet; sed quicquid ad illa inducit, vel ex eis oritur, ne mortiferum virus incautos spargant. Omni ferè momento subtilissimè sese insinuant diversæ occasiones curiositatis, loquacitatis, scurrilitatis, iræ, contentionis, impatientiæ, evaga-

C. Bona Opusc. Spirit.

○

tionis, & aliarum ejusdem generis culparum, & imperfectionum; & quia istæ nedum evitari, sed vix percipi possunt, hoc omnino curandum est, ut saltem ex animo omnis erga illas affectus, nequicquam reluctantæ natura, revelatur: alioquin permanente erga illas affectu, nec emendari unquam poterunt, nec remitti, etsi centies Ecclesiæ clavibus in sacramento pœnitentiæ subijciantur. Scio quidem de his levioribus noxis scriptum esse, *Septies in die cadit justus*: verumtamen ipse vir justus sic vivit ut in eas nunquam labatur, nisi ex fragilitate vel subreptione. Quod verò attinet ad vitia, qui cupit ea radicibus extirpare, debet in primis cum pravus motus excitatur, ipsum coërcere tum actum contrariæ virtutis elicere: ut si quis injuria afficiatur, primò quidem iræ motum frænabit, tum actum eliciet patientiæ & humilitatis, gaudens se pati quod meretur, idque sæpius sibi contingere optabit: mox illum sincerè diliget, qui contumeliam irrogavit, eique alacriter beneficium rependere paratus erit, quoties sese occasio obtulerit; neque enim sufficit declinare à malo, nisi quis studeat & bene operari: nec servus bene mereri de domino suo censendus est, quia nec verbera illi, nec contumelias infert, nisi quoque fideliter illi serviat & jussis ejus exactè obtemperet. Et in hoc multi falluntur, qui salutem suam in tuto positam arbitrantur, quia putant se nihil mali operari, omittentes interim quæ officii sui sunt & virtutis studium negligentes. *Declina à malo*, ait psalmus, & fac bonum. *Psal. 36. 27.* Utrumque enim necessarium est, & mala non perpetrare & quæ ad munus proprium spectant non omittere.

§. XL. *Viros Ecclesiasticos & Religiosos strictius teneri ad perfectionem.*

QUamvis norma & institutio Christianæ perfectione universis Christi fidelibus tradita sit, non solis Religiosis, ut supra ostendimus, nemo tamen inficiari potest, quin strictius ad eam teneantur, qui se voto solem-

ni vel in Religione approbata, vel in statu clericali Domino consecrarunt. In his siquidem statibus constituti non solum seipsum sanctificare, sed reliquos quoque fideles verbo & exemplo instruere, illuminare & ad salutem perducere debent. Nihil in hoc negligendum, nam parva remissio, maxima jactura est. Ideo ita eos vivere, ita virtutibus incumbere oportet, ita cum cæteris hominibus se gerere ut ab eorum colloquio, & consortio revertantur percutientes pectora sua & dicentes, Verè filii Dei sunt isti. Sicut vir Religiosus cujuscumque domini se incapax fatetur ob votum paupertatis: ita judicare debet appetitum suum, & voluntatem non esse in sua potestate propter votum obedientiæ, nec illis posse pro suo arbitrio uti. Ille autem verè pauper & obediens censetur, qui se rebus omnibus etiam ad vitam necessariis libenter & læto animo exuit, qui ad omnem Superioris nutum, sive grata, sive molesta præcipiat, semper obedire paratus est. At è contrario qui ob rerum penuriam tædio afficitur & murmurat, qui mandatis invitus paret, religiosus non est. Neque enim in alio, ut ita dicam, elemento vivere debet quàm in sui contemptu & abiectione, rerumque omnium abdicatione, ut Christo conformis sit, qui nihil possidens in hoc mundo factus est Patri obediens usque ad mortem. Quid prodest Christi Domini, Sanctorumque gesta legere & celebrare, si ea sic legimus & laudamus, ac si ad nos nullo modo pertinerent? Hæc nobis proposita sunt, ut ad eorum normam & typum vitam nostram institueremus. Nihil religioso perniciosius, quàm securitas & libertas, cum omnia ei ad nutum eveniunt, omnia fiunt prout vult. Dicebat quidam vir sanctus nullum esse religiosum in cælis, qui non fuerit martyr in terris: vita quippe Religiosi ad præscriptum suæ regulæ strictè viventis incruentum martyrium est. Causa verò potissima, ob quam plerique in Religione irregulariter vivunt, ex defectu considerationis oritur, quia nec perpendunt, nec penetrant quanta sit status religiosi sublimitas & quàm noxia sit

omnis, vel minima regularis disciplinæ relaxatio. Hinc verò paulatim provenit propriæ vocationis oblivio, orationis, atque aliarum exercitationum omissio: tum variis subtilitatibus, & argumentis quæ à proprio amore suggeruntur, disciplinæ contemptum excusare nituntur: & quia interiori spiritus suavitate destituti sunt, solatium foris quærunt à creaturis. Pauci sunt, qui in simplicitate cordis sui per spinosa crucis itinera Christum sequantur. Turba verò errantium maxima est, unde licitum quodammodo fit, quod plerique faciunt. Cavendum igitur ne multorum exempla nos perdant, desperare enim dementiæ est hominem tepidum & imperfectum in eo statu securè vivere, in quo viri sancti cautè incedentes vix trauittem tenuerunt.

§. XLI. *Religiosi sua vocationis immemores describuntur.*

Non consistit spiritus religiosus in exteriori specie, & in habitus ac corporis compositione; sed in spiritu humilitatis & in interiori cum Deo occupatione. Quia verò infirmitas humanæ naturæ eundem semper rigorem servari non patitur, hinc fit, ut sensim defluat & ad propria commoda quærenda ruat: ex quo sequitur, ut omnis religio quantumvis optinè instituta, à primævâ puritate & fervore recedens per quosdam vix perceptibiles gradus ad humanum, & politicum vivendi modum dilabatur. Ideò plures tam religiosi, quàm Clerici omnino ficti sunt, habitu quidem ecclesiastici, moribus autem deteriores, quàm filii hujus sæculi. Toti sunt in apparatu verborum & ceremoniis, in procurandis dignitatibus, in aucupandâ magnatum benevolentia, in cumulandis divitiis. Mille habent diverticula, ut suos distortos fines consequantur, & publico Ecclesiæ bono privatas utilitates anteponant. Habitant in domo Dei Patri cælesti prorsus degeneres, & servi Dei dicuntur, cujus mandatis non obediunt. Vitam ducunt omni sollicitudine vacuam, de Christi patrimonio viventes, atque amplis redditibus do-

tati sunt, ut Deo & Ecclesiæ deserviant: nihil tamen totius anni decursu agunt, quod unius diei alimoniam mereatur. Nunquam desunt illis verba, ut totâ die inutiliter cum hominibus sermones misceant: muta verò sit lingua, deficit sermo ut vel modico tempore de Deo, vel cum Deo loquantur. Alii verò sunt, qui averſi à propriâ vocatione, in qua permanendum esse Apostolus monet, ad alium statum quasi perfectiorem aspirant; cumque mores mutare deberent, hanc mutationem differunt, donec sint in alio loco, ad quem nunquam pervenient. Somnia vigilantium ista sunt & subtilissima diaboli tentatio, nam cœlum non animum mutant, qui per loca diversa vagantur. Difficile est ut alio loco laudabiliter vivat, qui se & sua vitia secum portat.

§. XLII. *Oportere Religiosum à mundo alienum esse.*

Tunc Religiosus sperare poterit se initium aliquod perfectionis habere, cum ipsum homines oderint & despexerint. Unusquisque enim sibi dissimiles odit & Christus discipulis suis dixit; *Si de mundo essetis, mundus quod suum erat diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Ioan. 15. 19. Quod si Religiosus de mundo non est, ita vitam in monasterio instituere debet, ut modo vivendi ostendat, se statum pœnitentiæ profiteri ad expianda peccata, quæ olim in mundo perpetravit. Quia magis autem à mundi actibus alienus fuerit, eo citius ad apicem perfectionis perveniet: & quo minus inter gentes versabitur, eo majori pace & animi libertate fruatur. Facile transitur ad plures, & pravorum exempla sensim bonos ad similia disponunt. *Commisti sunt inter gentes & didicerunt opera eorum, & servierunt sculptilibus eorum.* Psal. 105. 35. & *facti sunt sicut populus, ita & Sacerdos.* Isai. 24. 2. Nimia quoque familiaritas, & assidua cum hominibus consuetudo fastidium gignit, occulta vitia detegit, contemptum parit & fervorem devotionis extinguit. *Nemo*

mittens manum suam ad aratrum & respiciens retrò, aptus est regno Dei. Luc. 9. 62.

§. XLIII. *Arguuntur qui regimen animarum ambiunt.*

Magna temeritas Ecclesiasticorum est, qui cum viribus careant ad onus pastorale ferendum, illud tamen anxie quærunt & se illi sponte subjiciunt, non vocati à Deo, sed spiritu elationis impulsì; non ut gregem pascant, sed ut ipse pascantur; non ut regant, sed ut dominantur. Res planè horribilis, ac deploranda est, quod regimen animarum plurimi ambiunt, sed nemo considerat quanti momenti sit fidejussorem Deo esse pro animabus Christi sanguine redemptis, atque onus accipere usque ad cœli valvas portandum sub pœnâ æternæ damnationis, si illud culpabiliter excutiant. Ut autem suæ superbiæ velamen obtendant, libenter arripiunt quod ait Apostolus: *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 1. Tim. 3. 1.* nec tamen advertunt quod laudato desiderio id quod laudaverat in terrorem protinus vertit subdens, *oportet autem Episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, modestum.* Et quis est tantâ præditus sanctitate, ut possit se in omnibus irreprehensibilem exhibere? Merito igitur pastorale officium ars artium dicitur, & onus Angelicis humeris formidandum. Quantum enim judicii requiritur ad regendos homines, quorum mira diversitas, incredibilis inconstantia, nulla sinceritas? Quantum luminis ad occulta cordium penetranda, quod Dei proprium est & ad intentiones discernendas? Quantum prudentiæ ad diversorum propensiones dignoscendas? quantum diligentia, ut abstrahatur anima à peccato? quantum industriæ ad obstandum tentationibus? quantum solertiæ ad avertendas malorum occasiones? quantum scientiæ ad moderandam conscientiam? quantum fortitudinis ad coercendos peccatores? quantum virtutis ad resistendum adversariis? quantum patientiæ in tolerandis imperfectis? quantum constantiæ in bonis pro-

movendis? quantum denique habilitatis ad omnia iustitiæ munera exercenda? Hæc omnia sine speciali Dei gratiâ vix possunt in uno homine reperiri: ac proinde animarum cura sine manifestâ Dei vocatione acceptanda non est: tum diu considerandum quid valeant humeri, quid ferre recusent. Non debet præesse, qui non potest prodesse.

§. XLIV. *Omnibus Christianis necessariam esse orationem.*

Tanta est necessitas orationis, ut fidei dogma sit neminem sine illa salutem consequi posse. Quis enim potest Deum vocantem sequi, nisi dono gratiæ adjuvetur? ejus autem auxilium quis potest sine oratione promereri? Idcirco docet Scriptura oportere semper & sine intermissione orare. *Luc. 18. 1. 1 Thess. 5. 17.* quia semper & in omnibus auxilio Dei indigemus. Semper autem orat, qui certa orandi tempora nullo unquam die prætermittit. Semper orat, qui omnia quæcunque agit purissima intentione ad Deum refert; oratio enim nihil aliud est, quam elevatio mentis in Deum. Semper orat, qui efficax orandi desiderium in corde jugiter conservat, nam ipsum desiderium oratio est. Bene orat qui bene vivit. Nemo vitiosus, nemo impius, nemo desertor fuit, qui non prius omne orandi studium abjecerit. Oratio canalis est, per quem fluunt in animam rivuli divinæ gratiæ: eâ deficiente arefcit anima, & sensim perit. Nec sufficit aliquot preces voce tantum absque ulla attentione, & reverentiâ, ut plerique faciunt, persolvere: nam de his conqueritur Deus dicens: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Isai. 29. 13. Matth. 15. 8.* Et qui sic orat non evadet Prophetæ comminationem tanentis: *Oratio ejus fiat in peccatum. Psal. 108. 7.* Mendacia sunt, & inania verba, cum quis scelus operatur & psallit Deo: *Iniquitatem odio habui, & abominatus sum. Psal. 118.* Totus in patinis est & dicit: *Oblitus sum comedere panem meum. Psal. 101. 5.* ridet tota die, vanisque gaudiis diffluit,

O'iiiij

& ait: *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte. Psal. 41. 4. Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Psal. 118.* Execrabiles sunt huiusmodi orationes, iram Dei erga orantem provocant & duris suppliciis castigari merentur. Nemo autem Christiani nomine dignus est nisi saltem bis in die mane cum surgit & vespere antequam cubitum eat, mentem ad Deum elevet & aliquo spatio temporis ferventer oret, ut tantumdem diei reficiendæ animæ tribuatur, quantum corpori nutriendo impenditur. Nec unquam dimittenda, aut diminuenda oratio, quamvis aridus in ea, & omni consolatione, ac spiritus suavitate qui orat destitutus sit: vera enim devotio, & solida animi iucunditas non in fervoris affluentia, non in sensibili dulcedine, non in mollibus quibusdam affectibus & lacrymis consistit; nam etiam Turcæ & alii infideles in suis precibus & sacrificiis hæc interdum experiuntur; sed in prompta voluntate serviendi Deo, & à peccatis abstinendi. Quæ Dei sunt non sensu, sed solâ fide percipiuntur.

§. XLV. *Quæ dispositio ad orandum requiratur.*

Multi sunt qui methodum & regulas perquirunt, quibus discant orare Deum, ac si oratio veluti ars quædam & opificium foret, quod certis quibusdam legibus contineretur. Non damno præcepta orandi à sanctis & piis viris præscripta, sed sola non sufficiunt, nisi adsit continuâ cordis & sensuum custodia, sine quâ spiritus orationis haberi non potest. Cor enim tota die dispersum & dissipatum & in vanis hominum fabulationibus occupatum, quomodo poterit in oratione ad Deum accedere & de maximo salutis negotio cum illo agere? Magna hæc hominum illusio est, existimantium se posse brevissimo horæ intervallo rem homini terreno difficillimam peragere, à qua tota die alieni fuerunt & de qua antea nec quidem cogitarunt. Oratio mentem requirit puram & à rerum terrenarum imaginibus liberam, ut soli Deo vaca-

care possit. Nulla ad eam magis idonea dispositio, quam integritas vitæ, & morum innocentia. Qui ejus studio incumbere, & in eo progredi cupit, tanti debet cœlestia æstimare, ut terrenis veluti mortuus sit, nullumque in eis solatium inveniatur. Bona est oratio, quam fides, & humilitas comitantur.

§ XLVI. *Cur multi ex oratione nihil proficiant.*

PAuci sunt qui ex oratione & meditatione fructum percipiant, quia rebus quas meditantur contrariam dispositionem & sensum habent; nec se offerunt Deo tanquam victimam & holocaustum ad omne ejus beneplacitum perficiendum. Ipsum quidem precantur, ut eos doceat cognoscere & facere voluntatem suam; sed nihilominus contra Dei voluntatem multa operari non cessant, quia duplicis cordis sunt: unum Deo expandunt in oratione, alterum sibi reservant, nec dicunt cum Propheta: *In toto corde meo exquisivi te. Ps. 118.* Alij spiritu curiositatis & superbiæ impulsī, sublimioribus speculationibus occupantur, quæ ad vitia cognoscenda & eradicanda parum vel nihil conferunt & si aliquando voluntatem excitant ad gemitus & suspiria, ea tamen suavitate statim evanescente impatientes remanent, sui consilij tenaces, refractarij, ac iisdem semper vitiis irretiti. Atque hinc fit, ut repentinæ conversiones ex vehementi commotione provenientes, ut plurimum non durent, quia cessante illa vi, quæ voluntatem quodammodo rapuit, ipsa quoque motio desinit & homo ad vitia, quibus assuevit, relabitur. Alij instinctu propriæ delectationis ad orationem accedunt tanquam ad fontem suavitatis, non Deum sed se ipsos quærentes, ut spiritualis dulcedinis ubertate reficiantur. Alij orationis emolumentum ex veri & falsi notione metiuntur & hi omnino sibi imponunt, quia multa discere in oratione & nihil operari, magna diaboli deceptio est. Nihil homini prodest oratio, quamvis ad cœlum rapiatur & audiat arcana verba, quæ non licet homini loqui, nisi

exuto spiritu mundi sentiat in se augeri promptam erga Deum voluntatem. Bene orat qui nihil scire, nihil habere desiderat, nisi Christum & hunc crucifixum.

§.X L V I I. *Nunquam studium orationis omittendum.*

ERror communis est meditationem rem difficillimam esse, cum tamen nemo sit, qui non quotidie meditetur. Quid est enim meditari, nisi rem aliquam mente revolvere? Hoc autem continuo facimus à mane usque ad vesperam; sed ut plurimum noxia & vana meditamur. Cur igitur mysteria fidei, & quæ salutis nostræ sunt non meditamur? His jugiter occupari mens nostra facilimè posset, si eam avertere à rerum terrenarum curis conaremur. Hac de causa ad orationis studium inepti sumus, quia sensibus mori, & Christi crucem atque ignominiam amplecti nolumus. Sæpè etiam orationem omitimus, ut bonis operibus extrinsecus incumbamus, ex quibus nullus, vel exiguus provenit fructus, quia lumine destituimur ad bene agendum necessario, quod non nisi in oratione percipitur, & illa peragimus extra ordinem supernæ gratiæ, nostro potius, quàm divino impulsu. Maximus autem error est interiora propter exteriora negligere. Sicut corpus quotidianâ destitutum alimoniâ paulatim deficit, & perit: ita languet anima, ac veluti exanimis fit, nisi oratione, quæ cibus ipsius est, singulis diebus nutriatur. Cibo autem indiget eo frequentiori, quo plura, ac majora habet contraria quàm corpus. Ipsam enim tum ea omnia per consensum vexant, quæ corpori molesta sunt, frigus, æstus, ægritudo, fames, sitis, & alia ejusdem generis: tum corpus ipsum & sensus, concupiscentia, dæmon, & mundus. Cum autem oramus, Deum quærere, & invocare debemus in penetralibus animæ, in interiori homine, in quo ipse habitat, sicut in templo suo, Quare verba sonantia ad orandum necessaria non sunt, sed in spiritu, & veritate Deum orare, & adorare oportet. Conceptis verbis preces effundere illis

neceſſe eſt, qui neſciunt in abdito mentis cum Deo lo-
qui, & ea quibus indigent proprio ſermone exprimere.
Publicæ item Eccleſiæ preces voce, & cantu promuntur,
ut audiant fideles, & ædificentur, votisque conſentien-
tibus eleventur in Deum. Cæterum templum Dei, &
locus orationis nos ipſi ſumus, & regnū Dei intra nos eſt.

§. XLVIII. *Conditiones bonæ orationis.*

UT perfecta ſit oratio, quā aliquid à Deo petimus,
debet orans ſolius Dei amore ad id quod poſtulat
excitari. Quamvis enim res ipſa bona, & amabilis ſit,
tutius tamen, & perfectius eſt eam petere, & amare, quia
Deus vult, ne ſub velo bonitatis rei lateat pernicioſus
amor ſui. Baſis orationis fides viva eſt, & præſentia Dei, ad
quem accedendum cum ſimplicitate, ſicut infans ad ubera
matris fertur nihil diſcernens. Qui dum orat ſe orare
conſiderat, non eſt perfectè attentus orationi: mentem
enim & intentionem à Deo divertit, quem orat, ut at-
tendat orationi, quā orat. Et ſic ſæpe contingit, ut inci-
dat in diſtractiones, cum eas nititur evitare. Ideò in ora-
tione valde commendatur ſimplicitas, quacumque alienā
conſideratione ſublata; ferventiùs ſiquidem orat, qui
neſcit ſe orare, ſoli Deo attendens quem orat. Nulli au-
tem evagationi obnoxia mens erit, quæ Deum ſemper
præſentem habuerit. Nam quò evagari poterit, quæ ſe
totam in oceanum immenſæ divinitatis immerſerit? Quo-
cunque ſe vertat, inde nunquam emergeret. Quod ſi
Deo permittente multæ contingant diſtractiones, non
erit oranti inutilis oratio ſua, ſi in illis expellendis ſtre-
nuè dimicaverit. Aderit Deus decertanti, quamvis pro-
cul videatur abeſſe. Faciliùs tamen vincuntur avertendo
ab eis mentem, eaſque ſpernendo, quàm contra pu-
gnando: ea enim pugna ſæpe fit, ut fortiùs animo impri-
mantur, & magis infeſtæ ſint. Oratio arida, & expers
omnis conſolationis eo gravior eſt Deo, quo minùs gra-
ta naturæ eſt.

§. XLIX. *Gratia, & modus orationis duplex.*

Sicut viatores dum iter agunt, semper locum in mente habent, ad quem proficiscuntur: ita qui orant, ad finem orationis qui est unio cum Deo, animi intentionem indefinenter dirigere debent, eo sibi præfixo scopo, ut sublati impedimentis ad eam unionem disponantur. Inanis est orantium labor, si aliud in oratione exquirunt. Cum verò duplex sit oratio: una communis, quæ conatu & industria nostra fit, præveniente tamen, & cooperante gratia Dei, nemo enim, ut docet Apostolus. 1. Cor. 12. 5. potest dicere Dominus Jesus nisi in Spiritu Sancto: altera singularis, & infusa, quæ non est in potestate nostra, sed à Deo infunditur quibus, & quando vult; utraque sanè desiderari, & peti ab illo potest, qui facit nos quærere ut inveniamus, petere ut accipiamus, pulsare ut aperiat nobis; soli tamen meditationi modo communi, & consueto vacandum est, nisi quis divinâ inspiratione, & vocatione ad altius orationis genus elevetur. Gratia autem meditationis nihil aliud est, quàm facilitas mentem ad Deum elevandi, sanctos affectus concipiendi, & effundendi cor suum ante conspectum Domini Dei sui. Hanc Deus humilibus largiri solet, qui non confidunt in virtute sua, ejusque opem implorant, ut à quo datur orandi præceptum, ab ipso petatur auxilium, quia omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum. Ideò incipienda est oratio à confessione nostræ impotentiae, & fragilitatis, à detestatione peccatorum, quia justus initio orationis accusator est sui, & à rectitudine intentionis nullo sibi proposito fine, nisi adimplendæ divinæ voluntatis, de qua dicit Apostolus, *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra.* 1. Thes. 4. 3. Qui aliter orat, divinæ misericordiæ ostium contra se claudit.

§. I. Fons omnium bonorum oratio.

QUOD de Sapientia scriptum est, hoc verè de oratione dici potest: *Super salutem & speciem dilexi illam, & proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & latatus sum in omnibus, quoniam antecedebat me ista, & ignorabam quoniam horum omnium mater est. Infinitus enim thesaurus est hominibus quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitia Dei.* Sap. 7. Oratio quippe fons gratiæ est, virtutum parens, mentis illuminatio, mœrentium consolatio, lætantium jucunditas, cibus animæ, omniumque bonorum origo & custodia. Hæc iram Dei placat, veniam peccatorum impetrat, expellit vitia, liberat à periculis & divini amoris in nobis ignem accendit. In ea omnium virtutum actus exercentur. Prima verò ante omnes occurrit fides, nemo enim oraret, nisi crederet Deum esse præsentem & preces clamantium ad se audire, easque posse & velle, si iusta petimus, exaudire. Spes erigitur, quia maximam in Dei ope & misericordiâ fiduciam habemus. Charitas excitatur divinæ bonitatis consideratione, quæ urget nos ad ipsum super omnia diligendum. Per eam discimus adimplere omnem justitiam & iustorum prudentiâ omnia perpendere. Fortitudo exercetur, quia orans firmiter statuit servire Deo, & pro ejus amore adversa omnia tolerare. Temperantiæ actus eliciuntur, quia mens orantis à terrenis, & corporeis abhorrens cœli delicias degustat. Dona quoque Spiritus sancti vim suam exerunt, quia intellectus de æternis illuminatur, Dei sapientia fruitur, ipsique Deo appropinquans omnes creaturas scientiæ dono pro nihilo habet: tum luce uberiori perfusus in rerum agendarum dispositione per donum consilii non fallitur: ad orandum pro aliis pietate impellitur: divinæ Majestatis celsitudine apprehensâ ejus timorem concipit, & ad multa pro Christo toleranda fortitudine roboratur. Multis ergo virtutibus fulget, qui multum orationi incumbit.

P A R S I I.

De moderandis animi affectionibus,
& de studio virtutum.§. I. *Quærenda veritas, fugienda vanitas.*

Veritatem omnes desiderant, omnes commendant, sed ubi sit, pauci cognoscunt: nam si scirent ubi esset, nihil amplius quærerent, nihil præter illam amarent. Et quidem in rebus mortalibus eam non esse evidens est. Quicquid enim in aliquo loco est, nullo modo permanere potest, si illud, in quo est, non permaneat: mortalia autem esse desinunt, quia intereunt, ac propterea in illis non est veritas. Quærenda igitur est in rebus immortalibus, quæ verè sunt & in æternum futuræ sunt: quærenda in virtute, quæ nihil aliud est, quàm æqualitas vitæ in omnibus veritati consentiens, exclusâ vanitate & rerum pereuntium cohibito appetitu. Veritati enim congruit homo, cum animi motus ratio regit & spiritus Dei in eo dominatur. Quod si cupiditatum tyrannico imperio subfit, à veritate in vanitatem defluit, & variis ac contrariis perturbationibus agitur, hinc timore, inde desiderio; hinc anxietate, inde inani lætitia; hinc rei amissæ dolore, hinc ardore adipiscendi quæ non habet; hinc acceptæ injuriæ cruciatu, inde studio vindicandæ. Hi sunt videlicet omnium malorum fontes, quæ miserrimam animam vexant, vanitas & voluptas. Oriuntur ex vanitate eorum omnium quæ propriam excellentiam fovere possunt ardentissimum desiderium, magna sui æstimatio, aliorumque contemptus &

aversio à veritate. Ex voluptate propensio illa procedit, quâ fertur homo ad cibum & potum, ad ludos & relaxationes, & ad reliqua omnia, quæ corpori & spiritui rebus terrenis occupato grata & jucunda sunt. Hinc evagatio continua & cordis effusio ad exteriora, quibus anima Deo vacua implere se studens tota est in nugis & vanitatibus mundi, quærens homines, cum quibus recreetur & confabuletur, & à quibus laudetur in desideriis & vanitatibus suis. Hæc verò sunt, quæ homini carnali exosam reddunt divinam legem & evangelicam perfectionem. Evangelium siquidem nihil magis commendat, quàm humilitatem: at natura corrupta semper inclinat ad superbiam. Evangelium prædicat pœnitentiam, à qua homo maximè abhorret. Fides igitur est necessaria, quæ docet nos omnem veritatem; & hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. Filius Dei Patri consubstantialis, ut amorem nostrum à rebus terrenis avellendum esse doceret, fidem prædicationi suæ altissimâ virtutum exercitatione conciliavit. Divitias homines appetunt, pauper esse voluit: honoribus & imperiis inhiant, abscondit se ne fieret Rex: contumelias intolerabiles esse arbitrantur; omne genus injuriarum sustinuit: calumnias detestantur, innocens damnari voluit. Vita ejus disciplina morum fuit, nec ullum à nobis peccatum committi potest, nisi cùm appetimus quæ ille contempsit, aut ea fugimus, quæ ille sustinuit. Stultus igitur est qui vitam beatam in iis positam putat, quæ spernenda esse Christus docuit.

§. II. *Quanti momenti sit ad Christianam perfectionem nihil vel minimum negligere.*

IDeò pauci ad perfectionem Christianæ vitæ perveniunt, quia majoribus vitiis jam superatis sibi vim inferre nolunt, ut minoribus resistent, quibus quotidie infestantur. Sensim ad graviores lapsus disponitur, qui segnis est in minimis, & minutissimis præcavendis: majore

ra enim vitia, & extrema vel primo aspectu horrorem incutiunt, in minora facilius labimur. Non solent homines adeò insanire, ut una die omnes facultates suas dissipare & prodigere velint, sed paulatim hoc fit. Hæc modica, inquiunt, impensa est, non minuit patrimonium, vix aliquid è cumulo detrahitur; adhuc ærarium integrum manet. Tum de alijs expensis eodem modo argumentantur, donec quod singulæ non perfecerunt, omnes simul perficiunt, & qui dives erat, mendicus fit. Idem accidit in usu cibi, & potus: hoc parum est, nocere non potest, temperantiæ metam non transgreditur: atque ita paulatim ex minimis congeries fit, donec stomacho plus ingerimus quàm ferre possit, & in graves, ac sæpe incurabiles morbos incidimus. Magnæ occasiones serviendi Deo, actusque heroïcos virtutum exercendi rarissimæ sunt; parvæ autem singulis penè momentis occurrunt: idcirco oportet ad minima quæque attendere, singulos cordis motus observare, minuta quælibet desideria vincere, propriæ voluntati resistere, & noxium sui amorem exterminare. Nemo repente fit malus, sed ut ait Sapiens, *Qui spernit modica paulatim decedit. Eccl. 19. 1.* Omnis consolatio, quæ à creaturis accipitur, quantumvis innocens, & exigua videatur, divinam semper excludit: qui verò se subtrahit ab amicorum consuetudine à vanis colloctionibus, ab omni exteriori solatio, solo Christo contentus, qui revera solus sufficit, ineffabili gaudio in ipso, & per ipsum fruitur. Sicut expulso à quolibet loco uno corpore aliud subintrat, ne detur vacuum, ut docent Physici; ita anima quæ omnia creata, atque omnem sui amorem à se expellit, Deo protinus repletur, in quo reperit omne bonum. Verumtamen pravus habitus ab infantia contractus nos terrenis delectationibus affigit, quæ præsentibus sunt & sensus percellunt; nec finit ad divina & supernaturalia assurgere & iis delectari, quia sunt remotissima à sensibus, nec nisi per fidem cognoscuntur. Ideò volutamus in carne & sanguine, nec unquam extra

nos

nos proſilimus ſemper inſtabiles futuri, donec tandem rejectis terrenis conſolationibus quieſcamus in Deo qui eſt pars noſtra, & gaudium noſtrum, rerumque omnium finis, & centrum.

§. III. *Omnibus Chriſtianis neceſſaria crux, & abnegatio.*

TOta vita Chriſtiani crux eſſe debet, & abnegatio: nemo autem crucis dulcedinem, & ſuavitatem novit, niſi qui illam intimo animi ſenſu deguſtavit. Norunt experti quanta jucunditate ſit plena, nam ſi modico tempore illis ſubſtracta divinâ diſpoſitione fuerit, contriſtantur, & incidunt in amaritudines amariffimas. Et mundus quidem falſo judicio homines juſtos exiſtimat eſſe infelices, quia pauperes, afflicti, & vulgo deſpecti ſunt: ipſi verò ſe beatos putant, & in cruce gloriantur, quoniam ſibi ex animi ſententia omnia contingunt. Si pauperes ſunt, hoc volunt: ſi afflicti, afflictione lætantur: ſi à cæteris ſpernuntur, ſperni deſiderant. Nulli autem beatiores ſunt, quàm qui habent quod volunt. Impii verò qui turpia, & obſcœna ſectantur, tamenſi vulgi opinione beati cenſeantur, quia habent quod volunt, reverà tamen miſeri ſunt, quia quod volunt nolle deberent. In cruce, & abnegatione præcipuè conſiſtit religio Chriſtiana, & qui aliter Chriſti doctrinam amplectitur quàm propoſito crucis myſterio, ab Evangelij ſcopo longiùs aberrat. Multa Chriſtus occultavit Apoſtoliſ, quæ tunc portare non poterant; ſed ipſiſ adhuc infirmis, & nondum intelligentibus quæ dicebantur, ſe gentibus tradendum ad illudendum, & crucifigendum apertè, & palam pronuntiavit. Paulus recens converſiſ lac potum dedit, non eſcam: cujuſ nondum capaces erant: Chriſtum tamen prædicabat crucifixum, Judæiſ ſcandalum, gentibuſ ſtultitiam: & cùm multa ſciret, ſe nihil ſcire profeſſuſ eſt, niſi Chriſtum, & hunc crucifixum. Verus Eccleſia plura fidei myſteria Catechumeniſ occultabat, ſed nunquam crucem Chriſti. Ided frons Chriſtiani cruce ſignatur, ne quiſ ejus

C. Bona Opuſc. Spirit.

P

ignominiam erubescat. Absit Christiano à in aliquo gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, qui factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio. Ipse per crucem redemit nos, nec quisquam potest redemptionis fructu potiri nisi per crucem. Hinc necessitas indispensabilis orta est abnegandi seipsum, quod qui præstare recusat, Christi discipulus esse non potest, *Si quis, inquit, venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus. Luc. 14. 26. Et apud alium Evangelistam ait, Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Matt. 16. 24. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Non dixit abnegandam duntaxat esse superbiam, crapulam, ebrietatem, luxuriam, divitias, possessiones, & alia, quæ extra nos sunt; nam hoc utique tolerabile foret: sed jubet etiam ut abnegemus nos ipsos, proprios scilicet affectus, & quicquid suggerit, & operatur in nobis spiritus Adæ. Hæc omnia prorsus à nobis revellere ac rejicere debemus, & carnem nostram crucifigere cum vitiis, & concupiscentiis suis, vitamque Christi crucifixi in nobis exprimere. Durus est hic sermo carni & sanguini, sed in hoc Christi fides, in hoc salus nostra consistit.

§. IV. *Fundamentum vitæ Christianæ est abnegatio.*

Abnegatio primus lapis est spirituali ædificio sternendus. Quid enim profunt altæ de Deo, rebusque divinis speculationes, quid dulcia cum Deo colloquia, quid virtutum exercitationes, si nos ipsos in his quærimus, & in superbiam elati nos colimus velut idolum, & pharisaico fastu cæteros aspernamur? Sapientior est omnibus Philosophis, qui se stultum credit, gloriosior cunctis

Regibus, qui se omnibus inferiorem putat. Salus, virtus, & perfectio nostra non in sublimitate sermonis, non in signis, & mirabilibus; sed in cruce, in abjectione, & in opprobriis Christi sita est: nec ullus unquam poterit aut salutem consequi, aut virtutem adipisci, aut perfectus esse, nisi abneget semetipsum, & refecatis omnibus vitiis ad exemplar se conformet, quod Christus cruci affixus nobis ostendit. Advertendum tamen est, quod sicut Simeon Cyrenæus crucem portavit post Jesum, sed mortuus in ea non est: ita multi crucem asperrimam portant, qui sibi adhuc vivunt, & ex proprio sui amore, non purè propter Deum patiuntur. Quis crederet amorem sui in cruce locum habere, à qua tantoperè natura abhorret? Et nihilominus non pauci reperiuntur, qui duram crucem amplectuntur, ut de pœnis suis gloriantur, & ab hominibus videantur. Hi sanè crucem portant, sed nolunt cum Christo crucifigi: seipsum excruciant, sed nihil inde merentur, imò bonorum omnium jacturam faciunt. Solent plerique conqueri, res & negotia eos impedire, ne interiori pacis fruantur: at reverà quicquid obstat mentis nostræ tranquillitati à nobis ipsis procedit, quia inito fœdere cum propriis sensibus hoc vinculum dissolvi non patimur, ea omnia fugientes, quæ propriis commodis adversantur. Hoc est bellum intestinum & turbulentum, quod inter rationem & appetitum jugiter erit, donec pars inferior superiori parere, & subijci didicerit. Si quis amicum haberet summâ sibi necessitudine conjunctum, cujus præsentiâ ne uno quidem momento carere posset, cum quo edere, dormire, confabulari soleret; ab aliquo autem fide dignissimo moneretur, hunc perfidum proditorem esse, qui mortem illi dolosè tentaret inferre; omnis amor protinus in odium, & in implacabilem inimicitiam converteretur. Porro hic amicus caro nostra est, cui blandimur, quam fovemus, cujus desideriis obsequimur: & hæc sub specie amicitie nos decipit, & vitam nobis non corporis aliquando mo-

rituri, sed animæ eripere conatur. Non sunt nobis fingenda prælia & decernenda certamina cum absentibus, & longè distantibus adversariis; sed cum hoste domestico quotidie decertandum, qui salutis nostræ semper insidiatur. Tollat homo seipsum à se & nullum habebit in via salutis impedimentum.

§. V. *Quomodo adversus vitia & pravas affectiones
pugnare oporteat.*

Attendendum solerter quid diligamus, quid metuamus, unde gaudeamus & contristemur; totum enim cor nostrum in his quatuor affectionibus est: & tunc ad Deum toto corde convertimur, cum nihil omnino diligimus, nisi ipsum, aut propter ipsum: cum nihil nisi eum, aut propter eum timemus: cum non nisi secundum ipsum aut dolemus, aut lætamur. Hi motus animi, cum non reguntur, nos similes faciunt omni generi bestiarum: cum autem reguntur, omnino mansuecunt & nos similes Angelis efficiunt. Hæc est nimirum beata hominis vita, cum omnes affectus ejus rationi & veritati consentiunt & tunc vocantur gaudia & amores sancti, si verò non consentiunt, dissipant mentem & vocantur libidines & perturbationes. Monstra sunt quæ vinci & edomari non possunt, nisi continuò adversus ea decertemus. Nec satis est in universum ac veluti acervatim actus elicere, quibus mores corrigere, pravosque affectus coercere decernamus; in hoc enim generali apparatu pugnæ, castigationis, abnegationis, & seperationis ab omni solatio creaturarum, natura nostra ad malum prona nihil reperit, quod ipsam vexet, licet arma contra illam expedire videamur, ac propterea hujusmodi decretis non contradicit, imò virtutis eo modo, & quasi in ideâ conceptæ pulchritudine delectatur, ipsam probat, & laudat, ipsique infideles & Philosophi eam sic amplexi sunt. Inde multi decepti de vitiorum victoria inaniter glorianur, quia bonis desideriis naturam repugnare non

sentiunt; at cum initio singulari certamine non vitia generantur, sed unum peculiariter aggrediuntur, cum pravum affectum insurgentem viriliter expugnare nituntur, cum aliquid quantumvis minimum tolerandum occurrit: tunc demum apparet quàm vanæ fuerint & debiles præconceptæ deliberationes. Singulas ergo & peculiare occasiones, quæ nunquam desunt, abnegandi seipsum & pravæ affectiones coercendi, observare oportet, & in his se fortiter gerere; nam sic animi motus subrationis imperio reguntur, sic vitia eradicantur. Hoc autem fieri nequit sine contentione infatigabili, quæ semper operetur: sine profunda attentione, quæ omnia penetret & perscrutetur usque ad radices: sine perpetuâ violentiâ, quæ fixas cordi affectiones evellat. Motus enim voluntatis nostræ in Deum, utpotè contrarius inclinationi depravatæ naturæ, violentus est, & nisi subinde nova vis illi imprimatur, statim ad nos ipsos descendimus motu, qui infirmæ voluntati naturalis est. Sicut autem noxias & inutiles herbas in areolis hortorum impedire ne crescant & radicitus evellere possumus; nunquam tamen efficiemus ne iterum suâ sponte nascantur: ita nonnunquam contingit, affectiones nostras eo nos studio moderari, ut naturam mutasse videamur. Verùm quicquid curæ ac diligentia ad hanc rem adhibeamus, semper natura in suo fundo corrupta est, aliosque motus inordinatos producit, ex quo sequitur à studio mortificationis nunquam cessandum esse, nunquam arma deponenda. Quod si quis aliquando Deo juvante heroicū virtutis actum vel semel elicuerit, hic solus sufficiens est ad omnem naturæ repugnantiam deinceps superandam, & ad veram animi libertatem consequendam. Quidam viri sancti cum semel devictâ naturæ contumaciâ ulcerosi saniem lambere & fugere ausi sunt, omne postmodum morborum genus non solum sine stomachi fastidio, sed hilari etiam, ac propenso animo contrectarunt. Tanti refert vel semel heroico actu vicisse seipsum.

§. VI. *De sensuum exteriorum moderatione.*

Quia solet vitiis via per oculos aperiri, eos omnino avertere oportet ab omni vel momentanea cuiusque rei aspectu, quæ ad peccandum allicere, vel à perfectione retrahere possit, eâ prorsus accuratione, ac celeritate, qua quis à loco morbofo & pestilenti recedit. Triplex autem est oculus, quo res creatæ conspiciuntur. Primus est animalis, cum solâ sensibili rei pulchritudine, & elegantia homo delectatur & in ipsa exteriori specie immoratur, nec aliud considerat. Secundus est philosophicus, cum ex rei visæ symmetriâ & concinnitate, discendi cupiditate intellectus excitatur ad ejus naturam & proprietates investigandas. Tertius est christianus, cum à visione creaturarum mens elevatur ad Creatorem, ejusque amore succenditur. Isto oculo vir fidelis res omnes intuetur, per hæc visibilia ad Deum invisibilem assurgens, qui est vera pulchritudo, à qua veluti à fonte omnes rivuli creatæ pulchritudinis emanant, quia ipse est qui verè est, in quo res omnes verè sunt, nam in seipsis umbra sunt & deficiunt, ac propriè non sunt. Omnium autem sensuum vita à re ipsis objecta dependet, sicut vita corporis ab anima. Oculorum enim vita in rerum visione consistit; vita aurium in harmoniæ & vocum auditu, cum videlicet visus in aspectu rei pulchræ delectatur & auditus complacet sibi in vocum & organorum concentu. Ex hoc autem consequens fit, ut sensuum mors nihil aliud sit, quàm separatio ab his, in quibus eorum vita subsistit. Nihil verò perniciosius vitæ christianæ, quàm vita sensuum: nam cum animæ facultates imaginationi, hæc sensibus corporis, nexu ferè indissolubili colligatæ sint, commota à sensibus phantasia potentias rationales inficit & immutat, trahitque voluntatem, ut pravis tandem delectationibus assensum præbeat: quod malum aliter evitari nequit, nisi sensus à noxiis voluptatibus retrahantur. Porro mors sensuum, de qua sermo est, duplici mo-

do contingit: physicè & moraliter. Physicè cum sensus omninò à suo objecto removeretur, ut cum oculi ab omni etiam innoxia pulchritudine avertuntur, aures clauduntur quibuscumque sermonibus & concentibus delectabilibus: moraliter cum sensus non à re ipsa, sed à rei fruitione divellitur, quando scilicet oculus videt, auris audit, sed à rebus visis & auditis omnis complacentia removeretur. Prima mors sive separatio securior & facilior est, dummodo discretionem regatur: facilius est enim omnem prævæ delectationis occasionem evitare, quàm moderationem in ea servare. Altera gravi periculo exposita est, quia sensuum illecebræ magnam vim habent & ob consensum ac sympathiam potentiarum facillimè animam deprimunt ad carnales oblectationes. Et quia ferè cum lacte sensibus blandiri didicimus, licèt postea agnoscamus quàm fluxæ sint & vanæ eorum delectationes, & quàm gravia inferant animæ detrimenta; manent tamen de illis præconceptæ notiones & fixæ potentiis imagines, donec longo meditandi usu, actibusque contrariis paulatim evanescent, & solida christianæ vitæ principia menti inferuntur. Spiritus est Deus, actusque purissimus, ad quem pertingere nemo potest, nisi nubes phantasmatum dissipentur, ipsumque corpus, & sensus continuo usu mortificationis spirituales quodammodò efficiantur.

§. VII. *De pugna adversus gulam & carnem.*

Omnia bona exteriora, omnem sæculi pompam, omnem voluptatem deferere & coercere homini Deum timenti studioque virtutum sedulo incumbenti non est difficile, at alimenta corpori subtrahere nemo potest; reficiendum enim est edendo & bibendo & quotidie urget ista necessitas. Sed quia hæc ipsa suavis est nobis, adversus hanc suavitatem pugnandum est, ne insidietur concupiscentia & quod salutis causâ facere cogimur, transeat in voluptatem, quæ plerumque præire conatur, cum sequi debeat. Naturali indigentia pauca

sufficiunt, sed quod illi satis est, delectationi parum est. Sæpe nescimus utrum subsidium petat inevitabilis corporis cura, an fallacia concupiscentiæ nos decipiat; & in hac incertitudine hilarescit infelix anima, ut salutis obtentu intemperantiam excuset. His tentationibus, quia quotidianæ sunt, quotidie resistendum & ea moderatione alendum corpus, ne metam necessariæ nutritionis excedamus. Nihil salubrius animæ & corpori, quam parca, modesta & frugalis mensa. Pravas affectiones facile moderatur, qui cibi & potûs abundantia fomitem illis non subministrat. Lautiores epulas & convivium appetere, de illis loqui, ea meditari, hominum est qui terrena sapiunt, & quorum Deus venter est. Christianus verò, ut hominem pœnitentem decet, nec quidem de cibo cogitat, nisi urgente necessitate: tum ad mensam eâ animi præparatione accedit, ac si solo pane vesci & aquam bibere deberet, ex quo fit, ut sit illi suavissimum quicquid superadditum fuerit. Id autem facile quisque servabit, si Sanctorum jejunia, ac ferè incredibilem abstinentionem mente revolvat, & sibi Christum imitandum proponat felle & acetopotatum. Animus ad hæc intentus non attendit ad escas. In pugna verò adversus carnem removenda primum est omnis tentationis occasio, servatâ in omnibus modestiâ & severitate, omniumque sensuum continentia. Omnium deinde mulierum evitandum consortium, quoniam magna in diverso sexu vis fomitis est, & ad id uterque fertur, ad quod provocat lex naturæ; etiam si pars superior contradicat: nam menti infigitur corporalis figura, & sæpè recurrit infligens cordi insanabile vulnus. Cavendum denique, ne nimia nos fiducia decipiat, nam qui non timet jam lapsus est.

§. VIII. *De malis lingua & de bono silentii.*

Difficile est paucis explicare quot mala, & damna ex lingua proveniant. In multiloquio non deesse peccatum Spiritus sancti sententia est. *Prov. 10. 19.* Loquaci-

tas enim fons est vitiorum, indicium ignorantiae, argumentum stultitiae, fervoris extinctio. Omnis ferè sermo ex superbia procedit, nam loquimur, ut doceamus, ut nos sapientes esse & prudentes ostendamus. Sibi quisque persuadet se multa scire, quæ libenter effutit ut aliquid esse videatur. Sicut aër corruptus sensim attractus inficit corpus, ita loquacitas animam vitiat, ejusque robur enervat. Inde enim proveniunt dissolutiones, querelæ, detractiones, mendacia, rixæ, scurrilitates & omnia mala. Frustrà laborat ut donum orationis & internam pacem obtineat, qui frænum & custodiam ori suo non ponit. Frustrà satagit proprios emendare defectus, qui aliorum censor est. Hoc laqueo plerique involvuntur: alios reprehendunt, sibi adulantur: alios deprimunt, se & sua jactanter extollunt. Pauci admodum sunt, qui huic vitio renuntient, qui vitam suam ita irreprehensibilem exhibeant, ut non libenter alienam reprehendant. Tanta nimirum hujus mali libido mentes hominum invasit, ut illi etiam qui ab aliis vitiis longius recesserunt, in hoc, veluti in extremum diaboli laqueum infelicitè incidant. Docuit me vir magnus nunquam se vidisse hominem loquacem in bonis operibus perseverasse. Magna itaque res est taciturnitas, per quam ab hominum consortio recedentes discimus cum Deo miscere colloquia. Lingua enim in vanum fileat, nisi spiritus cum Deo loquatur. Omnia quæ patimur, calumnias, persecutiones, infirmitates, & animi afflictiones silentium sanctificat: nam qui hæc tolerat & tacet, sacrificat Deo corpus, animam, existimationem, facultates & omnia bona sua: tum Christum imitatur, qui quasi agnus coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum: liber denique ab omni perturbatione tranquilla fruitur sui ipsius possessione. Est quidem nonnunquam sui defensio necessaria, sed ingens cautela adhibenda, ne christianæ modestiæ & humilitatis moderamen excedatur. Vix autem accidit casus, in quo quis tueri famam suam teneatur, nisi aut munus publicum ge-

rat, ad quod exercendum redderetur inhabilis, si bonum ejus nomen per calumniam denigraretur: aut cum uni impositum crimen in aliorum dedecus vergit, quibus prospiciendum sit: aut cum quis à legitimo superiore de veritate interrogatur. Rebus in cæteris consultius est tam lingua, quam animo tacere, neque enim prodest exterior taciturnitas, si intus commoti affectus tumultuantur. *Obmutui*, ait Propheta, & *silui à bonis. Psal. 38.* Quod si à bonis sermonibus abstinere interdum oportet ob silentii præstantiam, quanto magis à noxiis & inutilibus? Sapientissimus est qui scit tacere, difficilius etenim est nosse tacere, quam loqui.

§. IX. *De bona & mala delectatione, & de illorum infelicitate, qui præpostero fine virtutem colunt.*

Nihil naturæ rationali verè & ex se delectabile est, nisi vita secundum virtutem: quæ enim vulgo delectabilia videntur, veram & solidam delectationem non habent, quia sibi invicem adversantur & quod uni placet, alteri displicet; quod uni dulce, alteri amarum videtur. Sic prodigus in effusione pecuniæ, avarus in eâ custodiendâ & conservandâ delectatur. Hæ siquidem delectationes non sunt secundum rationem, quæ omnibus communis est, sed secundum corruptionem appetitus à ratione deficientis. Sicut palatum febricitantis certum judicium ferre nequit de sapore & condimento ciborum, ita nec sensus vitiosi hominis capax est delectationis, quæ ex virtute percipitur. Et quidem bonum sensibile naturæ instinctu cunctis placet, sed qua moderatione placere debeat, & quid in usu illius servandum sit, pauci dignoscunt. Ad majora homo conditus est, quam ut serviat voluptatibus sensuum. Contemplatio & fruitio summi boni finis illius est: naturæ verò irrationalis finis est sensuum delectatio. Sed quia homo veritatem contemplari nequit, nisi per species & phantasmata à sensibus accepta, nec potentia rationales, officio suo fungi possunt in corpore

malè affecto; ideò pertinet ad naturam hominis suū corporis curam rationabilem & moderatam habere, ut potentia corporales aptiores fiant, & alacriores ad sua munera exercenda. Quòd si quis finem constituat in his, quæ ad corpus spectant, ut si cibum sumat propter solam delectationem: hic proculdubio peccat naturæ ordinem pervertens, quæ gratum cibo saporem indidit, ut eo alliceret ad necessaria vitæ alimenta, non ut in eo finem suum ponat, sicut bruta ratione carentia. Certum profectò est non posse hominem in hac vitâ omni delectatione carere, nam vel terrenis vel cælestibus delectatur; sed quo magis cælestia appetit, eo majori fastidio à terrenis abhorret. Utrisque simul & æqualiter delectari nemo potest. Multi quoque sunt, qui virtutis splendore, & pulchritudine magis quàm ipsa virtute delectantur. Ad amorem Dei aspirant, quia excelsus, & sublimis est: vitam ducunt duriores, quia vis quædam & generositas animæ in ea elucet: pacem interiorem sectantur ejus suavitate illecti: viam salutis scire cupiunt, ut sciant, omnesque libros de ea tractantes evolvunt, ut pabulum præbeant curiositati: iter perfectionis arripiunt tumore quodam spiritus & occulto amore propriæ excellentiæ: rerum sublimium notitiam quærunt, & lumina, quibus imbuti se ipsis fruantur, non Deo: volunt quæ sibi placent, non quæ vult Deus; & hæc ipsa quæ Deus vult, ideò volunt, quia delectant, non quia vult Deus. Sic cæco errore decepti dulcedinem possessionis magis amant, quàm rem possessam: & cum maximè credunt se Deo servire, sibi obsequuntur & nihil proficiunt, nihilque tandem inveniunt in manibus suis, nisi amorem sui & superbiam. Deus igitur quærendus est in spiritu veritatis, propter ipsum solum, non propter delectationem. Hæc vita laborum, pugnae & tenebrarum est: gaudium, quies & tranquillitas futuræ vitæ reservantur.

§. X. *Opinione vivimus.*

Constans omnium sententia est opinionē nos vivere, sed quanta sit vis opinionis non omnes percipiunt. Hæc dominium in homines, seu potius tyrannidem exercet variis ac miris modis: hæc felices & miseros, pauperes & divites, sanos & infirmos pro suo arbitrio facit: nemo enim beatus; nemo dives, nemo incolumis est, nisi putet se esse. Hæc hominibus gaudium, hæc tristitiam tribuit pro ut ipsi opinantur: nam hi affectus in opinione magis consistunt, quàm in rei præsentis commodo vel incommodo. Gaudere solent plerique vel dolere ex præconcepta rei futuræ bonitate vel malitia, quæ major ex opinione semper est, quàm re ipsa foret in re præsentī. Ipsa enim experientia didicimus adveniente bono quod sperabamus, vel malo quod timebamus, hujus molestiam, & illius jucunditatem vel minui vel prorsus evanescere. Opinio item non solum operatur, ut quod futurum est, præsens fiat, sed insuper in unum redigit quæ per partes & diverso tempore eventura sunt, totamque vim suam in momento exercet. Quis honorem, laudem, æstimationem hominibus præbet eorumque operibus, nisi sola opinio? Totius orbis divitiæ, & dignitates uni collatæ non sufficiunt, ut his contentus sit, nisi opinio consentiat. Aman primus erat in regno Assueri & opes immensas possidebat, & nihilominus opinione sua infelicissimus se nihil habere putabat, quia homo quidam captivus ingredienti palatium non assurgebat. Est & aliud maximum malum opinionis; nam præsens tempus in longum extendit & auget, ac si nunquam morituri simus: æternitatis verò interminabilem durationem defectu considerationis ita contrahit ac minuit, ut de nihilo æternitatem, de æternitate nihilam faciat. Ipsa quoque vitia & peccata non ratione, sed opinione metimur; ex quo fit ut plerique dum vitium aliquod vitant, in contrarium currant. Sic exhorrens avaritiam fit prodigus: inquietus fit, cujus pigritia reprehendi-

tur : ad timiditatem declinat , cuius audacia arguitur . Provenit tandem ex opinione , quod de nobis ipsis non ex veritate , non ex sincero propriæ conscientiæ testimonio ; sed ex falsa hominum existimatione iudicemus . Tanta est vanitas & amentia nostra , ut eâ vitâ minimè contenti quâ in nobis ipsis vivimus , aliam chimericam & inanem quæramus in idea & opinione aliorum , qui nos sæpe nec cognoscunt , nec diligunt & quorum iudicia ipsi nec aliquando contempsimus . Sic verâ vitâ neglectâ , illam ornare & conservare nitimur , quæ ab aliis pendet , adeo ut ipsum scire nostrum nihil esse reputetur , nisi nos scire cæteri sciant . Ab his autem erroribus , & illusionibus nulla ratio liberare nos valet , nisi divina gratia mentibus nostris verum lumen infundat . Vera enim vel falsa cuiusque opinio est , pro ut vero vel falso lumine imbuitur .

§. XI. *Scientiam salutis plerique contemnunt.*

Bona est omnis scientia , quæ veritati consentit , sed qui satagit salutem suam cum timore & tremore operari , ea prius & diligentius scire curat , quæ sunt viciniore salutis , quia tempus breve est . Nihil prodest homini multa scire , si sciendi ordinem & modum neglexerit . Sententia Jacobi Apostoli est , *Scienti bonum facere , & non facienti , peccatum est illi . Iac. 4. 17.* Ac si diceret , sumentis cibum & non digerenti perniciosum est ei . Cibus enim indigestus non nutrit , sed nocet : ita & multa scientia sine delectu animæ ingesta , nisi igne charitatis concocta fuerit , ac in mores transfusa , in pravos & noxios humores convertitur & definit in damnationem . Duo sunt de quibus homo , dum in hoc mundo peregrinatur , sollicitus esse debet , ut vitam scilicet animæ , quæ in gratia Dei consistit & vitam corporis conservet . Sed vitam animæ plerique spernunt , omnisque scientia & intentio eorum , atque omne studium ad vitam corporis dirigitur , & in eâ jucundè transigendâ versatur . Idcirco tenebris , & caligine multâ obcæcari post concupiscentias suas præ-

cipiti cursu festinant, carnis quidem prudentia præditi, sed scientia justorum destituti. Quod si hominibus odibilis est, ut Sapiens ait, qui sophisticè loquitur. *Eccl.* 37. 23. multo magis isti Deo odibiles sunt, qui sophisticè vivunt, non solum in verbis, sed etiam in vitâ mendaces. Scientiam Dei, quam non habent, ostentant, & scire vias ejus volunt, ac si justitiam quærerent, à qua maximè alieni sunt: aliorum defectus vident, non suos: alios corrigunt, non se ipsos: aliena curant, non sua: cumque vitis pleni sint, virtutes quibus carent, detestabili simulatione prædicant, mala verò, quibus abundant, sagaciter abscondunt. Sed Deum fallere nequeunt, cujus lumen sole lucidius intimos cordis recessus penetrat, & illuminans abscondita tenebrarum, quicquid in eo latet, in novissimo die manifestabit. Atque utinam in hac æterna & splendidissima luce suas quisque maculas & imperfectiones perspiceret, facillimum cuique esset illas eluere & emendare. Cum enim defectus nostros vel in se ipsis, sive in nostræ cognitionis caligine, vel in splendoribus divinarum perfectionum intueri possimus; prima cognitio hibernæ diei frigidæ & obscuræ similis est; altera diei æstivæ fervidæ & lucidissimæ comparatur, quæ suo fulgore minimas, ac ferè imperceptibiles animæ fordes detegit, ignemque accendit, quo comburantur. Hoc autem lumen videre non potest, & ad Deum ire qui à se non exit. In solo Deo veritas est, & solida scientia; extra illum nihil est nisi ingens fabula & mendacium, atque stultitia.

§. XII. *Damna propria voluntatis.*

QUæcumque hîc facimus propriâ voluntate divinæ contraria, ligna sunt igne inextinguibili in futuro sæculo comburenda. Etenim infernus nihil aliud est quàm propria voluntas, quæ si non esset, nec infernus nec dæmones essent. Propterea omne malum, omnisque calamitas infelicium damnatorum propria voluntas est,

quæ divinæ pervicaciter adversatur. Ita etiam in hoc mundo quo minus homo propriæ voluntati adhæret, eo magis ab inferno elongatur, æternæque felicitati appropinquat. Et si qui forent in hac vita propriæ voluntatis omnino expertes, hi sibi possent regni cœlestis possessionem certa spe polliceri. Quomodo autem propria voluntas deponi debeat, paucis verbis Christus docuit, cum dixit; *Sequere me. Matth. 8. 22. Mar. 2. 14.* Cum enim testatus sit se in hunc mundum venisse, non ut suam, sed ut Patris voluntatem faceret; ad hoc nostra voluntas inclinanda est, ut exuta omni proprietate Christi crucem amplectatur, naturæ amaram, spiritui dulcissimam. Hoc nimirum à nobis exigit christiana professio, ut Christi exemplo in omni opere & eventu dicamus, *non mea, sed Dei voluntas fiat.* Hoc requirit suprema & æterna voluntas, quæ omnes voluntates creavit & conservat, ut ad solum ejus obsequium & beneplacitum omnia opera nostra, omnia verba, & cogitationes dirigantur. Vera potitur libertate, qui in omni eventu sic ex animo loqui potest: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Ego nihil volo nisi quod vult Deus. Ille sapienter disponit omnia, ejusque dispositioni tam in prosperis, quam in adversis me libentissimè subdo, non meam, sed ejus gloriam quærens, eo statu rerum contentus, quem ejus providentia ab æterno decrevit. Omnis turbatio hominum, & omnis anxietas ex eo nascitur, quod se subdicere divinæ voluntari aut nesciunt, aut nolunt. Magna autem pœna & intolerabilis illis est, qui hoc esse nolunt quod sunt.

§. XIII. *Utilitas solitudinis.*

AD exteriorem, & interiorem hominis compositionem inæstimabilis momenti est corpore & animo solitarium esse, & proprium fundum colere in silentio. Ideò vir sapiens fugit hominum consortium, odit multiloquium, cunctis curiositatibus oculos, & aures claudit, non se negotiis immiscet, sapientissimi viri senten-

tiam in mente habens, *Qui minoratur actu percipiet sapientiam. Eccl. 38. 25.* Deus unus & solus est, nec ipsum reperire potest qui solus non est. Quod si necessitas Dei que gloria cogant aliquando virum sapientem exterioribus occupari, spiritus tamen ad interiorum recessum veluti ad suum centrum tendit, ita ut magis in eo sit quam in opere exteriori, servatâ inter negotiorum curas mentis tranquillitate. Licet illi quacumque hora voluerit in animum suum secedere, in quo summam quietem reperit, bene omnibus intus compositis. Qui vero occupatur in circumferentia & extremitate creaturarum, ad centrum suum, quod est Deus, nunquam perveniet. Imperitis & insipientibus pœna gravissima est paucis horis secum vivere, & sibi attendere. Idcirco omnem curam, & industriam ad hoc applicant, ut sui obliviscantur, & pretiosissimum tempus inutiliter prodigant. Ejus maximam partem usurpant sibi vitæ hujus necessitates, quod verò reliquum est tanta illos molestia vexat, ut sollicitè quærant quomodo illius jacturam faciant. Timent nimirum ne cum soli sunt de se cogitare cogantur: nihil enim in se reperiunt quod sibi placeat & à feriâ sui consideratione avertunt se, solatia quærentes in creaturis, quia in se nihil inveniunt, nisi molestiam, tedium, & perpetuam agitationem. Fugiant itaque à seipsis quia animam suam non vident qualem desiderant, sed nudam, deformem, plenam miseriis, onustam peccatis. Non igitur mirari oportet quod pauci sint, qui ferre possint solitudinem, & ferè omnes turbas, negotia, & multitudinem obsidentem quærent, & amant; & si hæc de sint, se infelices arbitrantur; semperque reipsâ infelicissimi erunt, donec discant secum vivere, & in seipsis atque in Deo requiescere. Docuit nos Dominus paucos electos esse, cum multi sint vocati, ut discamus declinare à multis, & cum paucis vivere, atque etiam inter paucos timere, quia nemo scit in quantam paucitatem electi redigantur.

§. XIV. *Quantum noceant divitiæ, & quomodo illarum amorem compescere oporteat.*

QUàm sit perniciosus amor divitiarum, & quantum Christianis moribus, ac æternæ salutis adversetur, discipulos suos Redemptor noster edocuit, cum præmissa juramento, ut in rebus gravissimis consueverat, ait: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cœlorum. Matth. 19. 23.* Et quò altius hæc terribilis sententia audientium cordibus infingeretur, rei difficultatem exaggerans adjecit: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm divitem intrare in regnum cœlorum.* Porta siquidem cœlestis patriæ angusta est, nec recipit divitiarum sarcinis onustos. Opes itaque & pecuniam ita diligere debemus, sicut ægrotus amaram potionem, quam ut amaram averfatur, amat ut necessariam ad pristinam valetudinem recuperandam. Et ipsa quidem valetudo, cum finis sit, propter se amatur, & sine mensura: pharmacum verò tantum diligitur, quantum satis est ad valetudinem, nec ullus æger reperitur, qui magnam pharmacorum copiam appetat; sed unicum, idque si fieri possit in minima quantitate, quam etiam prorsus rejiceret, si posset absque medicamine sanus fieri. Eodem animo erga divitias esse debet omnis Christianus, ut sint nostræ peregrinationis subsidia, non irritamenta cupiditatis; ut quantum in ipso est, sine illis vivere cupiat; nam sicut ait Apostolus, *magnus quæstus est pietas cum sufficientia. 1. Tim. 6. 6.* Sanctus quoque senex Tobias monita salutis tribuens filio suo, *Noli, inquit, timere fili mi, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato. Tob. 4. 23.* Verè dives ille est, qui est dives æternitati, qui non opum, sed virtutum fructus recondit. Studium congerendæ pecuniæ vix esse potest sine peccato, carnis siquidem & oculorum concupiscentia, atque superbia vitæ hominem vehementissimè afficiunt; & quia

C. Bona Opusc. Spirit.

Q

pecuniis, quibus omnia obediunt, facile consequimur quicquid appetimus, amor divitiarum hac æstimatione ardentissimus est, & ad omne scelus impellit, dummodo quocumque modo arcam nummis impleamus. Sicut pueri cum testis ludunt, summa attentione ludo incumbunt, testas verò negligunt: ita nos debemus vitæ curam habere, ad quam opes necessariae sunt, ipsas verò negligere & ab his affectum avellere: nam si mens illis adhæreat, terræ affigitur, & deprimitur, & in vilissimam servitutem redigitur. Sicut etiam pueri, cum nuces projiciuntur, eas avidè rapiunt, & pro iis colligendis secum decertant; viri autem eas spernunt: eodem modo vir justus, & timens Deum, si aurum, argentum, dignitates distribuuntur, Viderint, inquit, pueri, mihi hæc omnia nuces sunt. Si alio projiciente in sinum meum nux incidere, forsitan accipiam, & fractam comedam: at nunquam me inclinabo, nec alium evertam, ut tollam, quia nux tanti non est. Nec tanti sunt omnia exteriora, quæ in bonis non esse habenda fides docet. Filius Dei factus homo divitias habere noluit, ut à nobis contemnendas esse ostenderet. Ideò filii hujus sæculi qui spernere eas nolunt, Christum spernunt: filii autem Dei illic opes reponunt, *ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur.* In hoc mundo satis est dives, qui pane non indiget.

§. XV. *De usu divitiarum.*

Quis sit proprius, & legitimus divitiarum usus, pauci considerant: subsidia enim sunt humanæ vitæ, quas vir probus sine alicujus injuria congregat, sine affectu possidet, sine anxietate conservat, sine molestia erogat, & in usus necessarios honestè expendit. Cujusque autem necessitas ex proprii status conditione æstimanda est. Cum enim aliqui superiores sint, alii inferiores; quidam nobiles, alii ignobiles: hinc sanè fit, ut in gradu sublimiori constitutis plures opes sint necessariae, ut ho-

norificent ministerium suum; aliis verò pauciores sufficiant. Omnes autem bonorum suorum administratores sunt, quibus intra metam christianæ modestiæ tanquam fideles dispensatores pro se uti, & quæ supersunt egentibus largiri debent. Rerum nostrarum verus dominus est Deus, nos œconomi sumus, qua consideratione etiam in affluentia divitiarum voluntariam paupertatem exemplo Sanctorum observare valemus, illud præstantes quod scriptum est, *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. Psal. 61. 11.* Natura aurum abdidit in visceribus montium, & in profundis atque inaccessis fodinis: & ideò avari qui aurum quærunt & diligunt nusquam ad cælum oculos elevant, sed ad terram proni sunt, in qua latet aurum, nec unquam ab illa emergunt. Sapiens verò rerum omnium interitum brevi futurum, mente & spiritu præveniens, à rebus infimis avulsum cor cœlestibus applicat, ubi veræ sunt, & in æternum duraturæ divitiæ; illic honorari desiderans, ubi nemo indignus honoratur: ibi regnare optans, ubi adepto regno nihil timetur. Omnia quæ in terris possidet, immolat Deo, paratus his carere, si Deus voluerit. Porro cor nostrum alienum esse à divitiis facilè his indiciis cognoscemus: si firmiter credamus eas onus esse, earumque pondus sentiamus: si fastidio nobis sint, atque illis carere sine dolore possimus: si de illarum possessione non gloriemur: si persuasum nobis sit pretiosam suppellectilem, magnificas ædes, & reliqua ejusdem generis, propter quæ opes comparantur, nihil aliud esse quàm trophæa humanæ vanitatis, & salutis impedimenta. Nihil turbare nos poterit, si liberi fuerimus ab omni opum affectu. Securus est qui nihil potest amittere. Quemadmodum præstabilius est in angusto cubili bene valere, quàm in amplo thalamo ægrotare: sic præstat in paupertate tranquille vivere, quàm in multis opibus mœstum esse. Animus suâ sorte contentus beatus est.

§. XVI. *Qui sint pauperes spiritu.*

Regni cœlestis possessionem in paupertate spiritus constituit Christus cùm dixit: *Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Matth. 5. 3.* Verè autem pauper spiritu ille est, qui nec divitias desiderat, nec in his pacem habet: in cuius possessionibus, & desideriis nihil est quod demi possit; qui multo majori anxietate metuit, ne dives fiat, quàm filii huius seculi ne incidunt in paupertatem: qui super omnia creata in sublimè elatus è superiori parte spiritus sui sic loqui potest: Dives sum ego Dei gratiâ, & abundo, quia jam habeo quod concupisco, & hoc ipsum quod habeo sine adhæsiōe possideo, atque illo carere possum sine dolore, & detrimento: Veritas incommutabilis in me manens ineffabiles divitias suas ostendit mihi, quarum possessione beatus sum. In ea veritate omnia continentur, & ultra ipsam nihil requiro. Ibi clarissimè perspicio quod ex me nihil habeo, nihil sum, nihil possum. Ibi clamat Veritas voce terribili, ut omnia inferiora quæ per se vera, & per se bona non sunt, & quæ non sunt unum cum ipsa, nullo modo audeant ad me accedere, aut animæ facultatibus aliquam sui speciem ingerere. Ibi video & cognosco omnia nihil esse, nihilque mihi contingere posse, nisi ipsa sempiterna veritas permittat, ipsa nimirum æterni Patris æterna providentia, quæ me nudum in hunc mundum de utero matris eduxit, & nudum inde extrahet in sinu terræ sepeliendum tempore præfinito. Hæc ex sublimi scientiâ Sanctorum è throno Altissimi infusâ verè & ex animo effantur veri pauperes spiritu, & idè ipsorum regnum cœlorum esse Christus asseruit, quia nihil in eis, quod terram sapiat, reperitur. Atque utinam hanc veritatem omnes Christiani bene perciperent, nam perituras Mundi divitias nemo quæreret, nemo diligeret: sed sicut pauci sunt electi, ita pauperes spiritu pauci sunt. Dicit Scriptura beatum illum esse, qui post aurum non abiit,

nec speravit in pecunia & thesauris : & quia paucorum hæc virtus est, subdit: *Quis est hic & laudabimus eum?* fecit enim mirabilia in vita sua. Eccl. 31. 8. Verè siquidem mirabile est hominem reperire, qui nihil eorum concupiscat, quæ mundus admiratur, cui paupertas divitiæ sint, qui vitæ humanæ subsidiis ea moderatione utatur, quam lex æterna præscribit, atque omnia exteriora ita possideat ac si sua non essent. Ideo pauci omnino sunt, qui ad hanc perfectionem perveniant, quia vitam ejusque commoda, quæ divitiis parantur, pauci sunt qui negligant, pauci qui Christo credant præcipienti, ut primò quæramus regnum cœlorum, nam cætera adjicientur nobis. *Matth. 6.* Idem seriò admonuit nos, ne de cibo, & potu, aut de vestimento solliciti simus, Pater enim cœlestis scit, quia his omnibus indigemus. Cur igitur Deo non credimus? cur de Patris providentia diffidimus? obstant nimirum ne credamus vincula cupiditatis, quibus irretiti aures claudimus veritati, atque humi defixi oculos in cœlum tollere non valemus. Angustus admodum trames est, per quem veritas ducit hominem in cœlum. Hunc tenere non potest, nisi qui fuerit expeditus, & nudus. Locupletes autem ingentibus sarcinis onerati per viam mortis incedunt, quæ latissima est. Quid ergò prodest cunctis sæculi opibus affluere, si divitiis caremus, quæ permanent in æternum? Exules sumus & peregrini, qui ad patriam pergimus, iter autem agenti per loca angusta & difficilia minuenda sunt non augenda impedimenta.

§. XVII. *Quæ, & qualis sit obligatio faciendi eleemosynam.*

Divitiæ quæ ad vitam corporalem, & ad decentiam status necessariæ non sunt, sine periculo æternæ salutis retineri vix possunt, & in vanos, ac profanos usus expendi, illæ præsertim quæ ex redditibus ecclesiasticis congestæ sunt, sed pauperibus subveniendis, vel ad honorem Dei erogandæ sunt. Laus omnis & bonitas pecu-

Q. iij

niarum in usu consistit, vitiosæ & inutiles sunt, cum in arca servantur, cum nihil ex illis cœlestibus thesauris infertur; cum soli possidenti serviunt; cum nec pauper auxilium, nec peregrinus solatium, nec alii egentes ex illis subsidium percipiunt. Opes, possessiones, thesauri, & alia ejusdem generis bona ab hominibus vocantur, non quòd aliquem bonum faciant, sed quia ex his bonum operari possumus; piis enim largitionibus augetur justitia, sicut scriptum est: *Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi. Ps. III. 9.* Salomon quoque ait, *Redemptio animæ viri divitiæ suæ. Prov. 13. 8.* Et alio loco: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Eccl. 3. 33.* Quemadmodum christianæ fidei, & pietati nihil magis congruit, quàm egenorum paupertati succurrere, & propriæ conditionis in aliorum necessitatibus meminisse: ita nihil crudelius, & magis noxium, quàm necessaria non solum egentibus, sed proprio etiam corpori subtrahere, ut congregentur opes, & heredibus servantur, qui illas brevi tempore dissipabunt. Sed multo major. & numquam satis deploranda calamitas est, animam suam perdere, ut alii ditescant. Quomodo verò & quando lethalem culpam incurrant, qui superflua non erogant, hîc non disputo; nam hoc speciatim determinare non est humanæ scientiæ, sed christianæ prudentiæ, quæ docet unctione magistrâ quid & quantum quisque debeat sibi adimere, ut indigentis vel gravi vel extremæ necessitati subveniat. Rursum quæ sit gravis, aut extrema necessitas, hic non exquiro; sed audio Dominum sine distinctione præcipientem: *Quod superest dare eleemosynam. Luc. II. 41.* Audio Joannem Baptistam, qui prædicans pœnitentiam, & requisitus à turbis, quid illis faciendum esset, respondit: *Qui habet duas tunicas det non habenti, & qui habet escas, similiter faciat. Luc. 3. 10.* Audio Prophetam psallentem: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die malâ liberabit eum Dominus. Ps. 40.* Audio Esaiam qui ait: *Frangere esurienti panem*

tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Esai. 58. 7. Audio sanctissimum senem Tobiam his verbis filium instruente: Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Premium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, quoniam eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Tob. 4. 7. Quid amplius dici potest? nam etiam de exiguo dandam esse eleemosynam monet, ut à peccatis, & à morte perpetua anima nostra liberetur. Sed & Apostolus audiendus est, quem diligebat Jesus, sic fidelibus scribens: Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Ioan. 3. 17. Quòd si charitas non est in illo erit concupiscentia mala, & partem habebit in futuro sæculo cum illo divite, qui induebatur purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splendide, negatà Lazaro mendico alimonià de micis ab ejus mensà cadentibus. Luc. 16. Clamat intus conscientia & magnis vocibus avarum divitem interpellat dicens, Cur pauperem esurientem à te repellis? Si non pavisti, occidisti. Panis tuis usibus superest, esurientis est: nudi sunt vestes quæ apud te marcescunt: egentis est aurum, quod in arca custodis. Christus in extremo judicio æternis ignibus damnabit impios, quia misericordiæ opera indigentibus denegarunt: nam dicet: Esurivi & non dedistis mihi manducare: sitivi & non dedistis mihi bibere: nudus eram, & non operuistis me. Matth. 25. 42. nec ullam gravissimæ, sive extremæ necessitatis mentionem facit. Vix enim totius vitæ decursu aliquis occurrit, tanta pressus egestate, ut sine alterius ope vivere nequeat, nec alius inveniatur, qui ei velit, & possit opem ferre, idque nobis certum sit. Rarò hæ con-

ditiones concurrunt & si istæ attendendæ forent, nullus ferè locus eleemosynis relinqueretur. Danda igitur eleemosyna est, ex eo præcisè quod quis superfluum habet, nam misericordia plenitudo virtutum est: nec, ut multi faciunt, ad vitæ finem differendæ sunt piæ largitiones, longè enim minoris pretii apud Deum sunt quæ testamento legantur, quàm quæ vivens & retinere valens pia liberalitate largitur.

§. XVI II. *Patientia necessitas.*

INter cæteras christianæ disciplinæ partes, quæ ad vitam æternam consequendam necessariæ sunt, nulla melior, nulla utilior patientia, per quam homo Dei longanimitatem imitatur, qui tot mortalium sceleribus provocatus patientissimè tolerat, neminem à suis beneficiis excludit, solemque suum oriri facit super justos & injustos. Patientia iram temperat, linguam frænât, mentem regit, pacem custodit, impetum frangit, simulates extinguit, fastum comprimit, mundum vincit, carnem coërcet, facit humiles in prosperis, in adversis fortes, mites in contumeliis, tentationes expugnat, persecutiones sustinet, vitam perficit & coronat. Ut nihil malorum fiat, hæc sola efficit, quâ si omnes præditi essent, nullum scelus, nulla fraus in rebus humanis foret. In hoc sapiens, ac bonus vir à malis & insipientibus differt, quia habet invictam patientiam, quâ illi carent. Magna itaque virtus est tolerantia, omnibus vitiis & affectibus opposita, propter quam vir justus variis adversitatibus à Deo probatur, ut mala quæ inferuntur aut accidunt, æquanimiter ferre, sibi que imperare, ac se regere discat. Nam quia naturæ repugnare non possumus, nec impedire ne animus laceffit injuria commoveatur, hæc virtus necessaria est, quæ animum fluctuantem contineat, ne profiliat ad nocendum atque hominem sibi reddat. Ipsimet Philosophi maximis laudibus patientiam commendaverunt, omnem sapientiæ suæ ostentationem ex ea profe-

rentes : sed apud illos sicut falsa sapientia , ita falsa patientia fuit : Deum enim ignorantes tantum à vera sapientia aberant , quantum ab ejus auctore distabant. Nos autem Christo docente didicimus oportere nos per multas tribulationes introire in regnum Dei , & hæc est vera sapientia , scire Christum , & hunc crucifixum , ejusque crucem diligere & alacriter ferre. Nam cum debeat Christiani vita Christi patientis redhibitio esse , qui crucem averfatur Christianus non est. Nemo speret se futurum sine flagello , flagellat enim Deus omnem filium quem recipit : nullus excipitur , etiam unigenitus filius , qui solus fuit sine peccato , non tamen fuit sine flagello : nam oportuit eum pati & ita intrare in gloriam suam. Unusquisque hominum pœnis , & malis hujus vitæ aut exercetur ad purificationem , aut admonetur ad conversionem. Quantumcunque verò quis patiatur , ad Christi tormenta , ad ejus ignominiam , & crucem nunquam perveniet.

§. XIX. *Adversitates exercendæ virtutis occasio sunt.*

VIta nostra via est , quâ ad patriam pergimus. Nulla viæ conditio illi deest. Itur aliquando per plana , aliquando per aspera : sunt loca amœna , sunt senticosa , sunt prærupta & inaccessa. Aliquando turbæ comprimunt , mox solitudo est. Sunt à bestiis pericula , sunt à latronibus. Nunc pluit , nunc sudum est. Oppositiones & adversitates ubique sunt , atque etiam in ordine gratiæ locum habet cujusdam Philosophi sententia , *omnia fieri secundum litem*. Virtus enim non acquiritur sine oppositione , nec potest homo agnoscere quantum fortitudinis habeat , si desint adversitates & tribulationes. Si quis stultorum vocibus , quorum immensa turba est , ad cœlum extolleretur , si nemo illi auderet contradicere , si mensa illi pretiosis dapibus affluens sterneretur , si res ejus familiaris fideliter administrata magnis sumptibus idonea foret , si ædificiorum excelsæ moles habitaculum illi præberent ; si omnes in illum honores , omnes dignitates ,

omnes delitiæ confluere: quis esset adeo facundus & eloquens ut illi persuadere posset inania esse hæc omnia, quæ vulgus bona vocat, mala autem hujus vitæ Dei beneficia esse, quibus nos præparat ad æternam beatitudinem consequendam? Ideo electos suos exercet Deus adversitatibus, ut propriâ experientiâ discant, quàm fluxa & fragilia sint, quàm plena miseriis quæcumque mortales bona esse arbitrantur: & è contrario quàm bona sint, quæ homines mali mala esse credunt, ac si nihil pati maximum sit hominis bonum. Sapiens igitur est inter omnia contraria & obstantia divinæ providentiæ læto animo obsequi & cor suum eo loco figere, ubi nulla perveniunt vitæ hujus incommoda. Sæviant homines mali adversus bonos quantum voluerint, quantum permisi fuerint; iruant in eos agmine facto cunctæ calamitates, *non contristabit justum quicquid acciderit ei. Prov. 12. 21.* Talem virum nec felicitas corrumpit, nec frangit adversitas, dicit enim in omni eventu, *Planè hæc est infirmitas mea, & portabo illam. Jerem. 10. 19.* Sic debet fieri, sic volo ut fiat. Omnis creatura velit nolit, uni Deo subjecta est, sed alii obediunt ut filii & faciunt quod justum est: alii patiuntur ut servi, & fit de illis quod justum est. Nemo Dei leges evadit, aut facit homo quod lex jubet, aut patitur quod lex decernit.

§. XX. *Patienter ferenda quæ quotidie occurrunt.*

Multi sunt, qui graves sibi cruces & tribulationes eventuras fingunt, quas patientissimè ferre proponunt; & hac rerum, quæ nunquam erunt, inani specie delusi eximium patientiæ actum se exercuisse arbitrantur: cum interim multo minores cruces, easque præsentis totis viribus fugiant & abominentur. Tollendus hic error est, & solerter advertendum in magnis rarissimè, in minimis frequenter adesse patientiæ occasionem, quæ quotidie, ac omni ferè momento exerceri potest aliena mala tolerando, propria corrigendo. Libentius autem ea crux

amplectenda, quam Deus immittit, nam quæ propria voluntate assumitur, non semper à Deo est. Sicut gaudent infirmi, cum in medicum peritum incidunt, qui lethalem corporis ægritudinem curare sciat & velit: ita nos calumniis, injuriis, aliisque molestiis laceffiti gaudebimus & exultabimus, quòd aliquis repertus sit, cujus opera animæ nostræ vulnera sanentur & summis apud Deum opibus locupletemur. Quicquid verò evenerit libenter amplectemur, placet enim quod libet & ea dumtaxat molesta sunt, quæ non libent. Qui volens & lubens patitur & minus patitur & meritum auget. Nec obest reluctantis naturæ repugnantia, dummodo contrarii motus ad partem rationalem, in qua meriti & demeriti sedes est, non perveniant, imò hæc obnitatur, Deique opem ferventi oratione deposcat. Quòd si murmuraverit, si conturbetur, si omiserit quæ proprii muneris sunt, signum erit voluntariæ rebellionis, quandoquidem ad ea impellit, quæ non nisi deliberato animo fieri possunt. Virtutes, quæ in actione consistunt, facile exercentur: at quæ in tolerantia versantur, difficillimæ sunt, quia illarum usus extra nos est, istarum in nobis; illis natura consentit, istis repugnat. Ceterum moderatè & tolerantè ferendi propter Deum quæcumque adversa singulis diebus contingunt, exemplum præbent milites, quorum tolerantia incredibilis est. Nam quæ itinera, quæ frigora, quos soles, quantas necessitates, quæ vulnera, quæ pericula patiuntur, & hæc omnia hilari animo, ut paucos dies senectutis quietos habeant, ad quos nesciunt utrum pervenient? Nos verò pro æterna requie brevissimi temporis laborem non sustinebimus? Tolerabilia & levissima fient quæcumque patimur, si præmium consideremus quod Deus promissit.

§. XXI. *Gaudendum in tribulationibus.*

Sicut in ædificio plus operis & sectionis uni saxo, quàm alteri adhibetur, jubente & disponente architecto,

qui unum præ altero nobiliori loco destinavit : sic à Dei arbitrio petenda est ratio , cur unus graviora , alter minor patiaturs adversa ; unicuique enim propriam crucem tribuit Deus singulorum viribus æquam & parem gloriæ , ac coronæ , quam singulis præparavit. Sicut igitur marmor , si compos rationis foret , sculptoris ictus patienter ferret & gratias ageret : ita nos gaudere oportet , quòd variis tribulationibus quasi quodam scalpello nos Deus expolire dignetur , ut sublimiori loco in domo ejus collocemur. Castigat ille quos amat , ne mundi prosperitate corrupti à via salutis aberrant. Ideò mali homines bonis sunt necessarii , ut per illos tanquam Dei ministros exerceantur & ad virtutem assiduis afflictionibus obdurentur. Quod cum verissimum sit , ille affectus erga adversarios induendus , quem erga Semei sibi maledicentem sanctus rex David ostendit dicens , *Dominus præcepit ei , ut malediceret David , & quis est qui audeat dicere , quare sic fecerit ?* 2. Reg. 16. 10. Nemo enim malum inferret , nisi Deo volente & permittente : nec ille vellet , aut permetteret , nisi ad majorem sui gloriam & salutem nostram. Porro in malis quibus vexamur , non à creaturis solatium petendum est , sed à solo Deo , qui prima causa omnium peccatorum est. Nam vera consolatio non nisi in veritate reperitur , quæ Deus est. Hæc docet nos tribulationem necessariam esse , & cum gaudio suscipiendam veluti arham , & pignus divinæ erga nos dilectionis : *Omne gaudium* , ait Jacobus Apostolus , *existimate fratres mei , cum in tentationes varias incideritis , scientes quod probatio fidei vestre patientiam operatur , patientia autem opus perfectum habet.* Iac. 1. 2. Insidiæ , calumniæ , persecutiones , & alia mala hujus vitæ maximum bonum sunt & maximè diligendum , quia in illis nihil est boni , nihil amabile præter divinum beneplacitum , ad quod tanquam ad primum principium cuncta revocari debent , quæ carni & sanguini molesta sunt. Iniquo judici Pilato dixit Christus : *Non haberes potestatem adversum me ullam , nisi tibi datum*

esset desuper. Ioan. 19. 11. Hac agnitâ in omni eventu potestate, absque ulla difficultate mentis tranquillitas conservatur. Quæcumque nos angunt, si extra Deum considerentur, mille phantasmata & distractiones pariunt. Cum enim extra centrum suum trahuntur, incipiunt gravia esse, multaue suggerunt phantasiæ præterita, præsentia & futura, quæ nunquam fuerunt, nec sunt, nec erunt: atque hinc oriuntur angustia cordis, noctes insomnes & curæ insanabiles. Quod si quis assuescat omnia in Deo conspiciere & ad ipsum referre, semper hilaris & immotus dicet in omni eventu cum S. Job: *Sicut Domino placuit ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Iob. 1. 21.* Deus qui me affligi permittit, mei curam gerit infinitâ charitate. Ipse me cruci affixit, in qua constanter permanebo donec ipse me deponat.

§. XXII. Toleranda detractiões.

SI magis angimur propter ea, quæ de nobis perperam loquuntur homines, quàm propter peccata, quæ sola nos cruciare debent, manifestè convincimur quod nos ipsos magis amamus, quàm Deum. Infinitæ, & horribiles sunt blasphemiae à perditis mortalibus contra Deum prolatae & ille hos tolerat, suorumque donorum participes facit: nos autem repleti vitiis & sceleribus, si quis nobis mala, quæ fecimus, exprobraverit, excandescimus, & à nemine contemni volumus. Illud potiùs metuendum ne immeritis laudibus extollamur, ne nimia nos felicitas à crucis Christi consortio & ab ejus gloria excludat. Si appenderentur veluti in statera quicquid mereamur pro peccatis nostris, quicquid Christus pro nobis pertulit; in altera verò lance omnia tormenta, omnes injuriæ, omnia dedecora ponerentur, hæc certè præ illis, ac si nullius ponderis forent, levissima apparerent. Considerandum quoque est quælibet ab aliis illata mala non ab inferentis, sed à patientis affectu gravia, vel levia constitui. Nam qui hæc spernit, qui non accipit, qui vulne-

re superior est, nihil patitur. Non manus quæ tela vibrat vulnus facit, sed corpus quod patitur: nam si quis corpus adamantinum haberet, licet innumeris undique telis percuteretur, nullo vulnere affici posset: ita injuriæ, oblocutiones & alia mala non à petulantium, & improborum insania lædendi vim habent, sed à patientis imbecillitate. Beatus est, qui vitam suam ita disposuit, ut de illo quidpiam sinistri ne fingi quidem possit, pugnante meriti magnitudine adversus malignantium obrectationes. Quod si hoc assequi non valemus, hanc saltem diligentiam vitæ nostræ adhibere par est, ut nemo in nobis detrahendi occasionem inveniat; alioquin frustra detractoribus irascimur si nos illis detrahendi materiam suppeditamus. Si verò nobis cuncta sollicitè ad honestatem providentibus, illi nihilominus insaniunt, consolari nos debet Redemptoris nostri semper memoranda sententia: *Beati estis, cum dixerint omne malum adversum vos mentientes. Matth. 5. 11.* Sentiant de nobis homines & dicant quicquid libet, beati erimus si nostra nos conscientia apud Deum non accuset. Fallaces & mutabiles sunt hominum opiniones, vana judicia, quæ nec prosunt nobis, nec obfunt: *Si hominibus placerem*, inquit Apostolus, *Christi servus non essem. Gal. 1. 10.* Sed nec fieri quidem potest ut quis omnibus placeat: nam velle suum cuique est, trahitque omnes diversa, & unumquemque sua voluptas, & qui ab uno laudatur, ab aliis deridetur. Quidam Philosophus dicenti sibi: Omnes te derident, respondit; at ego non derideor. Illos siquidem irrideri non posse judicabat, qui derisionibus non perturbantur.

§. XXIII. *Tam propria, quàm aliena mala
equanimiter ferenda.*

Optimum remedium est in omni afflictione & adversitate à præsentī angustia mentem avertere, & ad Deum convertere: nostra quippe natura angorem suum conspiciere nequit sine affectu miserationis erga seipsam.

Tum quia omnis cruciatus & ægritudo animi ex eo provenit, quòd rem quam amamus amittere timemus: efficacissimum omnium malorum alexipharmacum est illud solummodò bonum amare, quod nulli subest mutationi, nec ab ulla creata potentia auferri potest, aut impediri. Ab aliquo autem verbo, vel facto læsi, linguam omnino continere debemus, ne in verba erumpat animi commotionem indicantia: sicut enim languentis stomachi est non posse cibum duriores concoquere, ita animi pusilli est aspera verba ferre non posse. Dicebat quidam vir sanctus se nullam unquam habuisse adeò gravem afflictionem, quàm tacendo non vicerit, nam quicquid sit quod cruciat, spretum exolefcit: si verò irascimur acceptâ injuriâ, ea nos dignos fuisse testamur. Dignus est contemni, qui de contemptu dolet. Non tamen sufficit dolorem intus premere, & tacere, sed intus etiam se arguere oportet, & omni abjectione dignum æstimare. Etenim vir sapiens, qui se attentius circumspicit, non considerat quid patiatur, sed quàm multa dignus sit pati propter peccata, quibus Deum offendit. Alios autem non judicat, ne seipsum damnet, memor Apostoli dicentis: *In quo judicas alterum te ipsum condemnas, eadem enim agis, quæ judicas. Rom. 1. 2.* Neque offenditur ob exiguum proximi debitum ipse debitor decem millium talentorum. Insanus est, qui suo graviore morbo, impatientiâ scilicet & superbiâ, alienum curare nititur. *Tu quis es, inquit Apostolus, qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit. Rom. 14. 4.* Aut quomodò potes dicere fratri tuo, ut in Evangelio legimus, *Sine ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns? Luc. 6. 42.* Solius est aliena delicta judicare, cujus est ea justè punire, aut misericorditer curare. Ad nos autem spectat, ea, si possumus, corrigere & impedire; alioquin patienter ferre; nam si vitium displicet, illud priùs in nobis emendandum est, quàm in aliis. Qualis Deus erga nos est, patiens scilicet, & misericors, tales nos aliis exhibere debemus.

§. XXIV. *Remedia impatientie.*

Multa sunt negotia, & officia, quæ aggredi, & quibus fungi oportet; multa hominum consortia, quibus cogimur interesse: vixque fieri potest, ut omnia ex animi nostri sententia eveniant, & omnes nobiscum consentiant. Idcirco summâ cura advertendum, ne animi excussa tranquillitate in impatientiam labamur. Id autem assequemur præparato, & præmunito animo, earum rerum consideratione, quæ in singulis negotiis, officiis, & congressibus contingere solent, nec possunt à nobis immutari, aut impediri. Nam si dura quæque, injucunda, & molesta, quæ res ferè singulas concomitantur, antea prævisa fuerint, & ad illa æquo animo ferenda parati simus, omnem facilè commotionem, & mentis ægritudinem evitabimus. Hoc præcipuum opus est, cui sedulò incumbere oportet, ut rebus scilicet exterioribus, prout exigit earum natura, utamur. Illarum autem natura fert, ut nobis serviant, non dominantur; ut multis casibus obnoxia & extra nostram potestatem sint: & idè virum sapientem sui que propositi tenacem de solido mentis statu nunquam dejiciunt. Si quis eum abducatur, si facultates eripiat, si dignitatè privet, si tormentorum, vel mortis metum incutiat, non vincitur, non cedit, non læditur; quia dudum cogitavit, & didicit hæc omnia extra se esse. Opiniones perturbant hominem, non res. Nemo angitur, nemo luget, nemo tremit, nemo expavescit, nisi qui appetit, aut timet aliquid, quod penes ipsum non est. Martyres Christi diversis tormentorum generibus dilacerati inter fatigatos carnifices invictam animi patientiam constantissimè tenuerunt: ipsis quoque pueris, ac mulieribus nec flagella, nec succensæ fornaces gemitus exprimere potuerunt. Verberari poterant & occidi, non vinci: nam quæ tyranni dare poterant, vel auferre, ipsi spernebant, utpotè extra se posita. Virtutem verò animi nemo illis eripere potuit, quia extra regum & tyrannorum potestatem est.

§. XXV.

§.XXV. *Propria Christianorum virtus, Humilitas.*

Clamat verbum Dei, fons sapientiæ, clamat omnium virtutum magister & auctor, & dicit, *Discite à me Matth. 11. 29.* Magnum aliquid audituri sumus, quis est enim qui dicit, *discite à me?* Ille est qui fecit cælum & terram, qui omnia produxit è nihilo, qui dixit de tenebris lucem splendescere. Numquid docebit nos hæc eadem facere & novum mundum creare? sed solus Deus hæc facit. Dicit ergo ut ab illo discamus quod ipse propter nos homo factus est: *Quicum in forma Dei esset, semetipsum exinavit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Philipp. 2.* Discite, inquit, à me non mortuos suscitare, non dæmones expellere, non leprosos mundare; non cæcis lumen, surdis auditum reddere; non sicco vestigio pelagi undas calcare, sicut quidam fecerunt, quibus hanc gratiam donavi; sed *discite à me quia mitis sum, & humilis corde.* Noluit docere quod ipse non esset, noluit jubere quod ipse non faceret. Ad hoc redegit omnes thesauros scientiæ & sapientiæ suæ, ut disceremus ab ipso humiles esse. Adeo res magna est & difficilis humilem esse ut omnino disci non posset, nisi ab illo qui maximus est. Non enim posset humana superbia tumore deposito humilis fieri, nisi ab illo sanaretur, qui cum Deus esset *humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Philip. 2. 8.* Est igitur humilitas propria & præcipua Christianorum virtus, superbis Philosophis ignota, quam præ cæteris Christus docuit verbo & exemplo, ut in novitate vitæ ambulantibus ad præmium supernæ vocationis post ipsum properemus, sedulo considerantes unde peregrinemur, quo tendamus, quantum viæ egerimus, quibus præsidis ad iter peragendum muniti sumus. Nisi enim humilitas omnia quæcumque facimus præcesserit & comitetur & subsequatur, nunquam ad hanc metam pervenimus. Nobis quippe de aliquo bono opere gaudentibus quic-

C. Bona Opus. Spirit.

R

quid egimus inficit superbia, quæ etiam in rectè factis timenda est, ne quod laudabiliter operamur, ipsius laudis cupiditate amittatur. Quod si aliquando cogitationes nostræ nos aliquid esse suggererint, terra semper præsens est, quæ primæ nostræ originis nos admonet. Terra sumus & mox in terram revertemur. Super hoc fundamento reliquarum virtutum ædificium construendum est: nam si quis gratiam miraculorum habeat, itaut montes transferat; si variis linguis loquatur, si dono prophetiæ præditus sit, si omnes infideles ad Deum converterit, si omnes facultates suas egenis distribuerit, in maximo periculo labendi jugiter erit, extorquente illi superbiâ quicquid laudabiliter fecit, nisi conscius infirmitatis suæ imminentem sibi ruinam semper timeat, & de se diffidens salutem suam cum timore, & tremore operetur. Vera Christianorum sapientia hæc est, ut discant humiles esse.

§. XXVI. *Homo per superbiam à Deo recessit, & ad illum per humilitatem redire debet.*

Superbia vitium præ cæteris execrabile, & noxium, ab Angelo tunc originem sumpsit, cum adversus Deum elatus ad seipsum eo deserto conversus est, bona sibi insolenter arrogans, quæ à creatore acceperat, ac si ipse sibi illorum fons & auctor foret. Illius enim sunt apud Isaiam apostatica illa, & intolerabilem fastum indicantia verba: *In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, ascendam super altitudinem nubium & similis ero Altissimo. Isai. 14. 13.* Idem & in homine contigit, qui serpentis dolo deceptus Conditori suo æqualis esse concupivit, tanquam hoc haberet simile Deo, ut non nisi de propriis dives esset. Ideo scriptum est: *Initium superbiæ hominis apostatare à Deo, quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor ejus. Eccl. 10. 14.* & in sublimitate constitutus horribiliter dejectus est. *Initium igitur omnis peccati ut eadem Scriptura testatur, est superbia. Ibid.* quam velati hæreditario jure à primo parente omnes accepimus,

propriam excellentiam veluti scopum in omni actu & cogitatione spectantes, à Deo averſi & ad nos ipſos converſi. Ut ergo ad illum revertamur, à quo per ſuperbiam reſceſſimus, contrariâ viâ humilitatis incedendum eſt. Baſis verò ſeu fundamentum, ſuper quod humilitas eſt, ut ſtruitur, propriæ fragilitatis & miſeriæ cognitio eſt, ut nimirum quilibet cognoſcat & fateatur ſe nihil habere, nihil poſſe, nihil eſſe, nihil ſibi deberi. Deus enim primi hominis corpus è limo terræ formavit, cui animam infudit è nihilo creatam, ſui capacem, & præclariffimis gratiæ donis decoratam, quibus ſuperveniente peccato ſpoliata, macula infecta eſt naturæ viribus indelebili. Priſtino autem decori per gratiam Chriſti redemptoris reſtituta, ruruſum propria voluntate à juſtitia recedens deformis facta eſt, & Deo odibilis: & ſic utique permaneret, niſi reſpiciens deſuper Pater miſericordiarum illam iterum à ſervitute peccati ereptam in libertatem, & pulchritudinem filiorum Dei vindicaret. Surgere verò poſt lapſum nemo poteſt; niſi qui proſitetur divini muneris eſſe quòd ſurgit. Quis enim de maſſâ perditionis diſcernit hominem, ut eum faciat vas in honorem, niſi gratia Dei per Jeſum Chriſtum? Quòd ſi quis inaniter inflatus dicat, diſcernit me fides mea, diſcernit me oratio mea, diſcernit me juſtitia mea, occurrit Apoſtolus hæc dicenti, & ait: *Quid enim habes quòd non accepisti? ſi autem accepisti: quid gloriaris quaſi non acceperis?* 1. Cor. 4. 7. Idem quoque dicit: *Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt* 2. Cor. 3. 5. Denique Redemptor noſter ait: *Sine me nihil poteſtis facere.* Ioan. 15. 5. ut non gloriatur omnis caro in conſpectu ejus, ſed quemadmodum ſcriptum eſt: *Qui gloriatur in Domino gloriatur.* Non enim gloriari poſſunt peccatores, quia non habent unde glorientur: neque juſti, quia gloriam non habent, niſi in illo, cui concinunt: *Gloria mea, & exaltans caput meum.* Pſal. 3. 4. Sed numquid aliquis fortè gloriabitur, quòd Dei beneficia non rejece-

rit? Hoc profectò extremæ dementiæ foret, ac si quis jactaret se, quòd cum posset miser esse & se in puteum præcipitem dare, id tamen non fecit. At istud etiam divinæ misericordiæ fuit, quæ si lucem & opem suam subtraheret, nec ejus dona agnoscere, nec iis uti possemus. Superanda igitur cupiditas gloriæ dilectione justitiæ, adeò ut in his quæ rectè facimus, amor humanæ laudis cedat amorì veritatis. In nullo enim gloriandum, quandoquidem nostrum nihil est. Et hoc est fundamentum omnium virtutum scire & credere quòd ex nobis ipsis nihil possumus, nihil sumus, nihil habemus. Deus enim est qui operatur in nobis & velle & perficere; atque ideò timendum ne gratia Dei, quæ datur humili, auferatur superbo.

§. XXVII. *Character superbi.*

Superbia quædam elatio est, per quam homo ultra modulum suum extendit se & sibi jactanter attribuit quæ sua non sunt. Tum sui figuram & ideam, quam ipse pulcherrimam & altissimam concepit, in aliorum mentibus imprimere nititur, genus suum jactans & dignitates, animique ac corporis dotes, quibus se super cæteros extollit, ac si potentia & magnitudine omnibus antecellat. Altiores autem assumit spiritus & arrogantiam, si his accedat servorum multitudo, pretiosa supellex, vestium luxus, gemmarum fulgor, ædium magnificentia & apparatus, pecunia in multos annos reposita & alia ejusdem generis multa, quæ jactantiæ fomentum præbent, & insolentiæ pabulum subministrant. Ideo magnificos optat titulos, populique plausum & laudes, tanquam indicium quod super alios emineat; & de his gloriatur, in his quiescit veluti in summo vitæ hujus bono; de æternâ vitâ nihil sollicitus: Hinc oritur odium quo quisque averfatur quicquid ipsum deprimit & reliquis inferiorem ostendit. Hinc fastidium & mœror, cum in aliqua re quis apprehenditur, quæ propriam excellentiam minuere videatur.

Hinc timor continuus & omnium ferè hominum anxietas timentium, ne opera quę aggrediuntur infelicem exitum sortiantur: omnes enim videri volunt & laudari: nec immunes ab hoc morbo sunt infimę plebis homines, sordidas & despicatissimas artes exercentes, nam & proferunt se, & cupiunt ob artis suę peritiam inter ceteros ejusdem sortis eminere. Ipsimet Philosophi, qui de contemnendâ gloriâ multa præclarè scripserunt, effugere superbiam non potuerunt, quam maximè detestati sunt, gloriam re ipsâ quærentes, quam verbis damnarunt. Occultè siquidem serpit hoc virus & avulsâ pessimæ arboris radice, adhuc remanent subtilissimæ quædam fibrę, quæ vix à sanctissimis viris deprehendi queunt. Ejus itaque motus accuratissimè observare, ac Dei timore comprimere oportet, & magis veritate, quàm falsis hominum laudibus delectari. Fumus è fornace erumpens in altum elevatur & ingenti globo intumescens splendidissimum solis jubar obnubilat; sed, quia caret soliditate, statim in auram dilabatur & evanescit. Ita superbi qui se inaniter extollunt nullo virtutum fundamento solidati, quanto ampliùs erigunt se, & in majorem ambitum diffundi satagunt, tanto exiliores fiunt, ac citiùs deficiunt & non apparent: *Vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani, & transivi & ecce non erat. Psal. 36. 35.*

§. XXVIII. *Incitamenta humilitatis.*

DEpravatę naturæ pondere undique impellimur, & in lubrico positi stabili gressu stare non possumus, nisi dextera Domini teneat nos. Si à gravioribus flagitiis abstinemus, hoc Dei ope fit omnem peccandi occasionem misericorditer subtrahentis, alioquin experientiâ magistrâ jam didicimus quales simus in proximo labendi periculo constituti. Si quid boni in nobis est, id valde exiguum & imperfectum est; cumque bonum sit ex integra causa absque ulla mali admistione, quis certò asserere audebit, se aliquod opus aliquando fecisse, quod ex inte-

R iij

gro bonum fuerit & gratum Deo, & non potius innume-
ris imperfectionibus permistum? Quis tam sollicitè salu-
tem suam querit, aut tanto ardore perfectioni incumbit,
sicut filii hujus sæculi opes quærunt & dignitates? Certi
quoque sumus nos gravissima commisisse peccata, de
quorum remissione incerti, nescimus utrum amore digni
simus vel odio; & si speramus veniam à Deo obtinuisse,
de dono tamen perseverantiæ securi non sumus, sed omnia
in futurum reservantur incerta. Quis verò hæc perpendens
gloriarì poterit, aut aliquid sibi tanquam proprium usur-
pare & in se fiduciam habere? imò quis non timebit? quis
non palam & ex corde profitebitur se nihil esse & nihil
posse? Sicut aër recedente sole obscurus fit & tenebrosus;
ita anima Deo lucem & opem subtrahente nihil videt, ni-
hil potest. Hanc veritatem si quis plenè intellexerit, ab
aliis item cognosci optabit: cumque verè & ex animo se
omni contemptu, & abominatione dignum æstimaverit, ab
aliis quoque despici & pro nihilo haberi desiderabit; nam
si secus faceret cognite veritati repugnaret. Veritas humi-
litis comes individua est & quò magis anima in veritatis
cognitione proficit, eò clariùs videt se nihil esse & nihil
posse.

§. XXIX. *Nihil boni esse in homine, qui caret humilitate.*

A Quolibet lapsu facile quisque surgeret si statim à
medico remedium peteret. Sed plerique superbia
adeò obcæcati sunt, ut morbum suum vel non cognoscant,
vel propriis viribus se curaturos putent. Hæc ratio est, ob
quam qui ceciderunt non resurgunt & in sordibus suis
contabescunt, quia ad Deum non confugiunt, nec pen-
dent ab ejus gratia, si cut oportet: sed sibi de se suarum
ægritudinum remedium rejecto medico pollicentur; ex
quo fit ut ipsa medicina morbus sit. Nullus autem mor-
taliu eò infelicio, qui cum cæcus sit, putat se omnia
clare videre; nam cum alterius opem non quærat, nul-
lum est præcipitium, in quod labi non possit. Vetus illa

sententia : *Nosce te ipsum* , quæ de cœlo descendisse dicitur , admonet hominem , ut cognoscat se nihil ex se , in Deo autem omnia posse. Ideò multi despondent animum jacentes in langoribus suis , quia adjutorium Dei non implorant , nec in illo sperant , de quo dixit Apostolus : *Omnia possum in eo qui me confortat. Philip. 4. 13.* de quo etiam Psalmista cecinit : *In Deo meo transgrediar murum. Ps. 17. 30.* Non est vera humilitas quæ magnanima non est & ad sublimia non assurgit illius ope freta , qui pro nobis factus est homo , ut nos divinæ naturæ consortes faceret. Sicut ferrum ignitum non est ignis , sed ardet ex igne qui in ipso est : ita homo ardere dicitur non ex se , sed ex amore sibi divinitus collato , qui in ipso est : & lucere dicitur non ex se , sed ex lumine sapientiæ & veritatis , quod à Patre luminum imbutus est. Sicut etiam instrumentum non propria virtute , sed per manum artificis operatur : ita homo dicitur operari , Deo per illum omnia operante , qui dat omnibus velle & perficere & omnia opera nostra operatur in nobis. Quod si amor , sapientia & lux ab homine recenterint , illum protinus invadent frigus iners , profunda ignorantia & caligo tenebrosa : eritque inutilis & ad omnem usum ineptus veluti instrumentum sine artifice. Cum igitur homo ex se nihil sit , nihil valeat , nihil habeat , in nihilo suo tanquam in centro commorari debet ; omnia enim in Deo poterit , cum se nihil esse , nihil posse cognoverit.

§. XXX. *Qui verè est humilis , sibi ipsi intentus alios non judicat.*

Humilitas est virtus , qua homo verissima sui agnitione sibi ipsi vilescit. Examen autem sui ipsius sibi hominem prodit : etenim aperitur conscientia liber , revolvitur misera vitæ series , illuminatur ratio & cogitur anima coram se constituta proprio tribunali assistere à semet ipsa judicanda. Quod si ita se judicaverit non utique judicabitur. Væ animæ quæ in mirabilibus super se inani ter

R iii

elevata & ad exteriora effusa damna sua interiora non sentit. Ideò prævaricatores hortatur Scriptura redire ad cor. *Isai.* 46. 8. ut quicquid intus latet curiosè explorent & agnoscentes miseriam suam ab aliorum censura abstineant. Plerique tamen hoc negligunt & quod miserabile ac nunquam satis deplorandum est, cum miserrimi sint, ac densa caligine adeò circumfusi, ut propria vitia & peccata perspicere nequeant; aliorum nihilominus vel exiguas imperfectiones subtilissimè investigant & acutissimè deprehendunt. Hæc nimirum imperfectorum proprietas est, ut cum se ipsos nullo modo cognoscant, in arguendis aliorum vitiis continuo occupentur. At qui se intus cognoscere satagunt, quò magis in sui cognitione proficiunt, eò se imperfectiores fatentur, quoniam majori luce perfusi clariùs vident quàm longè absint à vera sanctitate & perfectione. Propterea ad alios non respiciunt nisi eis ex officio incumbat, satis negotii habentes in suis imperfectionibus emendandis. Vera Sanctorum disciplina hæc est, zelum erga se ipsum exercere & peccantes patienter ferre; indicium enim magnæ imperfectionis est imperfectos ferre non posse. Sicut Deus in ordine naturæ ex nihilo omnia creavit, ita etiam in ordine gratiæ omnem ornatum virtutum producit ex nihilo, ex anima scilicet quæ se nihil esse intimè credat & profiteatur. Solida virtus illa est, quæ derisionibus, contemptu, iniuriis & continua humilitatis exercitatione probatur. Hac deficiente quicquid virtutis in aliquo apparet, non virtus est, sed illusio & hypocrisis, ac inane virtutis simulacrum. In ventum pulverem portat, qui sine humilitate virtutes congregat.

§. X X X I. *Veri humilis descriptio.*

V Erè humilis cenferi debet, qui omni exaltatione superior est & omni abiectione inferior: qui in excelso loco positus delatis sibi honoribus & laudibus non extollitur: & ad infima projectus nunquam tanto contemptu, confusione & ignominia affici potest, quin sibi

persuadeat se multo deteriora mereri. Verè item humilis est, qui pro nihilo haberi cupit: qui non humilis, sed vilis in aliorum opinione esse desiderat, ita ut omnes credant patienter ab illo aduersa tolerari, non ex virtute, sed ex necessitate, quia nimirum ea evitare, vel impedire non potest. Si ipsum contingat in aliquo verbo vel opere labi, veniam petere ab his, qui præsentes fuerunt, non erubescit, si præsertim aut mendacium protulerit, aut de aliquo perperam pro humana fragilitate locutus sit: qua in re speciem quandam martyrii esse vir magnus edocuit. Simili modo si aliquid dixerit, vel fecerit, ex quo eius existimatio lædatur, de hoc quidem dolet quatenus offensa Dei est, gaudet autem de confusione & contemptu sibi ex eo proveniente, cujus occasiones pacato animo amplectitur, nihil tamen scienter admittens, quo contemptibilis fiat. Si verba ejus innocenter prolata in sensum perversum trahantur: si illi quos amat, in quibus confidit, in quos beneficia contulit, ipsum improbent & persequantur, ejusque consortium fugiant: & si post multos labores non solum nullam mercedem recipiat, sed potius opprobriis afficiatur, nullo modo conqueritur, quia opera sua nihil aestimat, sui que contemptum avidius complectitur, quam reliqui omnes honorem & gloriam. Ab omnibus derelictus confugit ad Deum, in quo reperit omne gaudium & omne bonum. Quæcunque ad se pertinent silentio premit, ad omne dedecus, & ignominiam animo paratus, tamquam mortuus & sepultus cujus non extat memoria. Non majoribus tantum & æqualibus, sed etiam inferioribus se subjicit, quo ad actus interiores semper, quo ad exteriores attentis circumstantiis & salva dignitate. Firmiter credit se omnium hominum nequissimum esse, quia mala sua aliorum bonis comparat: tum seipsum considerat secundum ea quæ ex se habet, alios verò ex donis Dei. Latere optat, omniumque fabula & ludus esse: nec solum omni honore & commodo; sed ipso etiam cibo & potu, hominumque consortio se indignum putat: & si fortè aliis

præferatur, pavet, confunditur, contristatur, se ineptum reputans, ac cujuscumque muneris incapax. Hæc est imago veri humilis rudi penicillo expressa, ex qua poterit omnis Christianus perspicere quam procul absit ab hac virtute, quam sectatoribus suis Christus tantopere commendavit, factus pro nobis opprobrium hominum, & abjectio plebis. In hujus autem virtutis exercitatione nullum est periculum, si quis se minorem æstimet, quam revera sit. Grande verò malum, horrendumque discrimen est, si se plus justo extollat, aut majorem putet, quam re ipsa sit. Sicut intrans per ostium, cujus superliminare demissum sit, si se nimis inclinaverit, nihil ei nocebit, sed si se vel transversi digiti spatio, plus quam ostii mensura patitur, erexerit, impinget & quassato capite collidetur: ita animæ non nocet quantavis depressio, maximam autem perniciem illi afferet quæcunque vel minima exaltatio. Quare nemini non dico præponere, sed nec quidem se componere debet, qui vult omne periculum superbiæ evitare. Sic Christum Dominum imitabimur, qui cum Filius Dei esset, formam servi accepit, ut formam nobis traderet humilitatis.

§. XXXII. *Oportere humanam voluntatem divinæ subditam & conformem esse.*

NUllum donum gratius Deo, nullum sublimius sacrificium quam seipsum divinæ voluntati integrè in omnibus subicere, & conformare: nihil enim aliud excelsa illa majestas requirit ab homine, nisi ut se exhibeat hostiam viventem, sanctam, acceptabilem, quam si quis ritè obtulerit, piè & religiosè litavit. In hac siquidem conformitate, & submissione non bona exteriora, non rem aliquam singularem; sed propriam voluntatem, proprium judicium, totumque hominem perfecto holocausto immolamus, nullâ re exceptâ, nullis præscriptis limitibus. Quoties ergo aliquid nostri in nobis est, toties à nobis exire, & nos deferere debemus, donec solus

Deus in nobis sit, & ad omnia quæ de nobis æterna sua providentia decreverit, parati, & indifferentes inveniamur. Non enim perficiet in nobis Deus beneplacitum suum, quandiu aliquid erit in nobis, quod illi repugnet, & contrarium sit. Integrum cor ille postulat, & qui se totum ei non dat, nihil dat. Conceditur quidem humanæ fragilitati aliquid proprium velle, sed statim elevari super se debet, & illi adhærere qui super omnes dominatur. Ille Creator est, nos creaturæ: ille Dominus, nos servi: ille omnipotens, nos infirmi. Nostram itaque voluntatem corrigere, & illius voluntati subdere debemus dicentes: *Non sicut ego volo, sed sicut tu. Matth. 26. 39.* Verba Christi Domini hæc sunt orantis ad Patrem, & transfigurantis nos in se, ut discamus ab illo nihil velle nisi quod Deus vult. Alioquin quid potuit Christus velle diversum à voluntate Patris? quorum una est divinitas, dispar nequit esse voluntas. Quamobrem docuit nos orare: *Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra. Matth. 6. 10.* Sicut Angeli faciunt voluntatem tuam, faciamus & nos obtemperantes præceptis tuis. Faciunt homines voluntatem suam, non Dei, quando faciunt quod volunt, non quod jubet Deus. Tollatur à nobis rixa illa, quam describit Apostolus dicens: *Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem. Gal. 5. 17.* Sic fiet voluntas Dei consentientibus simul carne, & mente; ita ut nulla remaneant desideria carnalia, cum quibus mens confligat: nihil sit in corpore quod spiritui resistat, omnisque concupiscentia in charitatem commutata fuerit: hæc est enim voluntas Dei sanctificatio nostra. Unus est Deus, & qui adhæret illi unus spiritus est, una voluntas.

§. XXXIII. *Omnia de manu Dei accipienda.*

IN hoc summa totius perfectionis consistit, ut quicquid ecciderit, pacato animo de manu Dei accipiamus, omnem sollicitudinem projicientes in eum, quoniam ipsi cu-

ra est de nobis. 1. Petr. 3. 6. Omnia quæ mundus mala vocat, peccato excepto, quod est solum & verum malum, à Deo esse Scriptura testatur dicens: *Bona, & mala, vita, & mors, paupertas, & honestas à Deo sunt. Eccl. 11. 14.* Et alio loco: *Ego Dominus & non est alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum; Ego Dominus faciens omnia hæc. Isai. 45. 7.* Cum igitur Dei nutu, & secretissimi consilii sui immutabili dispositione apud ipsum fixa sint omnia quæcunque fiunt in orbe terrarum; æquum est ut universa quæ accidunt, quantumvis dura & acerba, veluti singularis erga nos benevolentia signa de manu ejus acceptemus, ipsius providentia inhærentes non nostræ, quæ semper timida & incerta est, Deique operationem in nobis destruit. Calumniæ, fraudes, furta, raptus, insidiæ, bella, cædes, morbi, ruinae, pestilentia, sterilitates, & alia quælibet calamitates, sive publicæ, sive privatae ad improborum emendanda, vel castiganda flagitia, & ad justorum exercitationem à Deo permittuntur, & immittuntur, & si quid horum nos vexat, assumenda vox est patientissimi Prophetæ, qui omnium malorum genere cruciatus dicebat: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Iob 1. 21.* Servis fidelibus quæcunque agenda sunt ita committuntur domini, ut eos tamen nescire velint, quis finis sit, quæ series, & ratio consiliorum suorum: sic nos subjecti erimus divinae providentia tamquam inutiles, & obsequentes servi, nihil solliciti quid de nobis, quid de aliis fieri velit; idque nobis à Dño dici putabimus, quod olim Petro dixit: *Quid ad te? tu me sequere. Ioan. 21.* Et si aliquando bona opera, quæ aggressi sumus, vel ægritudine, vel quælibet adversitate impediri contigerit, non contristabimur: scit enim Deus quid nobis magis expediat. Sic perpetuâ pace, & imperturbabili tranquillitate fruemur, clamante veritate cunctis perturbationibus, ne ad locum appropinquent, in quo Deus pacis commoratur.

§. XXXIV. *Divina providentia in omnibus acquiescendum.*

Bonum est optare, à Deo affligi, & multa pro eo pati, sed multò melius est ipsius dispositioni, & beneplacito in omnibus acquiescere, & orare, ut nos ducat quo ipse vult. Vita naturalis motu & sensu se prodit, vita supernaturalis omnis motus & sensus cessatione, & defectione. Qui enim se deserit, omnesque motus animi sui in Deum transfert, is vitæ gratiæ vivit, & à se ipso ita est expeditus, ac si de se nihil sciret, velut infans cujus est unius diei vita super terram. Quicquid sibi acciderit, non in se respicit, sed in divina voluntate, & providentiâ. Nihil ex hoc seculo sibi applicat, nisi quod vult Deus, in cujus manu tamquam instrumentum est artificis arbitrio ad quodcunque opus applicandum. In divinis consiliis perscrutandis curiosus non est, sed illa humiliter adorât, firmiter credens ea semper justa esse, licet sæpè occulta sint. Idem vult quod Deus vult, eodemque modo, atque eandem ob causam propter quam ille vult. Suam voluntatem divinæ conformat, quo ad omnia bona naturæ, gratiæ, & gloriæ; itaut suis actibus, & sua libertate, quantum fieri potest, spoliet se, ut sola Dei voluntas in ipso vivat, & operetur. Cum enim voluntas corruptæ naturæ vitio se plurimum amet, & in suis actibus veluti possessione delectetur, tametsi unicam Dei gloriam quærat, eam tamen actu proprio vult, & in eo complacet sibi tamquam in proprio bono: ex quo fit, ut si ipsum propriæ voluntatis actum, & gaudium quod ex eo provenit, sibi prorsus adimat, tunc verè & perfectè divino beneplacito acquiescere censenda sit, suamque voluntatem in divinam purissimè transfundere cum omnimodâ sui ipsius, & omnium creaturarum oblivione. Voluntas Dei necesse est ut fiat, omnia enim quæcunque voluit Dominus fecit, & non est qui possit resistere voluntati ejus: tunc autem optimè fit, cum in nobis, & à nobis fit.

§. XXXV. *Solum Dei beneplacitum optandum est.*

IN voluntate Dei pax, & tranquillitas constituenda est. Si peccavimus, si alios ad peccandum induximus, si ex flagitiis nostris multa mala secuta sunt: dolendum sanè est, & fletibus eluenda sunt crimina, ac digna castigatione plectenda: animi verò perturbatio, & inquietudo evitanda, & cum pace emendationi incumbendum, imploratâ Dei misericordiâ, quæ nos labi permisit, ut discamus non altum sapere, sed timere; neque nostrum putemus esse quod Dei est. Ab ipso veniam, & indulgentiam in spiritu humilitatis, & in animo contrito expectabimus, sicut servus adventum domini sui patientissime præstolatur, Dominus enim est; veniet quando voluerit. Fidelis servus, & prudens nihil quærit, nihil optat, nisi Domini beneplacitum, & in omni eventu ex intimo cordis affectu ait: *Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Matth. II. 26. Fiat voluntas tua. Ibid. 6. 10.* Ad omnem nutum tuum paratus sum. Vis me incolumem esse, vis ægrotare? Vis me dulcedine tuâ perfrui, vis in tenebris, & continua ariditate versari? Vis me abundare, vis penuriam pati? Id volo quod tu vis, fac de me quod tibi placet. Hæc animi præparatio omnino indifferentis ad quæcunque Deus vult, hominem facit ad omnia mala impavidum, & inconcussum, omnique adversitate superiorem, relictâ sui rerumque omnium sollicitudine, & anxietate. Nam si de cibo, & vestimento, aliisque rebus ad vitam necessariis nos sollicitos esse Christus prohibuit, quanto magis superflua & inutilis cæterorum cura abjicienda est? Ipsa pax animi, si anxie quærat, amittitur: atque ideo sublati curis in sola Dei voluntate quiescendum. Curiositas, & inquisitio, qua sæpe investigamus, quid de nobis futurum sit, naturæ est seipsam amantis, & timentis aliquid pati. Optime Deus ex alta providentiæ suæ specula cuncta respiciens quid unicuique conveniat agnoscit, & suaviter ac fortiter disponens omnia

curam hominis singulariter suscipit, cum illum videt omnem de se cogitationem in ipsum projecisse.

§. XXXVI. *Spes salutis nostræ in Deo ponenda.*

VIr christianâ sapientiâ imbutus non solum supernæ dispositioni quæcunque pertinent ad temporalis vitæ subsidia committit, de crastino non cogitans, sicut præcepit Christus; sed spem quoque salutis suæ in ejus voluntate reponit, qui nunquam deserit sperantes in se. In hac spe & conformitate voluntatis suæ cum divina singulariter constitutus salutem suam cum timore, & tremore operatur, misericordiam, & judicium Domino suo fideliter concinens, in cujus arcana irrumpere, & in abyssum profundissimam judiciorum ejus descendere nimis temerarium foret. Certum quidem est neminem posse in hac vita absque speciali revelatione æternæ salutis securitatem habere: sed absit ab homine christiano hæc infania, ut de illa desperet. Hoc illorum est, qui obstinatissima voluntate in facibus suis computrescere, & in malis perseverare decreverunt. Qui verò meminit se Christi sanguine redemptum, & Baptismatis Sacramento initiatum, de bonitate Dei non diffidit, ejusque auxilium indefessus implorat, tutum habens in eo refugium; qui veniam cum lacrymis postulanti, & peccata animo contrito detestanti nunquam negavit. Hæc sunt magna, & saluberrima consilia Domini, exquisita in omnes voluntates ejus, atque adeo sapienter exquisita, ut electionem nostram occultam esse voluerit, ne securitas superbiam generet, & negligentiam, & *qui se existimat stare, videat ne cadat.* 1. Cor. 10. 13. Quia verò electi pauci sunt, debet vir fidelis cum paucis sanctè vivere, ut certam faciat vocationem suam, & in fine cum paucis coronari mereatur: *Angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam.* Matth. 7. 14. ut Christus Redemptor noster nos docet. Ideo per arctam viam incedendum est, semperque timendum, etiamsi bene

currere videamur, quia de dono perseverantiæ nemo securus est. Non tamen animum despondere oportet, sed spes in Deo ponenda, ejusque beneplacito voluntas nostra subijcienda est in tempore, & in æternitate. At aliquis fortè dicit, incerta est mihi de me ipso voluntas Dei. Quid ergo? An tua voluntas de te ipso certa est? sanè non est. Quod si utraque incerta est, cur divinæ potiùs voluntati, quàm tuæ spem tuam non committis? Superbissimus, & infelicissimus est, qui fiduciam habet in se, & non in Deo: ille autem beatus est qui confidit in Domino, cujus firma promissio est, & in quo omnes qui speraverunt non sunt confusi.

§. XXXVII. *Spiritum, & perfectionem Christianæ religionis in charitate consistere.*

Q Uamvis per fidem, & per baptismum Christiani nuncupemur, & simus, sola tamen charitas est, in qua spiritus & anima nostræ religionis consistit, & per quam christianè vivere possumus. Sicut enim Deus propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, Filium suum misit in mundum, ut nos redimeret sanguine suo: ita nos debemus ipsum diligere toto corde, totis viribus, & proximum sicut nos ipsos. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Hoc autem est maximum, & primum mandatum, ex quo universa lex pendet & Prophetæ. Hoc fidei nostræ fundamentum scire, & cognoscere charitatem Dei, quia cum inimici essemus reconciliati sumus per Christum. Hic ignis est, quem ipse Redemptor noster venit mittere in terram, & nihil vult nisi ut accendatur? *Luc. 12. 49.* Hic spiritus primorum Christianorum fuit, quorum erat cor unum, & anima una: hæc veluti anima est, quæ corpus Ecclesiæ vivificat. Hanc tesseram, qua sectatores sui à reliquis discernentur, Christus Dominus reliquit nobis cum dixit: *In hoc cognoscent omnes quod mei*

mei estis discipuli, & dilectionem habueritis ad invicem. Ioan. 13. 35. In hac Dei & proximi dilectione christianæ vitæ perfectio consistit, per quam anima Deo unitur. Est autem perfectio opus divinæ gratiæ, ac propterea viribus nostris niti, aut nostræ industriæ confidere non debemus, sed omnis fiducia nostra in Deo ponenda, ejusque auxilium jugiter implorandum, ut liberet nos à malo, ad quod propensi sumus, & vindicet ab hostium tentationibus, quorum fraudes & insidiæ innumerabiles sunt. Quod si aliquando labimur & post lapsum mente concidimus, signum evidens est, quod spes nostra in nobis non in Deo posita erat. Qui enim de se diffidit, agnoscit infirmitatem suam, Deumque ferventiùs orat & pugnat alacriùs. Oportet autem desiderium perfectionis efficax esse & quotidie crescere, ita ut impellat ad opus & nunquam minuat. Non sufficit perfectionem laudare & aliis commendare, sed manus operi admovenda est, ne ex illis simus, qui imperfectiones & peccata ut aliena detestantur, non ut sua. Tunc verò homo perfectus erit, cum animam suam Deo exhibuerit puram, nudam, simplicem, sine malitia, sine affectu ad creaturas & avulsam ab omni terrena delectatione.

§. XXXVIII. *De ordine Charitatis.*

Ille justè & sanctè vivit, qui rerum integer æstimator ordinem servat in dilectione, sedulò advertens, ne aliquid diligat quod non sit diligendum, aut non diligat quod diligendum est, aut amplius diligat quod minus diligendum est, aut æquè diligat quod vel minus, vel amplius diligendum est, aut minus vel amplius quod æquè diligere debet. Ideò virtutem nihil aliud esse, quàm ordinem amoris, peccatum verò inordinationem amoris, viri sapientes definierunt. Sunt quidem & alii affectus, sed omnes ex amore veluti ex fonte procedunt, & si est ordo in amore, omnes affectus ordinati sunt; si non est ordo in amore, in ipsis quoque nullus ordo, sed perversitas & per-

C. Bona Opusc. Spirit.

S

turbatio est. Non est enim virtus in hac vita, nisi ordinatè diligere quod diligendum est. Id eligere prudentia est: nullis inde averti molestiis, fortitudo est: nullis illecebris, temperantia est: nulla superbia, justitia est. Talis est autem ordo amoris, qualis est ordo rerum: ita ut ante omnia & super omnia diligendus sit Deus, quo nihil melius, nihil sublimius nec inveniri, nec cogitari potest. Ipsum amando mores nostros corrigimus, ut puri puro adhærere valeamus. Mores nostri ex eo quod diligimus dijudicantur: non enim faciunt bonos, vel malos mores, nisi boni vel mali amores. Tenet autem anima & servat ordinem amoris, si totis viribus diligit quod supra se est, idest Deum: socias verò animas tanquam seipsam. Hæc est lex dilectionis, ut homo diligit Deum & proximum & seipsum. Nullum verò præceptum datum est illi de diligendo seipsum, quia nemo seipsum servato ordine rectè amat, nisi Deum diligendo, à quo vis & modus amandi desumi debent. Sicut homines amare debemus, vel quia iusti sunt, vel ut iusti sint: ita & semetipsum amare quisque debet, aut quia iustus est, aut ut iustus sit. Qui se aliter diligit, injustè se diligit, quoniam se diligit ut sit injustus: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam. Nemo igitur se diligere debet propter se, sed propter illum, qui rerum omnium finis ultimus est, & summum bonum, cui toto affectu inhærere debemus. Nam si se diligit propter se, non se refert ad Deum, & averfus ab incommutabili bono seipso fruitur, transgrediens regulam dilectionis divinitus constitutam. Mandatum quippe accepimus amandi Deum toto corde, totâ animâ, tota mente, ut omnem vitam & intellectum, totumque affectum divinæ dilectioni impendamus; & si quid aliud diligendum in mentem venerit, illuc referatur, quo totus amoris impetus currit. Proximum verò diligere quisque debet sicut seipsum, totam sui & illius dilectionem in Deum referens, ut etiam proximus Deum diligit toto corde, tota anima, tota mente. Cum ergo præcurrat di-

lectio Dei, ita ut cætera, quæ diligenda sunt in ipsum confluant, ille præ omnibus & super omnia diligendus, reliqua verò in ipso & propter ipsum, ut amor noster ordinatus sit.

§. XXXIX. De dilectione Proximi.

Nec Deus sine proximo, nec proximus sine Deo diligipotest: *Mandatum enim habemus à Deo, ut qui diligit Deum diligat & fratrem suum. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? 1. Ioan. 4. 20. Qui verò præcipit ut proximum diligamus, nullum hominem excipit, non vitiosum, non pauperem, non extraneum, non inimicum. Omnes sincere amandi, cujuscunque conditionis sint: De corde puro, & fide non fictâ, non verbo & linguâ, sed opere, & veritate. 1. Tim. 1. 5. 1. Ioan. 3. 18.* quia probatio dilectionis exhibitio est operis. Sicut Christus dilexit nos & tradidit semetipsum pro nobis, non quia aliquid in nobis dignum amore repererit, sed ob amorem, quo diligebat Deum; ita nos in Deo, & propter Deum omnes diligere debemus, ea puritate qua nos invicem diligemus in cælo, nulla habita ratione bonorum quæ in ipsis elucent nisi quatenus à Deo procedunt & ad ipsum referuntur. Viri justi tanta inter se charitate conjuncti sunt, ut quod quisque in se non habet, hoc in alio se habere lætetur: & si quid amplius præ cæteris habeat, id in alios libentissimè effundat. Sicut per amorem quo Deum diligimus, omnes ei adhæremus & unus cum eo spiritus efficimur; ita per amorem proximi omnes ad invicem unum sumus, ut bonum singulorum omnibus commune sit; & quod quisque in se non habet, in altero possideat. Sic omnia mandata servantur, sic impletur omnis justitia. Charitas enim verissima, plenissima & perfectissima justitia est. Charitas inchoata, justitia inchoata est: Charitas provecta, provecta justitia; perfecta

Sij

Charitas, perfecta iustitia, quæ tunc maxima est in hac vita, quando pro ipsa contemnitur vita.

§. XL. *Quis sit. modus fraternæ dilectionis.*

Modus amandi proximum duobus præceptis continetur: Alteri feceris, quæ tibi vis fieri: Alteri ne feceris, quæ tibi fieri non vis. Serio igitur in conspectu Dei debet unusquisque examinare, quidnam sit quod ab aliis sibi fieri vel non fieri velit: & si ipse à nemine sperni, si cæteros sibi compati, suosque defectus patienter ferre, & bene de se loqui optat: hæc eadem officia illis præstabit. Cordis perversi indicium est, cum aliis ea facimus, quæ pati ab illis nolumus. Verus Christi discipulus mores aliorum non disquirat, sed eorum discussionem illi committit, cui Pater dedit omne iudicium. Propria mala cognoscere satagit & his extirpandis incumbit. Se solum districtè iudicat, quem omnium pessimum credit. Semper animo tranquillo est, quicquid viderit vel audierit: nam si bonum illud fuerit, Deum collaudat: si malum, vertit illud in bonum, mentem ab eo avertens & ad Deum elevans, idque pacificè absque ulla anxietate & commotione. In corrigendis aliorum vitiis, si ipsi ex officio incumbat, vel fraternæ correctionis præceptum urgeat, zelum habet suavem, benignum & alienæ infirmitati compatiens: contraria enim charitati est omnis acerbitas & perturbatio. Excusat, si potest, quæ minus rectè ab aliis fiunt, & abstinere à censurâ: scit enim res humanas huius conditionis esse, ut nihil adeò sanctum sit, quod aliquâ ex parte damnari non possit, si velit homo censuræ suæ laxare habenas, & quicquid occurrit in deteriorem partem interpretari. Vitia sunt ubi sunt homines, à quibus summam exigere perfectionem nihil aliud est quàm sub specie zeli propriæ impatientiæ blandiri, quæ nihil inordinatum, aut molestum potest in aliis tolerare. Nunquam proficiet, qui in vitâ aliorum iudicandâ occupatur.

§. XLI. *Quæ sit vera amicitia.*

Consistit amicitia in bonorum communicatione, ex quo sequitur, ut talis futura sit, qualia sunt bona quæ sibi mutuo amici communicant. Vera autem bona nulla sunt, nisi æterna & supernaturalia, in quorum communicatione vera & stabilis amicitia fundatur. Carnalis amicitia facillimè dissolvitur, quia spiritus sensu alligari non potest: spiritualis verò non rumpitur: quamvis enim inter amicos aliqua interdum contingat irritatio, charitas Dei omnem contentionis asperitatem sua dulcedine vincit & absumit. Noxia porro est & fugienda illa amicitia, quæ personæ dilectæ mentem affigit; cujus primi motus omnino extinguendi, ne dulci quodam veneno mentem inficiant. Hæc facillè deprehenditur, cum omnes cogitationes, & affectus in eo qui diligitur jugiter occupantur: cum in ipso tanquam in centro quiescit cor, atque illi veluti idolo omnes actiones nostras immolamus. Neque obest, quòd hujusmodi amicitia innoxia & pura videatur, nam paulatim emollit cor, ac tandem in carnem definit. Viri probi semper maturi, graves & compositi sunt, omnibus benigni, nemini blandi, paucis familiares. In eorum conversatione elucet modestia, prudentia, severitas & justitiæ rectitudo. Ipsorum vita interior est, neque foras se proferunt verbis, aut exercitiis. Quia verò necessarium est aliquando cum hominibus versari, visa, & audita statim ab animo excludunt, Deoque soli adherent. Cum illis prudenter agunt, qui diversâ ambulant viâ, finemque diversum habent, ac diversa principia: quia dispares professione, dispares quoque affectu sunt; nec simul convenire queunt homo terrenus, & homo cœlestis, neuter siquidem alterius loquelam intelligit. Sicut peste infecti sibi appropinquantes solo afflatu inficiunt, ita in carnalibus hominibus contagio quædam latet, quæ statim astantes contaminat, nisi procul ab eis recedant. Nemo æger curatur eo quòd sano appropinquet; sani autem

si pestilentia affectis adhæreant, eadem labe inficiuntur.

§. XLII. *Quæ officia amicitiam concilient.*

OMnes homines naturali quodam instinctu aliis placere, & ab illis amari concupiscunt, omnemque industriam adhibent, ut diversorum sibi amicitiam concilient. Sed hæc stabilis, & sincera nunquam erit, nisi divinus amor eorum animos simul connectat. Amicitia quæ humanis duntaxat officiis comparatur, mercaturæ quædam species est, tamdiu permanens, quamdiu hinc inde aliquid utilitatis percipitur, aut expectatur. Comitas & urbanitas, quam summo rigore ab amicis exigimus, ludus verborum est & vanitas ac mera deceptio. Etenim qui profusiùs, & elegantius huiusmodi officia præstare solent, multa quidem spondent; sed cum aliquid ab illis petitur, tunc demum apparet quàm inanis fuerit ille verborum apparatus. Nihil in his verum, nihil solidum, nihil sincerum. Quòd si homines Deum ex toto corde diligerent, proximum quoque amore non ficto prosequerentur. Summa esset inter illos pax, nullæ lites, nulla divisio, nulla discordia. Nemo propriæ voluntati adhæreret, sed soli divinæ: cujus amor ubi est, ita mentes unit & afficit, ut unusquisque velit quod alter vult & omnes simul quod vult Deus. Nam cum omnia desideria nostra ad id, quod à nobis præ cæteris diligitur, veluti ad centrum tendant; si in omnibus Dei amor dominaretur, una quoque in omnibus esset voluntas, unus amor, unio perfecta. Sed quia singuli seipsos amant & propria commoda, diversi sunt autem singulorum fines & affectus, inde fit ut nemo proximi bonum & excellentiam æstimet, si nulla ex eo utilitas ad se derivet. Sit aliquis subtilissimus Philosophus, insignis Mathematicus, omni eruditione & virtute repletus: pauci eum diligunt; at si divitiis affluat, si prodigâ manu eas effundat, omnes post eum currunt, quia nimirum scientiam & virtutem pauci diligunt, omnes pecu-

niam. Hinc autem bella, dissensiones & inimiciæ oriuntur, quia unusquisque alterius bona odio habet, cum propriis commodis adversantur. Nemo seipsum amat quatenus est homo communem habens cum cæteris humanitatem, sed solum se respicit, seque ab aliis segregat, nec cum cæteris hominibus, sed secum solummodo convenit: & quia amorem suum ultra se non extendit, ejus participes alii non sunt, nisi quatenus ad ipsum referuntur & illi deserviunt. Hæc considerans vir sapiens, quamvis scienter nihil committat, per quod justè in odium aliorum mereatur incurrere: à vanis tamen mundanorum hominum amicitiiis abhorret: gratissima est illi solitudo, suave silentium, dulcissima cum Deo colloquia, in quo solo omne gaudium reperit, omnem jucunditatem, omnem consolationem.

§. XLIII. *Occasiones exercenda erga proximum charitatis.*

EXercendæ erga proximum charitatis nunquam defunt occasionēs. Tot enim sunt hominum miseriæ, aut corporales aut spirituales, ut vix possimus vel gressum movere, vel oculos vertere, quin multi occurrant ope nostrâ indigentes. Et primò quidem, auxilio & orationibus nostris indigent viri justi, ut Deo largiente in justitiâ perseverent; cum plura magnorum virorum habeamus exempla, qui levissimâ tentatione seducti, à gratiâ Dei & à spe vitæ æternæ miserabili ruinâ exciderunt. Tanta est naturæ lapsæ fragilitas, tanta rabies dæmonis, tanta carnis rebellio, tanta vis pravorum habituum, tanta mundi corruptela, ut nemo securus esse queat. Egent deinde opera & subsidio nostro, qui peccati nexibus sunt irretiti, pro quibus orandum ne computrescant in fœcibus suis: neque enim excitari & surgere suis viribus possunt, nisi respiciens de excelso cælorum habitaculo omnipotens Deus manum porrigat adjutricem. Eodem malo premuntur omnes infideles, quorum innumerabilis turba quotidie ad inferna descendit. Miseriæ verò corporales infinitæ

sunt. Multi fame, siti, nuditate, ære alieno, litibus, infirmitatibus vexantur. Alii inimiciis, persecutionibus, calumniis, amissione bonorum, carcere, captivitate, aliisque calamitatibus torquentur. Nec minor illorum miseria est, qui inter spem & metum cum morte luctantur, in formidabili momento positi, à quo pender æternitas. In maxima denique necessitate versantur animæ defunctorum, quæ acerbissimis pœnis cruciantur, quorum tota spes in viventium suffragiis sita est. Ad hos omnes charitatis nostræ & misericordiæ actus, quantum Deus dederit, extendendi sunt, eleemosynis, consilio, orationibus, aliisque remediis & officiis salutaribus. Christus sibi accepta refert, quæ illis impendimus beneficia & de his in novissimo die copiosam nobis mercedem reddet.

§. XLIV. *Amandos esse inimicos.*

Heroïca virtus, & evangelicæ legis perfectio est dilectio inimicorum, quam Christus promulgavit dicens: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos & pluit super justos & injustos. Matth. 5. 44.* Durum hoc edictum carni & sanguini, ac propterea legislator mentes erigit ad cœlestia, ut sitis, inquit, filii Patris vestri, qui in cœlis est: ut nimirum carnali nativitate posthabitâ, secundum illam vivamus, qua in Christo regenerari sumus. Exigit autem non solum ut diligamus inimicos, sed ut illis insuper beneficia impendamus, bene semper de illis & sentiamus, & loquamur & pro ipsis oremus: alioquin nec Pater noster dimittet nobis peccata nostra, ut idem Dominus comminatus est. *Matth. 6. 15.* Apostolus quoque ait: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi.* Tum sequitur, *Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Rom. 12. 20.* Ne vincamur ab hominibus, non est in nostra potestate: sed ne vincamur à malo, id in nobis positum est. A malo autem vincitur, qui mala sibi infe-

rentes odio habet: vincit in bono malum, qui eos sincerè, & ex corde tamquam insignes benefactores diligit: & si in mala incidunt, eis compatitur, eorumque necessitatibus gaudenter, & liberaliter succurrit. Hanc veritatem charitas faciliùs persuadet, quàm omnia sapientum argumenta. Non igitur timenda sunt mala, quæ verbis vel factis inferre nobis homines possunt; sed illa potiùs timenda, quæ ipsi nobis irrogamus odio erga illos, impatientia, & appetitu vindictæ. Sola charitas nos invincibiles, & omni malo superiores facit: *Aqua multe adversitatum, & persecutionum non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Cant. 8. 7.* Magnum autem incendium oportet esse, quod inundationibus aquarum resistit.

§. X L V. *Verum bonum amandum.*

DEus nobis summum bonum est, quem jubemur diligere toto corde, tota mente, totis viribus: & huc omnino tendendum est, nec aliud ultra quærendum: huc omnia consilia nostra referenda sunt. Amor enim summi boni omnem in se virtutem complectitur: temperantia siquidem amor est hominem in Deo integrum & incorruptum servans: fortitudo est amor constanter omnia perferens propter Deum: justitia est amor Deo soli serviens, & cæteris quæ sub Deo sunt bene imperans: prudentia denique amor est ea bene discernens, quibus adjuvatur, ut ad Deum pergat, & ab iis quæ illum impedire possunt. Ipsum verò summum bonum non intuitu mercedis, aut proprii commodi; sed propter se amari debet, propter suam bonitatem, qua nihil melius esse potest, cum sit infinita, & finis omnium. Ideò perfectus Dei amor esse censetur, cum omnia bona propter ipsum amantur, à quo & per quem sunt bona: cum amatur sine modo, ita ut voluntas, licet non adæquet, saltem attingat, quantum fieri potest, summam ejus & immensam bonitatem, nullum modum vel terminum ponens in ejus dilectione: cum

denique amatur super omnia, quia omne aliud bonum divinæ bonitati comparatum quasi nihilum reputatur. Summoperè autem cavendum est, ne sensibilibus bonorum usu & consuetudine voluntatis vigor, & energia in Dei amore sensim dissolvatur. Etenim ad æterna, & intelligibilia, quia à sensibus remota sunt, tardiores sunt affectus: ad sensibilia autem incitatiores, tametsi illa pluris æstimentur. Deinde natura seipsam quærit, & cum vaferrima sit, tot fraudes, ut nos decipiat, torque recessus in quibus lateat, comminiscitur; ut vix possimus laqueos ejus evitare. Sicut vas plenum accipere nequit quod non habet, nisi prius effundat quod habet: sic malus mundi amor à nobis excludi debet, ut bono Dei amore repleamur: *Nolite diligere mundum*, inquit Apostolus, quem diligebat Jesus, *neque ea quæ in mundo sunt*. 1. Ioan. 2. 15. quibus verbis prohibemur non ita diligere ista, quæ fecit Deus, ut creatoris obliviscamur. Pulchra videntur ista, sed quanto pulchrior est qui fecit illa? Ista nobis tradidit Deus, ut iis propter ipsum utamur, ipso autem fruamur. Qui extra Deum bonum suum quærit, nunquam inveniet. Qui verò Deum super omnia diligit, ab ipso quoque diligitur: & si ipse nos diligit, quid boni poterit nobis deesse? Porro ipse semper nos diligit, si ab ejus amore numquam cessemus.

§. XLVI. *Amor Dei in quo consistat.*

IN hoc præcipuè Dei amor elucet, cum multa pro illo gaudenti animo patimur. Amare enim est pati, & magis amat, qui magis patitur. Apostoli ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine J E S U contumeliam pati. Affectus teneri erga Deum, atque inde profilientes lacrymæ, naturæ effectus sunt, quæ ad affectus proclivior est: Veræ virtutes, & solida gaudia ab amore practico, & obedientiali oriuntur. Qui enim amat, propenso animo, & summa jucunditate illi, quem amat, in omnibus obsequitur, non ti-

more pœnæ, sed amore justitiæ : & si quid grave, vel durum sensibus illi præcipitur, hoc amor levissimum, & gratissimum reddit. Nec aliam ob causam Scriptura testatur 1. Ioan. 5. 3. præcepta Domini gravia non esse, nisi ut anima, cui gravia videntur, intelligat se nondum perfecte amare, & à Deo gratiam petat, qua levia & suavia fiant. Laborant in custodiendis Dei præceptis, qui solo timore quæ justa sunt operantur : *Sed perfecta charitas foras mittit timorem.* 1. Ioan. 4. 18. & levem facit sarcinam legis non solum non prementem, sed instar pennarum in excelsa sublevantem. Servus, qui diligit dominum suum, ejus præceptis libentissimè obtemperat, & quo gravius est ac difficilius quod jubetur, eo libentius illud exequitur, etiamsi durissimi labores sustinendi sint, quia nimirum nihil grave, nihil durum amanti videtur. At servus nequam, qui dominum non amat, sed timet, ipsius mandata parvipendit, variisque coloribus, & integumentis à præstandis domino obsequiis se subtrahere satagit, & ejus jussiones eludere. Sic vero Dei amore carere convincitur, qui humanis ratiocinationibus à legis obligatione eximere se studet, laxiores quærens opiniones, & magistros prurientes auribus, qui ut noxiæ libertati faveant; mandata Dei, & Ecclesiæ tot limitationibus, & perniciosis interpretationibus convellunt, ut vix remaneat præcepto locus. Vivunt itaque homines non sicut oportet, sed sicut volunt; quia tot jam sunt de humanis actibus opiniones, uti ferè liceat quicquid lubet. Ante horrendum tribunal Christi non ex placitis hominum, sed ex lege Dei & ex veritate judicabimur. Ibi nulla opinio erit, sed nuda veritas. Scio quidem non omnem probabilitatē damnandam esse; sed vereor, ne quod multis probabile videtur, falsum omnino in extremo judicio inveniat: vereor, ne nimia opinandi libertas multos ducat in perditionem. Hæc autem non intelligit, nisi qui Deum diligit ferventi amore, semperque parato ad obediendum ei: anima enim per charitatem se totam trans-

fundit in Deum quem amat, fitque ex ipso & anima unus spiritus, una voluntas, sicut dicit Scriptura: *Deus charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo.* 1. Ioan. 4. 16. Ab hac unione verum gaudium procedit, quo anima ineffabili jucunditate perfruitur, bonum illud possidens quod amat; atque illi ejusque mandatis, ac nutibus firmiter adhæret: quia ab ipso, per ipsum, & in ipso omnia sunt quæ possunt desiderari. Hoc autem indicio cognoscet homo se Deo adhærere, & unitum esse, cum omne ipsius studium, omne desiderium, omnis conatus, quicquid sperat, quicquid videt, quicquid loquitur, quicquid intelligit, Deus est.

§ XLVII. *Quis sit modus perfecti amoris.*

INnatum est omnibus hominibus sciendi desiderium, & quo plura quisque cognoscit, eo amplius scientiæ appetitus crescit: cumque ad illud fastigium pervenerit, ut se omnia scire, atque altissima de Deo se percepisse arbitretur: summâ lætitiâ, & voluptate perfunditur, & scientiam amat tamquam rem optimam, quæ tantæ lætitiæ causa est: atque inde fit, ut ipsam cognitionem magis amet, quàm illud quod cognoscit. Sic Philosophi, cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, seipsos suamque scientiam amantes, non Deum. Simili modo inter Christianos multi sunt qui scientiam de Deo, ejusque amorem pluris æstimant, & magis amant, quàm ipsum Deum, & ejus beneplacitum. Difficile quidem est speculum affabrè factum intueri, quin homo seipsum in eo videat: sed cum Deum quasi speculum lucidissimum contemplamur, licèt fieri nequeat quin & nos ipsos in illo, qui videt omnia, videamus; in amore tamen divinæ pulchritudinis & bonitatis persistendum est, nullâ habitâ ratione ipsius visionis & delectationis, quæ ex eâ emanat. Alioquin nos ipsos amamus, cum maximè credimus Deum amare. Deus spiritus est, & actus purissimus, ipsumque oportet

in spiritu & veritate adorare, & diligere; quod tunc rectè & purè fit, cum ipsum singulariter diligimus propter se, suamque summam bonitatem, nullo modo ad nos ipsos, nostraque commoda & delectationem respicientes.

§. XLVIII. *Scientiam practicam & experimentalem magis conferre ad honorem, quàm speculativam.*

Sicut rusticus omnis doctrinæ & literarum experts, qui solem quotidie cernit, ejusque luce & calore fruitur, lumen intensius diligit, quàm cæcus multa scientia præditus, qui de luce ejusque causis & effectibus plura didicerit ex placitis Philosophorum: ita Deum magis diligit simplex & pius homo ex cognitione practica fidei, quàm subtilissimus Theologus ex sola speculatione. Sicut etiam vir doctus & eruditus in regione septentrionali, in qua nullæ sunt vites & nemo vinum bibit, de vineæ cultura, deque vini potu, ejusque effectibus & proprietatibus copiosè poterit & acutè differere: sed quia vinum nunquam gustavit, practicè nesciet quid sit vinum, quomodo laticifcet cor hominis, quomodo inebriet; nec eam vini notitiam aliquando assequetur, quam rusticanus vinitor habet, qui vinum quotidie bibit: ita planè contingit, ut aliquis de plebe, qui nec legere quidem noverit, aliùs de Deo rebusque divinis scientiâ experimentali loquatur, quam vir magni nominis, qui totum vitæ suæ tempus in studiis Theologicis consumpserit. Experientia siquidem speculationem, amor scientiam excedit; multoque faciliùs pervenitur ad Deum affectu, quàm cognitione. Omnes igitur animæ vires affectui potiùs & orationi, quam doctrinæ applicare oportet, si ardentissimum Dei amorem citiùs consequi desideramus. Amore potiùs quàm scientiâ sublimiorem Dei notitiam comparamus, quia amor ipse notitia est & amando vehementiùs in contemplatione defigimur, per quam clariùs atque splendidius eum intuemur. Ipsum amando minus laboramus, illi magis obsequimur; nam cognitio quam de illo consequi pos-

sumus, in hoc exilio certis & angustis limitibus conclusa est; amare autem possumus quantum volumus, quantum scilicet ipse dederit, qui sine modo amari desiderat; nec ullus amor terminus præfixus est. Plerique tamen stulto errore decepti, malunt semper quærendo numquam Deum invenire, quàm amando possidere

§. XLIX. *Veram sanctitatem in amore Dei consistere.*

Mandatum habemus à Deo ut simus sancti: ait enim: *Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. Levit. 11. 45.* Est autem sanctitas ab omni labe libera & omnino perfecta & omni ex parte immaculata puritas. Sicut enim res omnes ex mistione peioris & inferioris sordes contrahunt & polluuntur, ut argentum ex mistione plumbi, vestis aspersione luti: ita anima impura fit & immunda cum rebus infimis adhæret, nec prorsus pura ac sancta esse potest, nisi à cunctis rebus creatis avulsa sit. Consistit igitur sanctitas in omnimodâ puritate & in immobili cum Deo unione, quæ arctissimo amoris nexu perficitur; cum expurgata anima ab omni rubigine terrenorum affectuum, cunctisque rebus celsior eam justitiæ perfectionem adepta est, ut verè & securè audeat dicere cum Apostolo: *Quis me separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames; an nuditas; an periculum; an persecutio; an gladius? certus sum enim quia neque mors neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit me separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Rom. 8. 35.* Ieiunia, eleemosynæ, castigatio carnis, usus Sacramentorum & aliæ ejusdem generis exercitationes ad consequendam sanctitatem plurimum valent, sed sine charitate nihil profunt, quamvis in cibos pauperum omnes facultates distribuantur & proprium corpus igni tradatur, ut docet Apostolus. *1. Cor. 13. 3.* Potest etiam in aliis virtutibus aliquando dispensatio locum habere, quoniam infirmi à jejuniis, pauperes à danda elec-

mosyna, debiles à corporis afflictatione sæpè eximuntur : at à præcepto charitatis, quæ omnium præceptorum finis est & christianæ legis plenitudo, nemo immunis est, nemo quacunque cogente vi, sive necessitate aut impediri, aut excusari potest quin Deum amet & ad eum iugiter aspiret. Paupertas, ægrotudo & alia impedimenta, quæ cæterarum virtutum exercitationi obicem ponunt, amoris pabulum subministrant. Intus est dilectio, in corde, in voluntate; & quod à nobis super omnia requirit Deus, in nobis ipsis collocavit. Hoc est illud unum, quod solum, est necessarium & solum sufficit, ut sancti simus. Hoc maximum & præcipuum mandatum, cæteris suavius & facilius : quid enim jucundius, quàm amare & quis est, qui audeat dicere, non possum amare ? Qui verò Deum amat, qui unus est, is omnia amat in uno & unum in omnibus : & si aliquid aliter amat, quàm in uno & propter unum, is Deum non amat, quia aliquid amat, quod Deus non est. Deo nihil superius est, nihil æquale : Ideò mens ab illo averti nequit, nisi ad inferiora & sensibilia convertatur, à quibus elevari nunquam poterit, nisi à terrenis emergens, quæ pondus animæ sunt, iterum revertatur ad illum, à quo infeliciter recesserat. Ut igitur sancti simus, necessarium est à nobis ipsis recedere, & ab omnibus, quæ extra Deum sunt & ad illud principium regredi, à quo profluximus, totâque virtute illi adhærere : nam ibi unum cum uno erimus, una vita, vnus spiritus, una felicitas.

§. L. *Multi sunt vocati, pauci electi.*

NUllus acrior stimulus pravis moribus corrigendis, vitæque nostræ ad normam Evangelii instituendæ quàm illa horribilis, & tremenda senentia : *Multi sunt vocati, pauci verò electi. Matth. 20. 16.* si tamen ejus sensum intimè penetremus. Nemo enim scit, an illâ vocatione sit vocatus, quâ secundum propositum illi vocati sunt, de quibus scriptum est : *Quos vocavit, illos & iusti-*

ficavit, quos autem justificavit, illos & glorificavit. Rom. 8. 30. Nemo scit utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futuro servantur incerta. Eccl. 9. 1. Nemo scit an ita vocatus fuerit, ut in vocatione suâ usque ad finem perleveret. Ad quod profundum secretum cum pervenisset Apostolus, quasi quodam ipsius altitudinis horrore perculsus exclamavit: *O altitudo divitiarum sapientiae, & scientiae Dei: quàm incomprehensibilia sunt iudicia ejus, & investigabiles viae ejus!* Rom. 11. 33. In tanto igitur salutis discrimine, in tantâ perseverantiâ incertitudine, continuo horrore concuti debet omnis christianus, satagens cum timore & tremore certam facere vocationem suam, ut in fide vivens, quæ per dilectionem operatur, bonis operibus ostendat se ad illorum exiguum, & beatissimum numerum pertinere, quos misericorditer elegit Deus ante mundi constitutionem. Exiguum verò esse numerum electorum, & multo minorem quàm sit numerus reproborum, etiam si de solis orthodoxæ fidei cultoribus, exclusis parvulis qui ante usum rationis obeunt, sermo sit, infallibili Scripturarum testimonio, multisque indiciis, & rationibus, atque ipsâ experientiâ evincitur. Nam ideò discipulos suos admonuit Christus multi laboris esse, & extremæ difficultatis viam salutis ingredi, ad quam non nisi per angustam portam patet accessus: *Intrate, inquit, per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam.* Tum quasi admirans subdit: *Quàm angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam! & pauci sunt, qui inveniunt eam.* Matth. 7. 13. Interrogatus etiam apud Lucam, si pauci sunt qui salvantur, respondit: *Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, querent intrare, & non poterunt.* Luc. 13. 23. Rex David cum quæssisset à Domino: *Quis habitabit in tabernaculo tuo?* Psalm. 14. Spiritu sancto responsum suggerente ait: *Qui ingreditur sine maculâ, & operatur justitiam.* Item in alio psalmo: *Quis ascendet*
in

in montem Domini? Innocens manibus, & mundo corde. *Psal. 23.* Quis autem potest dicere, *Mundum est cormeum, purus sum à peccato?* *Prov. 20. 9.* Aut quis audebit asseverare se innocentem esse, & omni maculâ carere? Dicit Christus: *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus?* *Matth. 10. 38.* At Christi crucem quàm pauci amplectuntur! Audiamus Apostolum, *Omnes querunt quæ suæ sunt, non quæ Iesu Christi.* *Philip. 2. 21.* Qui autem Christum non querunt, reprobi sunt. Rursum ait Redemptor noster: *Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum cœlorum.* *Matth. 18. 3.* Hoc verò si expenderit humana superbia, inveniet absque dubio paucissimos esse, qui per humilitatem & simplicitatem in naturam puerorum reverti studeant. Testatur Apostolus eos qui secundum propositum vocati sunt sancti, prædestinatos à Deo fuisse, ut conformes fierent imagini Filii sui. *Rom. 8.* At quis est qui possit gloriari vitam suam vitæ Christi conformem esse? Quis est qui cum ipso patiat, ut simul possit glorificari? Omnibus dictum est: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* *Matth. 19. 17.* Omnes autem declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. *Psal. 13. 3.* Regnum cœlorum vim pati, & violentos illud rapere, cœlorum rex testatus est. *Matth. 11. 12.* violentum verò, cum sit contra naturam, in paucis contingit, unde fit ut pauci omnino sint, qui vim sibi inferre velint, & illud regnum futurum à sensibus abstractum, & solo fidei lumine obscure cognitum bono sensibili & præsentì præferre. Quòd si stellæ non sunt mundæ in conspectu Dei, quales erunt homines terræ affixi, & in densâ sæculi nocte viventes? Si omnes justitiæ nostræ sordidissimæ sunt, ut ait Propheta, quales erunt injustitiæ, & iniquitates? *Isai. 64. 6.* *Si iustus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt?* *1. Petr. 4. 18.* In arcâ Noë pauci, idest octo animæ salvæ factæ sunt, reliqua omnium hominum innumerabilis multitudo

C. Bona Opusc. Spirit.

T

aquis diluvii interiit. Ex incendio infamium civitatum Loth solus cum uxore, & duabus puellis evasit, cæteri omnes ultricibus flammis consumpti sunt. Ex sexcentis ferè millibus Judæorum, qui egressi sunt de Ægypto, duo soli, Caleb & Josue in terram promissionis introierunt. Hæc autem in figurâ contingebant illis ad ostendendum quàm sit exiguus numerus electorum comparatione reproborum. Confirmari idem potest ex paucitate eorum qui ex hac vita verè contriti decedunt: quamvis enim multi videantur hominibus bene mori; dolor tamen de peccatis ex metu mortis procedens ad veram pœnitentiam difficillimè pertingit. Nam quomodo poterit bonam vitam inchoare peccator, cùm ad ejus finem pervenit? Quomodo poterit super omnia mala detestari peccata, suasque delitias abominari, quas totius vitæ decursu intentissimè adamavit? Quomodo ex animo pœnitentiam amplecti à quâ semper abhorruit? Quomodo statuet efficaci decreto ea deserere, si vita superfit, quibus inveterato usu assuevit? Quomodo intellectus inter morbi, & mortis angores res supernaturales à sensibus remotas meditabitur, de quibus integris viribus aut nunquam, aut non nisi obiter cogitavit? Quomodo vincet contrariis actibus ante actæ vitæ consuetudinem in tantis ægritudinis, temporis & tentationum angustiis? Experientiâ didicimus vix aliquem reperiri, qui cessante periculo in proposito permanferit. Redeunt omnes ad assueta, & eorum quæ metu mortis vel amicorum exhortationibus, aut humanâ prudentiâ agere decreverunt, statim obliviscuntur: cum præsertim nemo ferè sit qui etiam in extremis constitutus spem vitæ omnino abjiciat, quâ fraude multos decipit, & perdit dæmon. Accedunt langor animæ exire de corpore trepidantis, & omnium facultatum deperditæ vires, quæ vix hominem sui compotem esse sinunt, adeo ut astantium verba actus virtutum suggerentium aut nullo modo audiat, aut sonum dumtaxat vocis sine sensu percipiat. Bene quidem de illorum sa-

lute sperare licet, qui sub exitu vitæ signa dederunt pœnitentiæ; sed in his nulla securitas est, cujus rei luculentum exemplum Rex Antiochus præbuit. 2. *Machab.* 9. Cum enim ad extrema devenisset, sub potenti manu Dei humiliavit se orans, & promittens illata Judæis damna refarcire, templum exornare, spondens insuper se de suis redditibus pertinentes ad sacrificia sumptus præstaturum, & abnegato ethnicismo se Judæum futurum, omnemque terram perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem. Quis poterat à peccatore plura, & certiora pœnitentiæ signa exigere? Et hic tamen veniam non meruit. sicut dicit Scriptura: *Orabat scelestus Deum, à quo non esset misericordiam consecuturus*: quia nimirum ejus pœnitentia ex metu mortis procedens sincera non fuit. Quis hæc considerans non contremiscit? Quis inter tot difficultates, & discrimina certam sibi salutem audebit polliceri? Quis non trepidabit nesciens an amore, vel odio dignus sit? Quia igitur pauci sunt electi & fortassis multo pauciores quam putamus, à multitudine recedendum est, & cum paucis sanctis, electis & innocentibus vivendum, ut quisque possit vitâ peractâ, testimonium sibi perhibente conscientia, justo judici Deo dicere: Redde mihi mercedem, quam promissisti, quia feci quod jussisti.

Finis Principiorum & documentorum vitæ christianæ.

